ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ **Anul XV (L) ■ Nr. 3 (405) ■ Martie 2016 ■ 4 lei ■**

Supliment:
Argeş 50 - *memoria revistei*
p. 15-18

NOBILĂ PALMIRIANĂ; SCULPTURĂ ÎN CALCAR (ASHMOLEAN MUSEUM, LONDON)

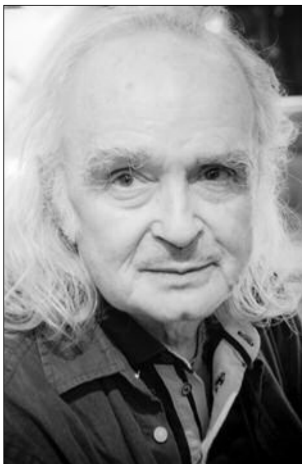
Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești, Centrul Cultural Pitești**

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

George Vulturescu

Emil Brumaru

Momente şi schiţe din actualitatea literară

■ La 1 martie, poetul George Vulturescu a împlinit o vârstă rotundă: 65 de ani. Dincolo de urări de bine de pe cuprins, de manifestări ce i-au fost dedicate la Satu Mare, momentul a fost discret marcat şi printr-o pagină de poeme în *România literară*, nr. 9/4 martie 2016. Să reluăm aici unul dintre texte, *Abaţia Nordului*: „Nu e nimic pe aceste Pietre ale Nordului?/strigă din zare vulturul./Nimic, nimic, îi răspunde melcul./Doar buclele încrustate ale unei hieroglife/pe care nu o citeşte nimeni./O literă pe care nu o citeşte nimeni/e mai periculoasă decât cele cioplite pe/frontoane şi silabisite zilnic de oamenii/cetăţii. Asta a zis fulgerul şi l-am văzut/prăbuşindu-se în flăcări peste buclele/ei acoperite de muşchi.//Acum ştiu că Pietrele Nordului/sunt o abaţie eretică/spre care mă îndrept/să întreţin hieroglifele/- pe care nu le citeşte nimeni -/şi să fac focul lor verosimil".

■ *Suplimentul de cultură*, nr. 515/27 februarie-4 martie 2016 publică o anchetă în care scriitorii români sunt invitaţi să spună care sunt personajele lor feminine îndrăgostite din cărţi. Iată o parte din răspunsul lui Emil Brumaru, tenace analist al comportamentului femeilor din literatura română: „Îmi plac personajele feminine din Mateiu I. Caragiale şi cele din piesele şi schiţele lui taică-su: cuconetul acela răsfăţat şi exacerbat în amantlâcuri pătimaşe, parşive, violente şi, oh, ah, uuuh, nevinovat-dulcege, kitsch-destrabălăţite... Şi personajele feminine din Hortensia Papadat-Bengescu, unele destul de perverse-n icnete lirice şi fioruri interzise... delicios de detracate... adorând cravaşările brutale prin grajduri. Mă fascinează... şi îmbrăcămintea lor complicată, pălăriile lor pline de grădini de zarzavaturi şi flori uriaşe, corsetele lor sugrumante, vădindu-ne nişte posterioare fabuloase, delirante, rezistente la orice tratament, în evidenţă... Vă daţi seama ce laborioasă şi excitantă era o scoatere la iveală, dintr-atâtea lenjerii truculente, a trupului lor opulent, lasciv, cu sâni mici şi şolduri tunate, cu crestele iliece căptuşite îmbietor, puse pe treabă, pe cernut ca prin sită, pricepute, netrebnice, aţâţătoare, valpurgice? Ele îmbinau oftatul din toata inima, infinit albastră, cu cele mai lubrice si nedepilate dorinţi... în cele mai neaşteptate locuri şi-n cele mai incomode si fanteziste posturi... Ce importanţă avea amănuntul că citeau sau nu? Erau veşnic puse pe amor carnal..." **(DAD)**

CONCURSUL NAŢIONAL DE POEZIE DE DRAGOSTE LEOAICĂ TÂNĂRĂ, IUBIREA…

Ediţia a XVI-a, 14 aprilie 2016

Centrul Cultural al municipiului Piteşti, prin revistele de cultură *Cafeneaua literară* şi *Argeş*, organizează ediţia a XV-a a **Concursului naţional de poezie de dragoste *Leoaică tânără, iubirea...***

La concurs pot participa creatori cu vârste până în 35 de ani, care nu sunt membri ai U.S.R. şi nu au câştigat un premiu la ediţiile noastre anterioare.

Concurenţii vor trimite pe adresa organizatorului câte 5 poezii de dragoste, creaţii originale, nepublicate în volum, fiecare poezie fiind printată sau dactilografiată pe câte o singură pagină, semnată cu numele real al autorului şi având indicat nr. de telefon şi email.

Toate cele cinci poeme vor fi cuprinse într-un singur document cu extensia .doc, .rtf, cules cu corp 14, Times New Roman CE, mărime 150 (zoom). Textele vor fi expediate fie la adresa de e-mail cultcentre@yahoo.com. fie poştal, pe adresa Centrul Cultural Piteşti, Str. Calea Craiovei nr. 2, Casa Cărţii, Bloc G1, sc. C, et. I, cod 110013 Piteşti, jud. Argeş, fie se vor depune direct la sediul Centrului Cultural Piteşti, până la **30 martie** 2016, telefon 0248 219976. Manuscrisele nu se înapoiază.

Câştigătorii desemnaţi de juriu vor fi premiaţi cu diplome şi sume de bani, astfel: Premiul I: 500 lei, Premiul al II-lea: 400 lei, Premiul al III-lea: 380 lei, Menţiune I: 360 lei, Menţiune II: 360 lei.

Festivitatea de premiere va avea loc la Centrul Cultural Piteşti, în ziua de joi, **14 aprilie** 2016, ora **13**.00. Premiile se acordă numai câştigătorilor prezenţi la festivitate, în baza C.I. În caz de neprezentare la festivitatea de premiere, premiile se pot acorda următorilor clasaţi.

Organizatorul nu decontează cheltuielile de deplasare sau cazare.

Viaţa literară

Marţi, 23 februarie 2016, a avut loc şedinţa extraordinară a Consiliului Uniunii Scriitorilor din România.

În cadrul şedinţei au fost discutate aspecte curente din activitatea U.S.R., un capitol special fiind funcţionarea revistelor U.S.R. conform legii 136/2015 pentru finanţarea revistelor de cultură reprezentative din România. Consiliul a aprobat repartizarea sumelor ce revin revistelor U.S.R. S-a detaliat stadiul proiectelor şi evenimentelor culturale ale U.S.R. din primul semestru al anului 2016.

Avocatul USR, dna Corina-Ruxandra Popescu, a expus situaţia acţiunilor în justiţie împotriva USR. (Pe site-ul U.S.R. se regăseşte informarea Cabinetului de Avocat Corina-Ruxandra Popescu.)

Comisia de Monitorizare, Suspendare şi Excludere formată din Mircea Mihăieş (Preşedinte), Adrian Alui Gheorghe, Gabriel Coşoveanu, Daniel Cristea-Enache, Răzvan Voncu (membri) a prezentat raportul privind încălcările statutului U.S.R. de către unii membri ai U.S.R. şi a propus o serie de măsuri. Consiliul a dezbătut propunerile Comisiei şi a hotărât prin vot următoarele sancţiuni: excludere din U.S.R., pentru grave încălcări ale statutului şi ale deontologiei (Dan Mircea Cipariu, Grigore Şoitu); avertisment, pentru comentarii antisemite (Daniel Vorona) şi găzduire de comentarii antisemite (Paul Cernat); avertisment, pentru prejudicii morale şi de imagine aduse U.S.R. (Florin Iaru); suspendare din funcţia de preşedinte de Filială, pentru prejudicii morale şi de imagine aduse U.S.R. (Peter Sragher).

După dezbaterea fiecărui caz, Consiliul U.S.R. a votat următoarele: excluderea din U.S.R. a dlor Dan Mircea Cipariu şi Grigore Şoitu (din totalul de 28 voturi, 27 voturi pentru, 1 abţinere); avertisment dlor Daniel Vorona (unanimitate), Paul Cernat (27 voturi pentru, 1 contra) şi Florin Iaru (unanimitate). În urma disocierii dlui Peter Sragher de acţiunile îndreptate împotriva U.S.R. de către unii membri ai aşa-numitului Grup de Reformă, Consiliul a hotărât menţinerea dlui Peter Sragher în funcţia de preşedinte de Filială. (Pe site-ul U.S.R. se regăseşte Raportul Comisiei de Monitorizare, Suspendare şi Excludere.)

Consiliul U.S.R. se va întruni în sesiune ordinară luni, 21 martie 2016.

■ Filiala Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România, în colaborare cu Centrul Cultural a organizat lansarea noului volum de versuri al lui *Liviu Capşa*, unul dintre membri fondatori ai filialei: *Măşti veneţiene*. Editura Timpul, 2015. În dezbaterea prilejuită de a şasea culegere poetică (excluzând volumele de parodii şi eseuri), moderată de Nicolae Oprea, au comentat cartea cu probitate; Marian Drăghici (care îl defineşte pe coperta a IV-a „poet al câmpiei sudice"), Dumitru Augustin Doman şi Mircea Bârsilă.

■ Alt scriitor venit dinspre Bucureşti, *Varujan Vosganian*, de această dată în ipostaza poetului (dincolo de *Cartea şoaptelor*), şi-a lansat recentul volum de versuri *Cartea poemelor mele nescrise*, Editura Cartea Românească, 2015, la Biblioteca Judeţeană Argeş din Piteşti. Au prezentat cartea Nicolae Oprea, Mircea Bârsilă şi, bineînţeles, autorul, în discuţia moderată de poeta Denisa Popescu. Mai înainte, cartea fusese prezentată şi la Curtea de Argeş de Dumitru Augustin Doman.

Festivalul Naţional de Literatură „Marin Preda"

Ediţia a XV-a, 22-23 septembrie 2016

Consiliul Judeţean Teleorman şi Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman, în parteneriat cu revistele: „Luceafărul de dimineaţă", „Argeş", „Bucureştiul literar şi artistic", „Litere", „Pro Saeculum" şi „Caligraf", organizează **Festivalul Naţional de Literatură „Marin Preda"**, ediţia a XV-a, ale cărui manifestări finale se vor desfăşura în zilele de 22 şi 23 septembrie 2016, la Alexandria şi la Siliştea Gumeşti.

Festivalul îşi propune să promoveze prozatori de talent, care nu au debutat în volum. Concurenţii vor trimite ***1-3 proze scurte***, care pot avea în total 20 pagini. Vor fi acordate următoarele premii:

- ***Premiul „Marin Preda"*** şi Premiul Revistei „Luceafărul de dimineaţă" (în valoare de 900 lei);
- ***Premiul I*** şi Premiul Revistei „Argeş" (în valoare de 700 lei);
- ***Premiul al II-lea*** şi Premiul Revistei „Bucureştiul literar şi artistic" (în valoare de 600 lei);
- ***Premiul al II-lea*** şi Premiul Revistei „Litere" (în valoare de 600 lei);
- ***Premiul al III-lea*** şi Premiul Revistei „Pro Saeculum" (în valoare de 500 lei);
- ***Premiul a III-lea*** şi Premiul Revistei „Caligraf" (în valoare de 500 lei).

Prozele scurte premiate vor fi incluse într-un volum, ce va fi lansat în cadrul manifestărilor finale ale festivalului; de asemenea, vor fi publicate de revistele partenere.

Concurenţii vor trimite prozele scurte pe suport de hârtie, culese cu font 12 (Normal, Times New Roman, 1.5 Space), ***în câte 7 (şapte) exemplare***, semnate cu un motto, acelaşi motto figurând şi pe un plic însoţitor, în care va fi introdusă o fişă cu datele de identificare ale autorului: numele şi prenumele, data şi localitatea naşterii, adresa poştală, adresa de e-mail şi numărul de telefon mobil, precum şi un CD cu textele trimise, inscripţionat cu acelaşi motto.

Lucrările pentru concurs vor fi trimise, ***până la data de 1 august 2016***, pe adresa: ***Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman***, str. Ion Creangă, nr. 52-54, 140056 – mn. Alexandria, jud. Teleorman, cu menţiunea „pentru concurs".

Gheorghe Grigurcu

"Două scheme ale afirmării unui autor"

■ Declinul vieţii se măsoară inclusiv prin faptul că decepţiile noastre produse de lucruri derizorii stau în cumpănă şi chiar se întîmplă să le depăşească pe cele provocate de împrejurările majore. Dintr-o modestie a descreşterii vitale, ultimele intră într-o imprevizibilă penumbră, precum un soi de căinţă.

■ Încurajat de insuccesul Celuilalt, însă nu în chipul invidiei, ci în cel al fraternităţii.

■ „Infinitul nu constituie expresia unei idei, ci expresia unui efort către această idee" (Poe).

■ A crede din iubire, a crede din disperare, a crede din oportunism.

■ Statutul nu tocmai invidiabil al unor mici barzi locali, victime ale hiperbolelor nostime lansate de comentatori din aceeaşi speţă. Vreo doi-trei au fost asemănaţi cu Labiş, altul (mă rog) cu Nichita Stănescu, o doamnă a devenit o replică a lui Rilke, iar unul, care e şi diriguitorul cenaclului din mica-i urbe transilvană, s-a văzut proclamat (am fost de faţă) nu mai puţin decît un nou... Salvador Dali. Imaginea acestor fericiţi nefericiţi mi-o evocă pe cea a unor peştişori coloraţi care se zbenguie între pereţii unui acvariu, visînd – de ce nu? – largul apelor marine.

■ Zi de toamnă incipientă, cu alură de toamnă tîrzie. De la fereastra mea, am perspectiva micii urbe cărbuneştene, învăluite într-o ceaţă alburie, cumva vîscoasă, care acoperă acoperişurile aidoma unui strat de brumă. De cîteva clipe s-a iscat prin crengile încă frunzoase ale copacilor un vînt nestăpînit, un subaltern totuşi al cerului imobil, pe care ar voi să-l tragă aşa cum dai la o parte o pătură. O rebeliune a stagnării ce nu mai încape în sine?

■ O caracterizare a filosofului: „el cunoaşte inventînd; el inventează cunoscînd" (Nietzsche). Dar n-ar putea fi la fel de bine şi caracterizarea poetului?

■ Unde dai şi unde crapă. Vechiul concept *acedia*, aparţinînd registrului moral (în limba greacă *akedéo* însemnînd neglijenţă, delăsare), s-a văzut pus în relaţie cu moda actuală a ţinutei ostentativ neîngrijite, cu veşminte adesea dinadins rupte, cu părul în dezordine etc. Cum ar veni, plictisul de sine al hippyotului.

■ Sensuri abia perceptibile, aidoma unei uşoare adieri de vînt printre frunze, într-o zi intensă de vară.

■ Va fi fost enormă documentarea pluriculturală pe care a întreprins-o Flaubert, citind nu mai puţin de 1500 de volume pentru a scrie **Bouvard et Pécuchet**. Îndoielile par totuşi justificate. Oricum, romanul cuprinde o persiflare a bulimiei informaţionale a personajelor, care, balansînd între agricultură şi cultură, nu izbuteau, ca un făcut, a pune ferm piciorul pe teritoriul ultimei. Distanţa, atît de frecvent nefastă pentru spirit, între cantitate şi calitate... Declarîndu-şi uriaşele preparative, nu cumva autorul însuşi cocheta cu cantitatea?

■ O doamnă dintr-o ţară anglofonă a obţinut un doctorat avînd ca subiect porcul cel rău famat. Ne-a informat la tv. că acesta dispune de un senzoriu incredibil: poate percepe un miros de la o distanţă de 11 kilometri sau de la o adîncime de sub pămînt de 7 metri. Inteligenţa porcină ar fi superioară celei a unui copil de trei ani. Acum s-ar afla pe suprafaţa terrei aproximativ un miliard de porci. Cu ce inimă să-i mai sacrificăm, cu ce inimă să-i mai consumăm?

■ „Cînd un om spune: «Sînt fericit», vrea să spună pur şi simplu: «Am supărări care mă lasă rece»" (Jules Renard).

■ Trapezomanţia: divinaţia după mişcările unei mese.

■ „Acolo unde e deşteptăciune multă, e şi prostie multă", sună o zicală populară. Aici „deşteptăciune" vrea să zică sapienţă, mai curînd decît abilitate de „descurcăreţ", întrucît un asemenea tip nu e luat niciodată în gura obştii drept „prost". Cît priveşte „prostia" mai-înţeleptului, aceasta ar consta în dificultăţile sale de adaptare, în stîngăciile sale, conexate, fireşte, cu riscanta prospeţime sufletească, cu acea „naivitate" a minţii care caută să iasă din pătratul apodictic al prejudecăţilor.

■ „Cel mai adesea o revelaţie se iveşte nu dintr-un paradox, ci dintr-un truism" (Cioran).

■ Megalomania reprezentanţilor puterii comuniste băştinaşe nu s-a manifestat chiar din capul locului. Era o vreme de „tranziţie" în care activiştii sau cei numiţi de ei în funcţii de conducere se băteau în piept cu orgoliu pentru şcolirea lor precară: "Eu am patru (sau două) clase şi uite unde am ajuns!". Încetul cu încetul şi-au luat însă diplome de bacalaureat, de licenţă, ba s-au dedulcit şi la titluri doctorale. Parvenitismul îşi reclama ambiţiile crescînde. Pe postamentul acestuia s-a clădit sfruntatul cult al cuplului Ceauşescu. În loc de-a fi socotit ceea ce l-ar fi putut situa în cuprinsul lumii sale, cea a căpeteniilor comuniste, „geniul Carpaţilor" s-a lăsat raportat nu doar la Ştefan cel Mare sau la Mihai Viteazul (inclusiv graţie mediocrelor filme ale lui Sergiu Nicolaescu), ci şi la Pericle sau la Ludovic al XIV-lea. Dumitru Popescu-Dumnezeu îşi freca mîinile de satisfacţie. Un Adrian Păunescu, un Eugen Barbu, un D. R. Popescu, novicele Vadim, dar şi o cohortă de intelighenţi aparent mai temperaţi cotizau cu largheţe la întreţinerea acestei glorii de factură stalinistă, rămasă în cele din urmă în postura unui caz singular pe continent. Asemenea lucruri impudice păreau a se fi oprit definitiv în decembrie 1989. Dar istoria are doza sa de imprevizibil, cîteodată bulversant. Cultul ceauşist continuă postum. Cu noi accente ale devoţiunii, sub condeiul unor tineri din rîndul cărora se remarcă altminteri bine informatul Alexandru Matei. Socotind că „anticomunismul românesc a fost antimodern", d-sa se străduieşte a-i oferi un *look* modern fostului dictator. Drept care un merit halucinant al personajului ar fi următorul: „După 1918, Ceauşescu este primul conducător român al unui stat român independent..." Aceasta pe fundalul unei frenetice admiraţii care nu ezită a se da în vileag fără nici o reţinere: „Trebuie să mărturisesc că ceea ce mă fascinase la regimul lui Ceauşescu era spectacolul ordinii, că învăţasem limbajul oficial, iar caracterul lui injoctiv nu avea pentru mine doar valoarea unor cuvinte de tinichea, ele transmiteau forţă, forţa ordinii (...). Pentru că, repet, mie limbajul acela îmi dădea impresia de coeziune, de unitate şi pentru că era singura expresie (re)cunoscută a bucuriei, a entuziasmului colectiv". După care urmează nu mai puţin decît un citat din... Novalis. Să ne închipuim ce scandal monstru s-ar fi produs dacă cineva ar fi îndrăznit să-i închine astfel de vorbe lui Adolf Hitler, şi el un mare regizor al „spectacolului ordinii", nu-i aşa? N-ar fi apărut voci care să ceară imediat sancţionarea drastică a scriptorului în cauză? Dar discursul stupefiant al lui Alexandru Matei mai cuprinde şi alte năzbîtii. Junele eseist, atît de ideologic excitat, crede oportun a-i acorda lui Ceauşescu inclusiv condiţia de... *homo aestheticus*. O speculaţie nu doar ineptă, ci şi ridicolă îl proiectează pe acest ins ignar exact acolo unde ar fi cel mai puţin îndreptăţit din lume a se afla: „Ceauşescu, cel care condamna cultul personalităţii imediat după moartea lui Dej (*sic!*) propunînd o conducere tricefală a partidului, va ceda repede pentru că îşi va descoperi curînd latura de *homo aestheticus*. Ceauşescu – ca orice erou – a cedat frumosului căruia i se iartă tot". Dacă Elena devenise „om de ştiinţă de renume mondial", de ce să rămînă în dezavantaj consortul său? Cu cît încadrarea e mai aberantă, cu atît efectul său, va fi amplificat: „Ceauşescu este, de aceea, cel mai dotat estetic (nativ) dintre toţi conducătorii români: pe vremea lui s-au realizat cele mai grandioase (deci: sublime) peisaje umane din România". Şi, *pour la bonne bouche*, o specificare a poziţiei acestui *homo aestheticus* care n-ar putea fi decît în toate privinţele un înaintemergător: „Ceauşescu aparţine, fără să vrea, avangardei, măcar prin scrisoarea primită de la Salvador Dali, prin care pictorul spaniol îl felicită pentru instituirea sceptrului prezidenţial, în 1974". Mordanta ironie daliniană devine, iată, elogiu. În textul lui Alexandru Matei se petrece fenomenul opus. Elogiul devine comic involuntar. „E cea mai delicioasă formă a comicului", îmi şopteşte amicul A. E.

■ „S-a demonstrat ştiinţific: bărbaţii care poartă obrazul ras sînt mai predispuşi la infecţii şi boli decît bărboşii. Şi asta nu pentru că «blana» facială ar ţine de cald. Ci datorită milioanelor de bacterii care se adăpostesc în barbă şi care obligă organismul să dezvolte anticorpii necesari luptei împotriva bolilor. 10% din bărbieriţi au pe faţă colonii de stafilococi aurii care provoacă infecţii respiratorii şi intoxicaţii alimentare". (**Click**, 2015).

■ A. E.: „Două scheme de afirmare ale unui autor. Prima, atunci cînd unii îl laudă, alţii îl contestă. A doua, atunci cînd unii îl laudă, alţii îl ignoră. Nu e oare preferabilă prima? Sper că înţelegi de ce".

■ Tristeţea compasională a unei zile autumnale mohorîte, tristeţea voluptuoasă a unei zile de vară, triumfal solare, tristeţea neutră a unei zile staţionare de iarnă, tristeţea cochetă a unei zile de primăvară, care se cosmetizează neîncetat.

■ Autopuniţiune. De la o vreme înveţi să cauţi doar ceea ce n-ai putea găsi. Aproape maşinal.

■ Incredulitate sau optimism? "În cel mai bun caz, literatura este o sursă de inspiraţie pentru realitate" (Roman Gary).

■ Indiferent de ce-ar zice Celălalt, numai tu eşti în măsură să-ţi iei pulsul propriului text. Să departajezi ce „merge" şi ce „nu merge" în materia sa. Însă totul e să găseşti momentul propice, nu o dată mai dificil de ales decît cel în care aşterni textul cu pricina. În corectură am impresia că se lasă cu maximă pondere acea stare numită cîndva „inspiraţie".

■ Elefantul african este mamiferul cu urechile cele mai mari; suprafaţa totală a urechilor sale este de opt metri pătraţi.

■ Decepţionant, dar adevărat. Descoperi cu mai multă acuitate unele scăderi ale semenilor dacă, în diverse proporţii şi împrejurări, le-ai avut/le ai tu însuţi. A. E.: „Poate că, stabilindu-le la alţii, «persoane onorabile», ajungi să le tolerezi mai uşor la propria-ţi persoană".

■ 29 septembrie 2015. Mîine plec într-o călătorie în Ardealul drag. Acum orice asemenea moment mă duce cu gîndul către Marea călătorie, precum o repetiţie a unui spectacol pe care sînt moralmente obligat a o face.

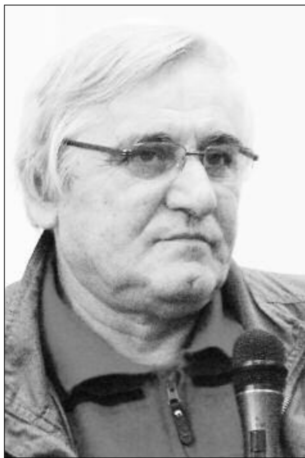
■ Cineva l-a vituperat pe C. V. T. pentru faptul că ar fi iubit cîinii mai mult decît oamenii. Multe i se pot reproşa, neîndoios, „tribunului", însă eu unul fac parte dintre cei care se întreabă dacă omul care nu iubeşte cîinii ar putea iubi cu adevărat oamenii...

■ „Balzac este considerat a fi mai mare decît Tolstoi. A vedea astfel lucrurile este curată nebunie. Opera lui Balzac este antipatică, grimasantă, plină de ridicol. Umanitatea este judecată aici de către un scriitor dornic să facă o carte importantă, iar în operele lui Tolstoi de către un zeu senin. Balzac ajunge să creeze impresia de măreţie; la Tolstoi totul este mai mare în chip firesc, precum balega unui elefant alături de cea a unei capre" (Proust).

(continuare în p. 23)

„Acolo unde e deşteptăciune multă, e şi prostie multă", sună o zicală populară. Aici „deşteptă-ciune" vrea să zică sapienţă, mai curînd decît abilitate de „descurcăreţ", întrucît un asemenea tip nu e luat niciodată în gura obştii drept „prost".

Nicolae Oprea

În fondul ei, Carte cu poeţi are conformaţia unei Cărţi de memorii deghizate sub veşmintele dialogului. Majoritatea convorbirilor se întemeiază pe crâmpeie memorialistice prin care se refac veridic tribulaţiile existenţiale sau împlinirile pe calea destinului de scriitor. Amintirile convenţional contrase în rama interviului îşi păstrează nealterată autenticitatea, în pofida unor alunecări subiective. Prin reunirea „vocilor” poetice distincte a luat naştere o carte polifonică vie şi de real interes documentar.

cronici

Cronica întârziată

Istoria autobiografică a literaturii

Culegerile de interviuri reprezintă o secţiune importantă din istoria literaturii române îndeobşte neglijată în recepţia critică actuală. Convorbirile provocate devin, însă, cu trecerea timpului, adevărate tezaure de informaţii inedite despre biografia şi devenirea scriitorilor, din care se înfruptă istoricii şi criticii literari în sintezele lor. Fapt dovedit în anii ’80, o dată în plus, prin publicarea unei antologii masive, realizată de cercetătorii Aurel Sasu şi Mariana Vartic de la Institutul academic din Cluj: *Romanul românesc în interviuri*, cu un subtitlu inspirat, *o istorie autobiografică*. Nu există deocamdată, după ştiinţa mea, o antologie exhaustivă a interviurilor acordate de poeţi de-a lungul istoriei. Una dintre culegerile de temelie ar constitui-o, neîndoielnic, *Carte(a) cu poeţi* a Luciei Negoiţă, publicată acum câţiva ani de Muzeul Naţional al Literaturii Române.

Autoarea interviurilor la care mă refer a selectat în cartea subintitulată indicativ *Şi viaţa face parte din literatură* 21 de poeţi contemporani exponenţiali, cum mărturiseşte în argumentul introductiv *Vocea, vocile* : „unii dintre cei mai importanţi ai literaturii de astăzi – născuţi între 1940-1950, în poate cel mai dramatic deceniu din secolul trecut. Cu obârşii, praguri, iubiri, lecturi, aspiraţii, neşanse, experienţe diferite, ei au străbătut un culoar de timp comun”. Nu toţi se numără, totuşi, printre poeţii „cei mai importanţi” ai perioadei postbelice, câţiva fiind incluşi în volum mai degrabă pentru că furnizează informaţii istorico-literare preţioase. Cum este cazul doamnei Monica Pillat, care reconstituie afectiv atmosfera familiei de scriitori rasaţi („Sunt sigură că poezia bunicului meu e în mine...Am respirat acest aer al familiei – extraordinar – de iubire a frumosului, adevărului, a cărţilor...”) şi avatarurile romanului *Aşteptând ceasul de apoi*, pentru care tatăl său, Dinu Pillat, a fost condamnat iniţial la moarte; roman recuperat cu mare întârziere din arhivele Securităţii.

Chiar dacă nu se uzează explicit de criteriul generaţiei, cei mai mulţi dintre intervievaţi sunt congeneri ai Luciei Negoiţă, ilustrând literatura anilor ’60 şi ’70 (începând cu Ileana Mălăncioiu şi încheind cu Mircea Dinescu). Întregesc tabloul sinoptic optzeciştii Liviu Ioan Stoiciu, Ion Zubaşcu, Iolanda Malamen, Doina Uricariu şi Cassian Maria Spiridon. Interviurile au fost realizate de-a lungul anilor 2009-2012 şi reconstituirile biografice sunt proiectate pe fundalul istoric al acelor ani (mai ales prin întrebările finale). Între timp, doi dintre poeţi au intrat, fatalmente, în istoria literaturii, prin dispariţia lor prematură: Constanţa Buzea în 2012 şi Ion Zubaşcu în 2011. Cel din urmă îşi definea premonitoriu volumul său testamentar, *Moarte de om. O poveste de viaţă*: „liricitatea pură e înlocuită în cartea mea cu o epicitate şi un dramatism care îşi caută un auditoriu, în tentativa de a reautentifica relaţia poeziei cu umanul şi comunitatea, aşa cum a fost arta întotdeauna, până la ruptura modernă, când textul a făcut tentativa să înlocuiască lumea, izolându-l pe creator”.

Numărându-se ea însăşi printre poeţii talentaţi ai promoţiei şaptezeciste, Lucia Negoiţă se plasează cu modestie şi devoţiune în postura reportericească a martorului provocator de confesiune, alegându-şi partenerii de dialog – sub acolada prieteniei şi a valorii – după afinităţi elective şi idealuri comune. Dincolo de experienţa acumulată ca redactor al emisiunilor culturale de la Radio şi TVR, „cea care întreabă” (îmi permit s-o citez din dedicaţie) dovedeşte o cultură poetică temeinică, evitând astfel întrebările formale sau interpelarea superficială. Transpare din structura interviurilor un chestionar tematic unitar, edificat pe leitmotive fecunde: copilăria şi originea familială, reliefând spaţiul formativ; debutul publicistic şi ucenicia în literatură; culmile creaţiei, lecturile modelatoare şi cercurile de scriitori (prieteni) frecventate; experienţe-limită din existenţa sub comunism; autodefinirea, crezul poetic; raportarea poeţilor (a poeziei) la prezent.

Prin întrebările sale care insistă pe anii copilăriei şi universul familial, Lucia Negoiţă pune accentul apăsat pe zămislirea fiinţei poetice. Momentul naşterii instinctului poetic este astfel evocat de Gabriela Melinescu: „Trăiam în prezent, dar şi în lumea imaginilor. Era vorba de o limbă interioară care nu ‹desfigura› imaginile primite. Instinctul meu puternic m-a apărat de erori fatale. Poezia era o ceremonie în frig unde în mod alchimic se aprindea un incendiu din căldura inimii, o purificare semănând cu ‹arderea de tot› din Vechiul Testament”. Lumea satului natal (Godeni de Argeş) era văzută ca un tărâm miraculos de Ileana Mălăncioiu în copilărie: „Lumea satului meu era fabuloasă doar dacă vedeai fantasticul banalităţii din ea. Dacă nu, putea să şi se pară plicticoasă şi tristă. Pentru mine avea un farmec anume pentru că eram integrată cu trup şi suflet în ea. Misterul ei stă şi în faptul că eram convinsă –ca şi părinţii şi bunicii mei – că lumea de dincolo există cu adevărat. Mai mult, mi-o reprezentam în imagini concrete, care s-au dovedit a fi foarte prielnice poeziei”. Pentru Ana Blandiana, anii copilăriei „au cuprins întâmplări al căror caracter fantastic aparţinea celei mai stricte realităţi, ceea ce a făcut ca pentru mine lumea să fie un amestec nesigur, în egală măsură înspăimântător şi fascinant, de existenţă şi realitate, şi mi-a dat ca scriitor dreptul să-i amplific ambiguitatea pentru a-i conferi sensuri pe care nu întotdeauna le conţinea”.

Evocând „istoria familiei”, poetul-critic Ion Pop ajunge să-şi definească propria creaţie poetică: „Poate că o anumită obsesie a regăsirii naturii dintâi, dincolo de lumea Cărţii ce începea să intre tot mai mult în joc, îşi are solul nutritiv în această primă apartenenţă la universul mai frust din care m-am desprins. Lucrau, desigur, aici şi lecturile incipiente din Blaga...N-am devenit, însă, mi se pare, un poet al imaginarului ‹rural›, căci s-a instalat destul de repede un soi de tensiune între trăit şi citit, între realitatea năzuită şi convenţia ei verbală, poetică”; adăugând mai încolo: „tema care mă individualizează oarecum în context a crescut tocmai pe acest sol în care viaţa şi cartea s-au amestecat într-un humus fertil”. Pe firul mărturisirilor de laborator, Adrian Popescu se referă la importanţa cunoaşterii directe a Umbriei – *provincia* sa *imaginară* corespunzând celei geografice, constituită ca „teritoriu livresc-religios” şi nucleu ideatic: „Italia mi-a dăruit, prin Umbria, deschiderea spre lumea europeană a culturii majore, spre fundamentele civilizaţiei sale, de la liturghie la carnaval, de la abnegaţia de sine la restaurarea sensului sacrului”.

În stilul său ludic-ironic, Şerban Foarţă aproximează rostul poeziei în ziua de azi: „După ce comanda politico-socială va fi istorie şi neant, e clar că poezia scrisă sub cenzură, după canon coercitiv, e o ignobilă inutilitate... În rest, ea e, pentru poet, indispensabilă ca pâinea cotidiană, ca aerul, ca apa, ca, uneori, un drog, chit că, la unii dintre noi, ea este doar un hobbycei(!), biet tabiet sau un passe-temps, ca, bunăoară, o pasienţă”. Cu gravitatea-i caracteristică Ion Mircea pune accentul pe biografia poetului revelată prin creaţie: „...poezia e soarele, ea e sângele care curge prin venele universului pentru a-l face nu doar vizibil, ci şi transparent. Transparent pentru a vedea şi ‹dincolo› de el. Prin urmare avem dreptul să credem că poezia face posibilă biografia poetului, ea o face transparentă, o lămureşte – pentru că o (i)luminează din interior”. Iar Liviu Ioan Stoiciu se referă la *blestemul scrisului* care i-a marcat existenţa: „Am scris de când mă ştiu pentru mine (probabil am descoperit de mic o terapie a supravieţuirii prin scris; scrisul te eliberează, te face liber şi sub dictatură; eu am fost liber la masa de scris în regimul comunist), pentru sertar.” Ş.a.m.d.

Aproape fără excepţii, revenirea în actualitatea social-politică sugerată de chestionar stârneşte revolta sau ironia poeţilor care prezintă condiţia scriitorului din prezentul istoric în tuşe negative. Cum răspunde Nicolae Prelipceanu: „Mă-ntrebi de puncte luminoase şi nu cred că pot să-ţi răspund, pentru că nu văd prea multe, ba chiar nu văd deloc, în această lume ahtiată după bani, câştig şi rating şi tiraj”. Ana Blandiana acuză „divertismentul ca formă de spălare a creierului, cultivarea violenţei şi a urâtului, transformarea micului ecran într-un zeu tutelar al familiei”. În termeni radicali, Radu Ulmeanu vorbeşte despre „tembelismul actualei puteri, comportamentul ei abuziv, catastrofal în primul rând pentru economia naţională, dar şi pentru democraţie în general”. Mircea Dinescu încheie seria pe un ton ceva mai optimist: „...eu trăiesc din publicistică, scriu pamflete, mă duc la televizor. Mulţi nu mai ştiu că scriu versuri, mă ştiu de acolo. Trebuie să încerci să spargi ziduri, că doar nu scrii pentru critici şi prieteni”.

Sunt multe alte opinii şi fapte exemplare de istorie literară disipate în reconstituirea autobiografică a fiecărui poet interogat, care vor fi descoperite, probabil, de cercetătorii studioşi şi viitorii monografi. În fondul ei, *Carte cu poeţi* are conformaţia unei Cărţi de memorii deghizate sub veşmintele dialogului. Majoritatea convorbirilor se întemeiază pe crâmpeie memorialistice prin care se refac veridic tribulaţiile existenţiale sau împlinirile pe calea destinului de scriitor. Amintirile convenţional contrase în rama interviului îşi păstrează nealterată autenticitatea, în pofida unor alunecări subiective. Prin reunirea „vocilor” poetice distincte a luat naştere o carte polifonică vie şi de real interes documentar.

Biblioraftul rubricii:

Gabriel Chifu, *Papirus, poezii (1976-2015)*, Colecţia *Poeţi laureaţi* ai Premiului Naţional de Poezie *Mihai Eminescu*, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2016

Liviu Capşa, *Măşti veneţiene*, Ed. Timpul, Iaşi, 2015

Gellu Dorian, *Închizi fereastra. Şi zbori!*, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2015

Viorica Răduţă, *Când se duc în uitare*, Ed. Pleiade, Satu Mare, 2015

Liviu Ioan Stoiciu, *Nous*, Ed. Limes, Cluj, 2015

Varujan Vosganian, *Cartea poemelor mele nescrise*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 2015

Ovidiu Dunăreanu, *Lumina îndepărtată a fluviului*, roman, Ed. Ex Ponto, Constanţa, 2015

Ion Mărculescu, *Jurnalul de la Marcona. Însemnările*, Ed. Trei, Bucureşti, 2015

Mircea Petean, *La drum!*, Ed. Limes, Cluj, 2016

Constantin Cubleşan, *Poezia, mereu poezia*, Ed. Limes, Cluj, 2016

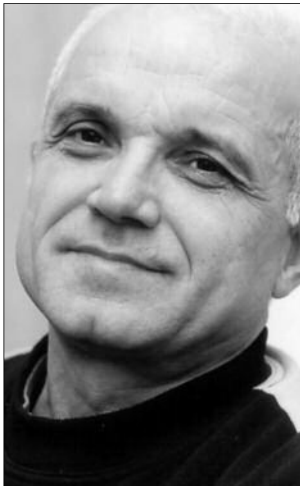
Gabriela Gheorghişor, *Cristian Popescu. Arlechinada tragică*, Ed. Aius, Craiova, 2015

Cassian Maria Spiridon, *Vocaţia şi proza democraţiei*, Ed. Institutul European, Iaşi, 2015

Mircea Moţ, *Însemnări din La Mancha*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2015

Corneliu Vasile, *În umbra literei*, Editgraph, Buzău, 2015

Liviu Ioan Stoiciu

Încă o lege nedemnă, a punerii pumnului în gură

E pe tapet, acum, când scriu acest text (15 februarie 2016) o nouă lege a pumnului în gură, intitulată „Legea defăimării", iniţiată de liderul actual al PSD, Liviu Dragnea. Din start nu poţi decât să te miri, naiv, că PSD îşi permite să-şi fure singur căciula înaintea alegerilor locale din 5 iunie şi a celor parlamentare din toamnă, să stârnească antipatii ireconciliabile şi să aibă o mass-media agresivă împotrivă (şi un Facebook inflamat la maximum; fiindcă legea se aplică şi celor ce postează pe internet), odată ce pune sub semnul întrebării libertatea de expresie (asigurată prin Constituţie). De fapt, dacă e să privim lucrurile realist, Liviu Dragnea şi PSD vor să impună această lege a defăimării (te sperie numai gândul interpretării cuvântului „defăimare", în sine), anume înainte de declanşarea campaniei electorale din acest an, să stopeze atacurile la adresa candidaţilor, mai exact dezvăluirile legate de corupţie şi de reţelele mafiote care funcţionează în sistem (unele, perpetuate chiar dinainte de Revoluţie). Fiind clar că realegerile în mandat (dominate de PSD) şi la locale şi la parlamentare, să dau doar exemplul lor, au în spate afaceri necurate şi pervertiri ale electoratului, condamnabile, care trebuie ţinute neapărat sub preş, la nivel politic, nu dezvăluite public. Acesta e sensul adevărat al impunerii acestei legi ruşinoase a „defăimării", care trebuie să reteze avântul celor ce vor candidaţi curaţi şi alegeri oneste, fără tragerile de sfori din partea clasei politice, întrutotul compromisă azi.

Ce se întâmplă în acest moment: *deputaţii din Comisia Juridică şi din cea pentru Drepturile Omului au adoptat „Legea defăimării", mărind la propunerea preşedintelui PSD cuantumul amenzilor până la 100.000 de lei pentru cei care aduc atingere imaginii unui grup sau unei comunităţi.* Nu poţi decât să-ţi faci cruce. Să plăteşti o amendă de 100.000 de lei (mai mult de 20.000 de euro) trebuie să-ţi vinzi casa şi să intri în rândul cerşetorilor sau „oamenilor străzii" (sau, dacă nu ai ce să vinzi, să intri în puşcărie) — şi pentru ce, pentru curajul civic de a spune ceea ce gândeşti, responsabil (nedând doi bani, sincer, pe morala unui grup de „băieţi deştepţi" postcomunişti, interlopi, cu precădere politicieni descurcăreţi, îmbogăţiţi necuvenit)? Într-o ţară în care salariul mediu (mediu, nu minim!) e de nici 500 de euro „în mână". Legea iniţiată de Liviu Dragnea prevede că în cadrul Consiliului Naţional pentru Combarerea Discriminării se va înfiinţa Departamentul pentru Promovarea Demnităţii Umane şi Toleranţei, care va avea rol de prevenire şi sancţionare a defăimării sociale, definită ca „fapta sau afirmaţia prin care o persoană este pusă în situaţie de inferioritate pe temeiul apartenenţei sale la un grup social" (conform Mediafax). Dragnea a precizat că „această lege nu a fost gândită ca un mijloc de cenzură", ci ca un mijloc legal pentru „demnitatea umană". Sic! *Demnitate umană* însemnând să tot taci, să nu fii critic faţă de personajele publice? Iniţiativa lui legislativă a trecut de Senat şi urmează să intre la vot în plenul Camerei Deputaţilor, care este for decizional. *Potrivit proiectului adoptat de Senat, persoana care se consideră vizată de defăimarea socială poate formula, în faţa instanţei de judecată, o cerere pentru acordarea de despăgubiri şi restabilirea situaţiei anterioare defăimării sau anularea situaţiei create prin discriminare, în termen de 3 ani de la data săvârşirii faptei sau „de la data la care persoana interesată putea să ia cunoştinţă de săvârşirea ei".* Degeaba mai multe ONG-uri au cerut Camerei Deputaţilor să respingă proiectul de lege privind defăimarea socială... PNL a votat împotrivă, că: *„Sunt suficiente prevederi în vigoare, mai ales în Codul Civil, care dau posibilitatea celor ce se consideră lezaţi în demnitate să genereze o acţiune la o instanţă competentă, nu era necesară o astfel de supra-reglementare. Mai mult decât atât, această lege, dacă va deveni lege, poate fi intitulată (...) o reglementare a cenzurii pe Facebook, de asemenea, un pumn în gură dat ziariştilor din România", a declarant deputatul PNL Gabriel Andronache.* De tot hazul e că Liviu Dragnea a postat pe contul Fecebook amănunte din această lege a lui, „a defăimării", crezând că are susţinere — şi s-a trezit cu mii de înjurături la comentarii, pe care bietul lider PSD, punându-şi armata lui de postaci, a reuşit cu greu să le şteargă (şi nu numai atât, i-a şi blocat pe toţi, în aşa fel să nu mai poată să intre pe contul lui Facebook). Vă imaginaţi că toţi aceşti nemulţumiţi l-au... defăimat grav şi conform legii lui, ar fi trebuit să fie amendaţi. Urmarea? Dragnea declară azi, când scriu aici, penibil: *Am fost întrebat de ce le-am şters* (comentariile de pe pagina de Facebook). *Erau comentarii de o violenţă şi vulgaritate rar întâlnite... În primul rând le-am făcut un serviciu de demnitate celor care au postat...* Câtă aroganţă! Totuşi, a făcut un pas înapoi: Dragnea s-a declarat gata să scoată din textul legii pe care a iniţiat-o definiţia defăimării! *„M-am gândit serios şi mă gândesc serios şi în seara asta până mâine dimineaţă, sunt dispus să scot şi această definiţie din lege", a arătat Dragnea, susţinând că a eliminat şi amenzile, înlocuindu-le cu cele deja în vigoare.* Auziţi ce hatâr, Dragnea e „dispus" să scoată... definiţia. De fapt, amărâtul ăsta de politruc oportunist de Alexandria a făcut pasul înapoi şi fiindcă... ambasadorul SUA la Bucureşti, Hans Klemm, critică „legea defăimării iniţiată de liderul PSD Liviu Dragnea": *Politica Guvernului Statelor Unite ale Americii este clară. Protejarea libertăţii de exprimare, chiar şi în cazurile în care exprimarea aleasă ofensează, este un aspect fundamental al unei societăţi democratice sănătoase. Condamnăm discriminarea şi ura, dar în acelaşi timp ne opunem legilor care interzic exprimarea ofensatoare cu preţul libertăţii de exprimare. Aşa cum a declarat preşedintele Obama: „Cea mai puternică armă împotriva discursului instigator la ură nu este reprimarea, ci libertatea de exprimare"...* Normal ar fi să fie îngropată această lege nedemnă a defăimării. Dacă va fi îngropată, oare care va fi preţul orgoliului rănit al apărătorului *demnităţii umane*?

...cum a declarat preşedintele Obama: „Cea mai puternică armă împotriva discursului instigator la ură nu este reprimarea, ci libertatea de exprimare"...

Poemul de colecţie

Mircea Bârsilă

Prea târziu

La podul de aramă, am lăsat un bănuţ de aramă. Un bănuţ
de argint – la podul de argint. La ultimul pod,
vameşul – un vameş ursuz şi fălcos ca un buldog şi care
nu m-a lăsat să vorbesc, de parcă aş fi fost un dezertor –
a început să-mi deşurubeze mâinile, capul,
picioarele, întrebările,

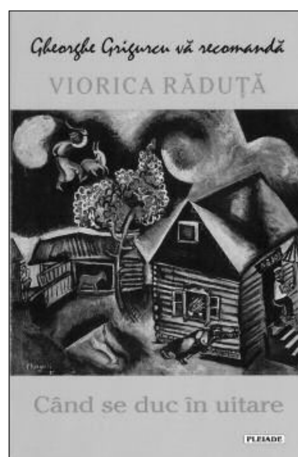
aşa cum este dezmembrată, din pură curiozitate, o păpuşă
de fetiţa care vrea să afle ce este în interiorul jucăriei sale.

Şi abia când vameşul acela fălcos şi-a încheiat treaba
şi am simţit o ciudată senzaţie de eliberare, de uşurare,
în felul unui învingător, după ce i se scoate armura, la sfârşitul
turnirului, abia atunci am început, în sfârşit, să plâng.

Şi nu ştiu cine i-a spus mamei să vină repede şi să mă ia acasă.
Şi a venit. Era prea târziu:
şi pentru mine, şi pentru
lănţişorul meu împletit din numele mici ale mai multor femei.

Carte nouă

Viorica Răduţă – când se duc în uitare (Editura PLEIADE, 2015, colecţia *Gheorghe Grigurcu vă recomandă*)

Viorica Răduţă este poetă, romancieră, eseistă, cu un timbru propriu în toate aceste genuri. În poezie, îndeosebi, poeta are unele obsesii, ca orice poet adevărat, obsesii pe care le perfecţionează până în cele mai adânci profunzimi. Poemul care deschide volumul, de pildă, este unul perfect rotunjit, scris într-un registru vag expresionist: „pe linia dealului/cum vine dinaintea casei//aşa e pustiul/bate în clopot şi/rămâne în el doar marginea//cum ai privi mereu ploaia/toată distanţa de la mâini la apus/de la pasăre la pasăre//când în loc de ochi am o linişte/în care nu mai pot respira/vântul îmi roade faţa" (*vântul e ploaie*). De altfel, vântul şi apa sunt elemente permanente, alături de obsesia sfârşitului mamei: „pleoapa mamei îi ţine privirea/încă vie în cameră//dar camera nu mai este//doar apa care i se aruncă/din trup//apa e mereu vântul//lipit de poartă". În prefaţa volumului, criticul Gheorghe Grigurcu conchide: „Viorica Răduţă constituie o surpriză de proporţii. Originalitatea scrisului d-sale sare-n ochi. Deopotrivă dotată în proză şi în critică, autoarea merită cu prisosinţă a părăsi penumbra în care s-a aflat decenii în şir, (doar) ca profesoară la Ploieşti, spre a fi recunoscută ceea ce este: un nume pregnant al literelor româneşti actuale".

DAD

litere

Valentin Predescu

Totul poate fi o Religie a Nimicului profeţit în absurd

şi simţi în măruntaiele poemului tău bisturiul unui

Dumnezeu ateu.

Pentru că scrii cu frustreţe şi cu roua emoţiei pe degete

uiţi de violenţa cuvântului ,

uiţi de povestea trădării în sânul cu venin al creştinătăţii

multicolore şi transgresezi Totalul către o şerpuire în şoaptă a

Misticului

cerşind în tăcere un sărut de iertare la uşa Bisericii

Neamului.

poesis

TIMPUL MEU

De-acolo de unde Poezia vine demnitatea stă pe picioare de
Prometeu;
eu zic în tot şi în toate doar
de bine
şi vin pe drum c-o floare la guler
de arheu.
Doar în Poem sunt un tovarăş al
Timpului meu.
Doar în Poem sunt un conviv-duşman
al Timpului meu.
Doar în Poem sunt flux şi reflux
pe malurile Mării între
Răsărit şi Apus
până la Oceanele Timpului scurs.

Când între Bine şi Rău Poemul mă umple
de sânge
puternicia naşte în mine un copil
care plânge.

TIMPUL PUTERII
1. Cuvântul

Mai daţi-mi timp de un estru pe o carte –
pe cea dintâi – priveghiul din sertare.
Eschatosul, în mine, e o poveste-aparte;
nu mă lăsaţi pierdut în lirice hotare.

Mai daţi-mi timp să pun Puterea în Cuvânt -
întâiul – ce-a aşteptat de la-nceputul erii.
Cu vers de vers tăcut voi spune cine sînt.
Dorinţa de a Fi e-o nebunie a Puterii.

Preafiroscoşi edili ai veacului de plastic
cu-al lor precept în vulgul aberant
mi-au luat tot suflul – un târg prozastic.
Puterea mea stă-n versul împuşcat.

Eterna obşte în falsă toleranţă
e un statu-quo al lumilor ferice.
Iubirea mângâioasă şi revolută-n faţă
e un cer de trupuri străpuns de-alice
în Timpul meu satanic, depresiv.
Puterea stă-n cuvântul posesiv.

Şi când îmi daţi un timp duios, verist
să-i nasc, plenar, virtuţi aristocrate
veţi bate-n mine cuvintele ca-n Christ.
Altfel, ce personaj ar da o carte?

Eroice culturi – oi blegi în rugi mânate -
de-şi află timpul de priit universal
au idiomul lor doar în cuvântul de carate;
mai daţi-mi Timp la cota puterii unui cal.

Mai daţi-mi Timp de-un Edificiu;
de harul meu, umil, poporul meu sughite!
Să-l vait eu de al lui viciu?
popor de morţi – apocalipsă de cuvinte.

Mai daţi-mi timp de-un vers fertil
cum prea fertil şi-un mort poate să fie
mai daţi-mi Timpului un Timp util
mai daţi-mi timp să mor în Poezie.

TIMPUL PUTERII
2. Demiurgul

Mai daţi-mi timp să mor în Poezie!
aici e locul meu etern inamovibil.
S-ar mai putea, ca prin eugenie,
copil - poemul meu să moară invizibil.

Un Dionisos în mine bea din vinul tragic
prin glodul nebuniei aripile se rup şi cad
sibila mea natură îşi pierde ochiul magic
şi-ntr-un impact al increării tot omul e retard.

Şi dacă vrem putere-n trup infim
să recunoaştem neputinţei un Timp de forţă;
în sufletul din noi stă doar un Mim
şi tot sublimul în Daimon se arde ca o torţă.

Să nu-ntârzii la ospăţul ce-l dă al tău
Destin.
Un Demiurg e tot către ce pot să mă închin.

TIMPUL PUTERII
3. Personajul

De-acum, oricare timp e-un vaiet lung în iarbă.
Cu toţi aliniaţi în faţa poemului ordalic;
nici viii despre morţi nici morţii despre vii
nu-ntreabă
doar eu în Noosul tribunei – eternul crainic.

Mai daţi-mi Timp! Mai daţi-mi Timp! Ce jalnic
e pathosul rostogolit prin edificii şi morminte.
Atâta logos pierzându-se-n puternicia de nimic
încât să tragă în pierzanie popoare de cuvinte.

Şi cine-i Supraomul? Viătorul etern al timpului
cuminte
nimicul de nimic aliniat la rând cu viermii
e fiul cărui vierme şi cărui zeu îi e părinte?
Pustiu. Pustiu, ci nu exil. Pustiul – ochiul roz al
vremii.

De-acum oricare timp e-un vaiet lung prin iarbă
copilul universului e-un iepure crescut în ţarc - poemul
meu contractual
livid, ingurgitând verdeţuri pe-a măcelarilor tarabă
doar sufletu-şi mai are preţ în timp ce trupu-i doar
text habitual.
Şi cine-i Supraomul? Nu Zeu, nu Christ, nici
iepure sau vierme –
e însuşi Omul ca o Lucrare supusă-n derizoriu?
e Antichristul Timpului corupt, de-acum notoriu?
Nimic şi nimeni din lumea de păcat ce Raiul stă
să-şi cheme.

Se curmă vlaga în eroii ascunşi în Timpuri
criminale
Puterea-n lume cultivă abisul în văgăuni
financiare
geo-politicul dictează cacialmaua premiului
înNobelat
şi îngropat de falsităţi preaumilit poetul
moare
blestemul nebuniei lumii lăsându-l ca mesaj:
eu nu-s un Supraom! Sunt doar un simplu
Personaj!

TIMPUL PUTERII
4. Pustiul

Desfid Puterea ca pe-o otravă în mâncarea
de zi cu zi, în sufletul ce-şi caută plecarea.
Desfid Puterea viermilor mucegăiţi printre Palate
în câRd cu hoţii ajunşi să-mpartă poporului dreptate.

Desfid în voi Pustiul peste-un popor cu pieptul gol.
De-l pomeniţi pe Dumnezeu vreţi adormirea lumii-n veci.
Desfid:
Pământul ca pe-un Iad în Ţară de pârjol.
Obsesia de Rai printr-o Putere a credinţei seci.

Pustiul e Neant? E Lagăr, Ură, Trup minat?
În Iad ce-mi daţi? Şi-n Raiul mult visat?
Mă puneţi doar pe-un catafalc alături de un Timp
în care-aţi fost pe viaţa mea sfâşietorul ghimp.

Când mori mai ştii de Ţară, de Casă şi copii?
Doar Focul e Puterea peste Neant, peste Pustiu
şi Timpul e-un Nimic al Legilor Pustii
şi Lumea o falie a cărnii pe cerul sângeriu.

De-mi daţi un Timp cerut de-o viaţă şi mai bine
de-ar fi şi fiara om (cum oamenii-s deja feline!)
de-ar fi eternă a individului infimă viaţă
într-un Pustiu Putere-ar fi metaforă pe piaţă.

În prea târziul de târziu de-mi daţi eternitatea,
Pustiul mi-e mai dulce – cum mierea e saţietatea
şi celor din vi - aţă şi-a veşniciei din Infern.
Eu cuget:
ca suflet de exist sunt existent etern.

Daţi voi Pustiul oricărui suflet mort;
Infern şi Rai e peste tot un Tot.
Eternul stagiu în poem ca o sisifică lucrare
e doar Pustiul ce desfide o nouă Increare.

Iar tu, Putere-a necredinţei în credinţă,
vremelnică şi criminală,
când Timpul tău va fi o rece neputinţă
să ieşi din viaţa mea afară.

TOTAL TĂCUT

Totul se revendică dintru Totul.
Dacă eu scriu nu înseamnă că mă şi mântui
nu înseamnă că tăcerea trupească a cuvântului meu
va să mă vindece de Răul din Voi
nu înseamnă că Umilinţa mea linge sângele de pe lama
cuţitului fiecăruia.
Totul poate fi o Religie a Nimicului profeţit în absurd
şi simţi în măruntaiele poemului tău bisturiul unui
Dumnezeu ateu.
Pentru că scrii cu frustreţe şi cu roua emoţiei pe degete
uiţi de violenţa cuvântului ,
uiţi de povestea trădării în sânul cu venin al creştinătăţii
multicolore
şi transgresezi Totalul către o şerpuire în şoaptă a
Misticului
cerşind în tăcere un sărut de iertare la uşa Bisericii
Neamului.
Şi-n dreptul tău te-ntrebi care ţi-e Dreptul Natural
al zâmbetului şi uluirii,
Dreptu' la Sfânta Muţenie, Dreptul Stării de-a respira
incandescent în mistuirea de cenuşă
când spulberarea Trupului în trup de humă neagră e-un dar
al suferinţei în luciul veşniciei.

Pe boschetar sărăcia nu-l mai împinge la zbucium
abisul disperării pe disperat şi-l asumă în chip dumnezeiesc
e Pace-n Conceptul statal, şi-n popor individu-i ferice
Totul are un Afund şi-n afund rămân doar oasele-n scrum
o întregire a Adevărului în Divin şi-a Divinului care te
recreează perpetuu
Cuvântul tăcerii trece dincolo de scris şi asta e
TOTUL
arborele Op din tine înviază, iar tu eşti
Mortul.

(din volumul în pregătire *Dizgraţii*)

Aurel Ştefanachi

Peisaj

ce se va alege din tot ce am fost? (fotografiile din copilărie îngălbenite bat în oglinzile de pământ; mama ridică deasupra
satului un cort pustiu; cu tot cu enoriaşi
biserica se îndepărtează în cer;
rămâne o iarbă fără de leac –
prima iubită îneacă amurgul...

...am devenit o biată fiinţă
citeşte-mă doamne; arde-mă doamne...)

...ce se va alege din tot ce am fost?
(în piaţa publică
adun pene de înger, cuburi, mătăsuri,
funii, papirusuri din care se descifrează
un cuvânt sau urletul scribului...)

cu pieptul împing lutul acestei zile...
...ce se va alege din tot ce am fost?
fără să ştiu mă las în genunchi
şi începe să ningă...

În roua atât de fierbinte

deci: zăpada din miezul verii plutind
trupul mamei mele - ostrovul cu
desăvârşite ochiuri de sânge; trandafirul negru întunecând văzduhul zămislirii verbului...
autorul îmbrăcat scump;
autorul în loc de aură purtând o
scârboasă funie...

„în sfârşit, în fine, la urma urmelor,
mă întorc, am revenit, mă sfârşesc, gem
în faţa voastră dându-vă cheia, pălăria, o scrisorică tuturor adresată!!

deci: steagurile mici rumegă bătrâni şi ziare... complexele alimentare în vomă şi urlet...
„tipii" din vârfurile societăţii duhnind a femei
şi laşitate...
autorul într-o câmpie de cenuşă
citind din G. Bacovia şi C. Vallejo...

Contemplaţie

fiicei mele Roxana-Alexandra

sufletul meu înflorind în amintirea
acestei dimineţi -
sufletul meu sub palmele tale deschizându-se
definitivă poveste, un melc ce s-a scufundat
în SMIRNA;
sufletului meu necontenit schimbându-ţi

aripile -
în iarba cerului văzându-se ruga
şi soarta -
în înger a venit şi a scris :
„Căci pururi se trezeşte mai radios din clipele negre
ale nebuniei
Cel îndelung răbdător pe prag împietrit
Şi-l îmbrăţişează puternic albastrul răcoros şi luminosul
declin al toamnei",

o stea care-ţi poartă numirile precum cosiţele tale galbene s-a rotit şi a
format micile steme ale trecerii;
cerne-mi doamne de-acuma şi în
vecie cuvântul ce are să mă denumească strigătul începutului de cuvânt...

Taller

(- infinită atingere a verbului -)

în acest foşnet de cântec şi moarte...
în îmbrăţişarea iudee a concetăţeanului...
în suflul vâscos al includerii în istorie
în limpedea cădere de apă sânge urlând...

pasărea-iederă îmi aduce seminţe de
mătrăgună; pasărea-sodomă a venit să-mi înghită cuvintele şi ochii;
târâş prin nămoluri
am înţepenit pasărea-sodomă; târâş
psalmodînd timpi ideali, meduze, fluturi
- cap-de-mort, am încrustat în văzduhul
trecerii guri de mamut...

„la cărămidă! la cărămidă! la cărămidă!"

concetăţeanul îmi strigă...
istoria îmi strigă...

căderea de apă îmi strigă...

pasărea - iederă; pasărea - sodomă descompusă îmi strigă... !

înapoi la tăcerea neagră...
înapoi la tăcerea neagră...

Timp

mă văd pe un drum nesfârşit
cum îmi cad unghiile de la piciorul stâng
de la piciorul drept...
o stea infernală deasupra-mi cerne,
aceşti hexametri de plumb, se transformă
în colbul acestui drum...
floarea de fier a deşertului
coboară în gura îngerului meu să înflorească ;

ingrată perfecţiune a faptului că exist !

pielea sufletului cu înfăţişare de câine
se lipeşte de arbori şi pietre; pielea sufletului trosnind ca mădularele unui animal oarecare:
pielea sufletului pânză de sac...

chiar astăzi în fluxul acestor gânduri existenţiale citind din C.P. Kovavis
s-a denumit ochiul din pieptul
minotaurului...

A treia zi

,,- Pe vremuri, povesti Svejk, era mai rău. Am citit odată într-o carte cum că acuzaţii erau puşi să umble pe tablă înroşită şi să bea plumb topit, ce să vadă dacă erau sau nu vinovaţi. Alteori le zdrobea picioarele în butuci ori îi întindeau pe o scară, dacă nu vroiau să mărturisească şi le ardeau şoldurile cu torţa de pompier, aşa cum i-au făcut sfîntul Jon Nepornuk. Se zice că zbiera sfîntul, de parcă lar fi tras în ţeapă, şi n-a încetat să zbiere decît atunci cînd l-au aruncat în apă de pe podul Eliska, într-an sac impermeabil. De multe ori omul era sfîrtecat în patru, sau ţintuit la stîlp în faţa muzeului. Ăl de stătea doar închis în camera de tortură se simţea ca un nou-născut."

Rama

... dealtfel nu a existat cineva sacru - nu
există cineva sacru; cum stă rezemat de
motostivuitor constată hingherul („mă uit la mine" –
„de 25 de ani prind animalul, îi zbor capu'... şi
Nimic"; „masez şezutul zeiţei... şi... nimic")
„- REGRESSUS AD INFINITUM -"

„... visezi! Visezi - măi omule: se poate!"
în podul grajdului ţi-am găsit sicriul
plin cu şobolani - „ce bîigui acolo?"
domnişoara-contabil oarbă cîntă, îţi leagănă
carnea şi umbra...
se aud îndrăgostiţii alipindu-se
deslipindu-se
murind; -
hingherul, motostivuitorul = iconoclastii!
te rog fii atent, eu sînt zeiţa –
colierul vesperal aşezat grabnic în josul
pieptului meu întoarce arborii ademenitorii
„care te mănîncă": în copilărie cînd ai
ieşit prin fereastra bituminoasă a nopţii, în
orbitele tale pînă dimineaţa se legăna
cucuta: fîntînile aruncau vîrtejuri de gheaţă,
lanţuri, statui; fereastra bituminoasă
arzînd întruchipa vămile tale (acolo călare
pe două ştifturi scuipînd... încît toţi
rîdeau - frămîntau nămol; unuia cucuvaia
îi spulbera verbele - laptele singurătăţii
spălîndu-l - (să nu se adeverească „modul"
cu destinul:
„te rog fii atent - fii atent"

eşti o mercantilă - creezi
degringoladă: cum alergi prin
conductele amurgului tot cazi în genunchi;

peste volănaşele tale se înalţă aripi
încenuşate; cercurile negre desfăşurîndu-se fundamentează adîncul în care dispari;

(eşti la urma urmei un exerciţiu mental,
capătul fatidicului număr ieşindu-mi
din piept) - tu îmi bei sîngele;
substitui marea roşie;
prin conductele amurgului alunecînd
renegi totul!

... comprimi - (exagerezi în negativ:
încerci să te aperi; alăptezi ficţiuni cîineşti)
deşi piatra lichidă balansează
apocrifele - încerci să te aperi; în groapa cu
var chel tutui ziua de naştere a MEDUZEI
de după motostivuitor hingherul: „locuim acelaşi
imobil" - să rememorăm vieţile noastre (nu era
nici lumină; nu era nici întuneric) privighetoarea
moartă zbura într-o anume lingoare - de sub
aripile sale cineva striga:
încerci să te opui
încerci să te apari
încerci să te aperi...!

(prima indicaţie = adoraţie totală): într-un
cuvînt „propoziţie" gîndită de însuşi LORENZO MAGNIFICUL în momentul ieşirii din baia
de abur - „voi sînteţi nişte glorii; inimile
voastre umflă centrele cosmice; normal se
depun pe arbori - castă lumină vă
înconjoară...)
(nu-i decît o scîrbă de vis - deschid ochii,
milimetric mă aflu lîngă motostivuitor –
protectoarea îşi scarpină coapsele;
hingherul palpează vita leproasă: ce-ai spune
dacă în locul cuvintelor am folosi aripi - am
reuşi să ne îndepărtăm fulgerător;) nu-i
decît o scîrbă de vis; milimetri mă aflu lîngă motostivuitor: în lacurile rămase goale
muţenia creşte arbori (fructe îngrozitor de
fierbinţi)...

nu înţelegi omule pura conversaţie a
existenţei noastre; grijile nopţii; başii
cîntecului dispariţiei - pînă şi musca ţeţe
scurmă perfecţiunea: cînd mă scufund
în fîntîna de hidrargir - fii atent; fii atent
dai peste motostivuitor, ajungi nas în nas cu
hingherul - (mănînci fructele îngrozitor de
fierbinţi)

...ce se va alege din tot ce am fost?
(în piaţa publică
adun pene de înger, cuburi, mătăsuri,
funii, papirusuri din care se descifrează
un cuvânt sau urletul scribului...)

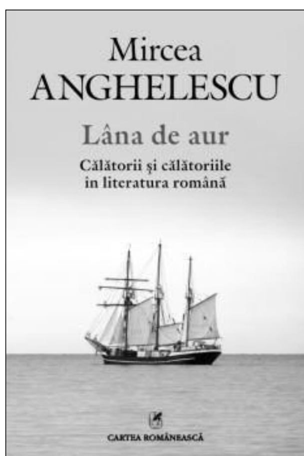
poesis

Constantin Cubleșan

LITERATURA CĂLĂTORILOR ROMÂNI (Mircea Anghelescu)

Incursiunea pe care o face Mircea Anghelescu pe urmele „călătorilor români", cărora ... le povestește aventurile, apare, în cele din urmă, ca o seducătoare călătorie a sa proprie prin lume, descoperind-o cu ochii altora.

Literatura călătoriilor a înflorit cu adevărat sub pana romanticilor, mari însetați de cunoaștere a lumii, a naturii și a civilizațiilor. La noi, jurnalele de călătorie apar, cum era și firesc, destul de târziu, primele cărți ce dobândesc un statut literar, în adevăratul înțeles al cuvântului, fiind **Însemnare a călătoriei mele**, a lui Dinicu Golescu, publicată la Buda în 1826 iar la București în 1910, alături de **Peregrinul transelvan**, datorat lui Ion Codru-Drăgușanu, tipărit la Sibiu în 1865. Înaintea acestora nu se poate vorbi de o literatură propriu-zisă în domeniu, scrierile de acest fel având prea puține tangențe (dacă nu cumva nici una) cu beletristica. De altfel, cititorii posibili ai unor asemenea texte erau încă și mai puțini. Scrieri de pionierat, cum sunt acelea ale „marelui spătar" Nicolae Milescu (care „a văzut cu ochii", cum se exprimă George Ivașcu, capitalele Constantinopol, Berlin, Stokholm, Paris, Varșovia, Moskova, Pekin/Beijing), **Itinerariul siberian** și **Descrierea Chinei**, realizate în urma călătoriei în China, între 1675-1678, din însărcinarea țarului Rusiei, Aleksei Mihailovici, n-au avut nici un fel de ecou în principatele române, practic rămânând necunoscute, așa că, un gol de proporții e de reținut pe parcursul celor două secole următoare, iar acesta trebuie înțeles ca atare. Ambiția lui Florin Faifer de a inventaria tot ce se poate consemna ca document literar de acest fel, din zorii modernității istoriei noastre până la 1900 (**Semnele lui Hermes. Memorialistica de călătorie**, 1993), are calitate referențială incontestabilă și ne arată atât lacunele cât și probele de virtuozitate existente în literatura națională pe această temă. Intenția lui Mircea Anghelescu este însă alta. În panoramicul său intitulat **Lâna de aur. Călătorii și călătoriile în literatura română** (Editura Cartea Românească, București, 2015) nu intenționează câtuși de puțin o istorie a literaturii române urmărită prin textele însemnărilor de călătorie ci, în felul său, spectaculos, *istoria* călătorilor și a călătoriilor, care au produs diverse memoriale, nu neapărat datorate scriitorilor ci (mai ales) unor... aventurieri, în general de bună condiție intelectuală. „Multe cărți de călătorie – spune exegetul – au intrat, cu sau fără pașaport, în lumea paraliteraturii, a cărților de aventuri sau de întâmplări neobișnuite, pe care le citesc de preferință cei care caută subiecte cu infuzie de adrenalină:

tineri și bătrâni". E o producție ce se cerea la noi pe la începutul secolului al XIX-lea când călătoria deschidea „o fereastră spre lume" și implicit „spre viitor". Iar călătorii căutau a răspunde acestor curiozități de lectură, oferind cititorilor relatări despre cum se circula în lume la acea vreme, despre ce se putea vedea în lungul lor traseu, străbătătut cu diverse mijloace de transport, ș.c.l., adesea realizând rigide descripții de mediu, uneori relatând întâmplări cu încărcătură anecdotică, chiar și atunci când purtau semnăturile unor scriitori (de-acum) autentici.Un prim text căruia îi acordă atenție, redactat de un anonim, este **Jurnalul mergerii boierilor deputați în Țarigrad**, de prn 1822. Mircea Anghelescu nu se referă la calitățile literare ale acestui *document* ci face o descriere sumară a conținutului acestuia. Cam în aceeași manieră îl urmărește pe Asachi în călătoriile sale italiene, subliniind felul în care autorul face „descrierea Romei și a comorilor de artă pe care le cuprinde". Sunt urmărite călătoriile lui Dinicu Golescu (trei la nmăr, în Occident), oferind „modelul călătoriei pentru instrucție". Costache Negruzzi, Grigore Alexandrescu, G, Sion, Ion Ghica, Daniil Scavinschi constituie de asemenea obiectul unor comentarii *la obiect*, urmând descrierea traseelor străbătute de aceștia prin țară. Inventariază, de asemenea, *contribuțiile arheologiei* (Blaremberg, Săulescu, Bolliac), arătând că „dincolo de interesul istoric" al acestor relatări, se popularizează rezultatele săpăturilor arheologice în epocă, ceea ce „implică un câștig important și pentru istoria literaturii". Explorări de acest fel întreprind și George Barit, Cezar Bolliac, Dimitrie Bolintineanu, care ilustrează „excursia arheologică" prin note memoriale, la care se referă, Mircea Anghelescu luându-le sub titlu de inventar. Tot astfel vorbește despre călătoria lui Zaharia Carcalechi la București, a lui Timotei Cipariu și Iosif Vulcan, cărora le urmărește itinerariile sub aspectul informațiilor pe care le oferă în scrierile lor. Jurnale de călătorie în occident scrie și Nicolae Șuțu („Nu țin deloc să fac descrieri"), Mihail Kogălniceanu (cu „impresii semnificative pe drumurile făcute prin Europa"), Ion Heliade Rădulescu urmărit în itinerarii prin Belgrad, Insbruk, Frankfurt ș.a.m.d. („avem probabil prima descriere a plecării unui vas cu aburi făcută de un scriitor român"). Un capitol aparte îl constituie atracția Veneției pentru călătorii români ai secolului al XIX-lea. Tot astfel, îi consemnează pe cei care au vizitat Anglia și încă mai mult pe cei care au fost atrași de Orient („o fantasmă"): Ionică Tăutu, Theodor Codrescu, Dimitrie Ralet etc. Substanțail este capitolul în care îi consemnează, pe drumurile Occidentului, pe Nicolae Filimon care, consemnând detaliile locurilor prin care trece, „descoperă plăcerea de a pune în scenă situații umane".

Atenție aparte acordă Mircea Anghelescu celor ce străbat itinererii ale patriei, înțelegând „călătoria ca poeveste". De reținut sunt diagnosticările succinte ale operelor unor asemenea memorialiști: „romanul filosofic în forma unei călătorii cu scop didactic (Dinicu Golescu), călătoria la izvoare, cunoașterea modelului național la el acasă (Asachi), viziunea țării ca structură antropomorfă, coerentă cu stilul național (C. Negruzzi, **Scrisoarea I**), frumusețile țării explicate ca simbol al războaielor trecute (Gr. Alexandrescu), voiajul ca panoramă fiziognomică și repertoriu de tipuri naționale (Filimon), poezia Orientului, care nu e cea a ajungerii, ci a plecării către un spațium nedefinit (V. Alecsandri), romanul picaresc (Codru-Drăgușanu)" Etc. Se oprește asupra călătoriei lui Vasile Boerescu, George Radu Melidon, George Sion, Alexandru Pelimon, Petre Ispirescu, Nicolae Mandrea, Xenopol ș.a.

Esteții unor asemenea jurnale de călătorii sunt Al. Odobescu („Ca un călător care se oprește o clipă pentru a căuta drumul și stăruie apoi cu ochii asupra priveliștii, Odobescu știe să scoată în esență tablourile de măreață perspectivă, pe care oamenii de rând /care nu sunt călători/ n-au cum să le vadă"), Calistrat Hogaș, Alexandru Macedonski. Vin la rând **Exploratorii** („călătorii în spații rar căutate de români sau chiar neexplorate"). Așa Julius Popper, în Țara de Foc, Emil Racoviță în mijlocul ghețarilor de la Pol, Bazil G. Assan participant la „o excursie în Norvegia". Apoi **Aventurierii**, cu Nicolae D. Ghika-Comănești (într-o expediție în Africa), Aurel Varlam) în Congo-ul belgian). La rândul lor **Savanții** (Nicolae Manolescu și Grigore Ștefănescu („Un tip aparte de note de călătorie apar către sfârșitul secolului al XIX-lea, când încep să facă lungi și interesante excursii nu numai aventurierii sau plimbăreții, ci și oamenii așezați, specialiști de primă mărime în diverse domenii ale științei"), dar și **Ideologii** („revanșa spiritului național"): Alexandru Vlahuță, Nicolae Iorga, Constantin Stere.

O a treia secțiune a cărții este consacrată călătoriilor epocii interbelice. De reținut: călătoriile, nu literatura jurnalelor de călătorie. Acești „călători români hoinari" fac obiectul cercetării lui Mircea Anghelescu. Nu doar a celor interbelici, ci a tuturor *hoinarilor* prin lume, cum am văzut, „spirite aventuroase" care, satisfăcându-și „dorința de cunoaștere a lumii" prin călătoriile întreprinse, simt nevoia, datoria de a împărtăși bucuria acestei cunoașteri și altora, scriind despre descoperirile făcute în diversele lor voiajări în care s-au angajat. Din interbelici sunt aleși Matila Ghyka („varianta aristocrată a contemporanului său, proletarul Panait Istrati"), căruia îi face un detaliat portret de familie urmărindu-i călătoria... de serviciu, „ca aspirant pe o fregată cu care a cutreierat Atlanticul". Un „globe-trotter autentic" a fost Mihai Tican Rumano („fiu de țărani") care povestește călătoriile sale prin trei continente, cu descrieri și comentarii referitoare la expediția sa africană. El „deonstrează și calități de povestitor și este capabil să-l țină sub tensiune pe cititor dramatizând un episod probabil obișnuit".

Remarcând faptul că „scriitorii călătoresc și ei, ca orice oameni", Mircea Anghelescu are în vedere însă structura cărților lui Mihail Sadoveanu, bunăoară, ce se construiesc pe „un parcurs, ca o călătorie" inițiatică, îndeobște. Liviu Rebreanu în schimb, „cutreeră Roma cu imaginea capitalei antice" căutând a identifica în real cunoștințele sale asupra metropolei, primite prin lecturi anterioare. Mircea Eliade are „un stil" capabil a condiționa reciproc „preocupările" științifice cu „meditația imediată asupra unui detaliu sau a unui principiu care va genera consecințe". E vorba de călătoria sa în India (**Din necunoscuta Indie**, 1934). Jean Bart furnizează „texte despre lumea apelor și a porturilor", în vreme ce Camil Petrescu, în al său Rapid Constantinopol-Bioram îmbină „notațiile realiste" cu „delicioase improvizații fanteziste". Pentru un alt scriitor important, Mihail Sebastian, călătoria este ca pe un fel de oglindă „în care se privește necontenit", fiind „un prilej de a se înscrie într-un loc, într-o atmosferă cu care se confruntă ca să se contureze pe sine".

Incursiunea pe care o face Mircea Anghelescu pe urmele „călătorilor români", cărora ... le povestește *aventurile*, apare, în cele din urmă, ca o seducătoare călătorie a sa proprie prin lume, descoperind-o cu ochii altora. E totuși o istorie, dacă vreți, a traseelor străbătute de diverși autori ai unor jurnale de călătorie, dând seama, în ansamblul lor, despre nevoia de universalizare a românului în epocile modene.

Din poezia lumii

Aimé CÉSAIRE (1913-2008), Martinica-Franţa

În prezentarea şi traducerea lui **Leo BUTNARU**

Poet şi om politic francez din Martinica. Unul dintre fondatorii mişcării literare negroide. Combatant anticolonialist. Împreună cu Alioune Diop a editat revista „Présence africaine". Adept al suprarealismului. După moartea sa, mai multe personalităţi ale culturii şi vieţii politice franceze au susţinut ideea ca sicriul său să fie depus în Panteonul din Paris, însă poetul dorise, testamentar, să fie înmormântat în pământul natal. În aprilie 2009, la Panteon a fost organizată o ceremonie de omagiere naţională a lui Aimé Fernand David Césaire, „marcându-se astfel recunoştinţa Franţei în ansamblul ei", cu această ocazie fiind instalată o placă comemorativă. Dintre cărţile publicate amintim: „Cahier d'un retour au pays natal" (1943); „Les armes miraculeuses" (1946); „Discours sur le colonialisme" (1951); „Cadastre" (1961); „La Tragédie du roi Christophe" (1963); „Une Saison au Congo" (1967).

Soarele şi apa

Apa mea nu ascultă
apa mea cântă ca o taină
Apa mea nu cântă
apa mea exultă ca o taină
Apa mea lucrează
străbătând radios stufărişul până-n laptele zâmbetului
Apa mea e un copil mic
apa mea e un surd
apa mea e un gigant care-mi ţine pe piept un leu

O vin
vastitate imensitate
pentru biserica privirii tale complice şi somptuoasă

Tam-tam I

Lui Benjamin Péret

în acelaşi fluviu de sânge al pământului
în acelaşi sânge al soarelui spart-ţăndări
în acelaşi sânge a o sută de cuie ale soarelui
în acelaşi sânge al sinuciderii animalelor în foc
în acelaşi sânge al cenuşii sângelui sării sângelui sângiurilor dragostei
în acelaşi sânge incendiat de pasărea foc
bâtlani şi ulii
avântaţi spre-nălţimi incineraţi de ele

Spirale

noi mergem

atârnă preşuri de papură

(călăul a uitat să-şi facă ultima toaletă)
noi mergem

braţe frumoase atârnând ca ferigile şi fluturând a despărţire
când nimeni nu aude noi mergem

ierburi înalte rup inima exact în momentul în care phoenix renaşte
din cea mai înaltă flacără care o devoră
noi mergem noi coborâm arborii îşi ascund faţa

şi visele lor în scheletul braţelor fosforescente

cercurile pâlniilor se închid din ce în ce mai repede
acesta e capătul infernului
noi ne târâm noi înotăm

noi înfăşurăm tot mai strâns adâncurile pământului
ranchiunele oamenilor resentimentele raselor

şi resacuri abisale ne aruncă

într-un hăţiş de liane

de stele şi de frisoane

Transmisiune

surplus

eu l-am distribuit în ridurile drumului
hârtoape grele forţele nu se epuizează atât de repede
atunci când nu e decât o depozitare fragilă,
de cât e preţul celor care au avut şansa de a fi fost recoltate?

un semn

un nimic

o lumină la poalele cerului

o flacără născută din pământ

un cutremur de aer

un semn că nimic nu este mort

eu am ţipat:

voi nu aveţi dreptul să lăsaţi să se întrerupă linia de transmisie

eu am ţipat: bufoneria neuronilor
e suficientă pentru a elibera de responsabilitate craterul vulcanic

eu am ţipat când se producea ruptura violentă

însă timpul mă încolăci până în rădăcina intactă.

Odă Guineei

Şi pentru soarele care instalează pe pielea mea o uzină de forţe şi de vulturi

şi pentru vântul de peste trăinicia dintelui meu complicându-şi trecerile judecăţilor sale

şi pentru negrul din lungul muşchilor mei în dulcea insolenţă a sevelor care urcă

şi pentru femeia culcată ca un munte slăbit şi supt de liane

şi pentru femeia dintr-un cadastru necunoscut unde ziua şi noaptea
joacă la numărătoarea de degete a apelor izvorului şi metalelor rare

şi pentru focul femeilor unde eu caut calea ferigilor şi cea spre Fouta-Djalon
şi pentru femeia închisă în nostalgia ce se deschide

EU
TE
SALUT

Guineea unde ploile sparg înaltele cocoloaşe ale vulcanilor
ca un sacrificiu al vacilor pentru foamea şi setea miilor de copii denaturaţi

Guinee strigătul tău mâna ta răbdarea ta totdeauna ne lasă pământuri arbitrare

şi când voi fi ucis spre Ophir
ele nu mă vor şti nicicând amuţit de dinţii mei de pielea mea care le face
un fetiş de paznic feroce al deochiului

cum mă mai scutură şi mă devoră solstiţiul tău în fiecare din paşii tăi Guinee
mută în mine ca în profunzimea astrală a meduzelor

Grifonul

Eu sunt amintirea ce nu atinge pragul
rătăcind în uitarea-n care se oglindeşte absintul
când suflă inima nopţii mutând steaua
căzută pe unde stăm noi şi contemplăm

Cerul gurii a prins noua conştiinţă a cremei din
proaspăta nucă de cocos spartă

Anzii scuipaţi şi sacrii munţi Mayumbé
unicul naufragiu în care ochiul ne scufundă velierul
când sufletul de-a dreptul nebun-nebun
e-n norii ce-mi vin în peştii zăvorâţi
eu mă reîntorc să bântui printre sinistre întâmplări

Piaţa perturbărilor

Un fulger robust ameninţă fruntea mea cea mai
de neatins din lume
în tine lumina văduvă a amurgului din oraşele înjunghiate de păsările împrejurimilor

Păziţi-vă de corbul care nu zboară
aceasta e capul meu extras din potou pus pe umerii mei erupând
cu un vechi strigăt ce străbate măruntaiele şi jgheaburile

Făgaşe făgaşe lapte dulce mangalul jarului şi al aliorului.

Derizoriu

(Răvaş către un prieten de departe)

Eu nu sunt răstignit pe cele mai absurde stânci
Niciodată nu am fost vizitat de vreo eroică faptă înaripată
Din abis nicio corală nu urcă spre mine
Decât uneori sughiţul vreunui naufragiat
Este inutil de precizat
Că eu nu dispun de o stare civilă stabilită
Prin evidenţa purei nostalgii
Nu sunt zdruncinat de niciun clonţ complezent
Neameninţat de ceilalţi cu răzbunarea
Dificultăţile retrovizoare
Sunt compensate perfect de lărgirea viziunii
Eu nu răspândesc panică
Nu rumeg remuşcări
Nu fac decât să ciugulesc câte ceva prin anotimpuri
Căutând răstimpul unei scurte străluminări
(A timpului zis mort)
Urma unei comuniuni pierdute
Unde e jinduită ordinea

P.S.
Iar dacă toate sevele vor fi abolite
Şi curentul îşi va refuza prezenţa
Şi dacă alizeul va eşua
Şi până la mine nu vor ajunge polen şi nisip natal
De la mine însumi spre mine însumi
Va continua neliniştită o cărăruie
Oferindu-mi propria-mi tăcere
Până dintr-odată din golul suferinţei
Jubilaţia bolnavă va erupe-n magma solitară
A cavalerului timpului şi spumei.

eu am ţipat:

voi nu aveţi dreptul să lăsaţi să se întrerupă linia de transmisie

eu am ţipat: bufoneria neuronilor e suficientă pentru a elibera de responsabilitate craterul vulcanic

eu am ţipat când se producea ruptura violentă

însă timpul mă încolăci până în rădăcina intactă.

Mircea Bârsilă

Poezia doamnei Maria Şleahtiţchi

În poeziile pe tema revoltei existenţiale, accentul este mutat pe rivalitatea dintre realitate şi ficţiune, menită să evidenţie dezacordul dintre *eul* poetei şi *lumea* care o dezamăgeşte. În respectivele texte, răzvrătirile spontane, ,,de moment“ , sunt potenţate de aprinderea sedimentelor protestatare ,,stocate“ în beciurile existenţei unde duceau o existenţă mocnită.

Poeta şi profesoara universitară **Maria Şleahtiţchi** trăieşte la Chişinău. A publicat cărţi de poezie (*o săptămână de poeme nescrise*, 1998; *Oleandrii mă strigă roz*, 2010; *acum*, 2013*; iubirea noastră e o doamnă frumoasă*, 2015), de eseuri (*Jocurile alterităţii*), de critică şi istorie literară (*Istoria critică a literaturii române din Basarabia: pe genuri; Cerc deschis / Literatura română din Basarabia în postcomunism; Romanul generaţiei'80/Construcţie şi reprezentare*), antologii...

Din păcate, excepţionala sa poezie este puţin cunoscută în această parte, cea de dincoace de Prut, a României.

Volumul *iubirea noastră e o doamnă frumoasă* (apărut, în 2015, la Editura Vinea din Bucureşti) este alcătuit din cinci secţiuni (,,Degete de lumină vibraţii năuce”, ,,Fugi toccate tăceri vocalize”, ,,Fragile”, ,,Jurnalul florii din covorul de-acasă” şi ,,Iubirea noastră e o doamnă frumoasă”) care diferă una de alta mai ales prin atitudine şi prin tonalitatea rostirii lirice. Dacă în prima şi în ultima secţiune rostirea este tonică, elegantă, cu uşoare valenţe apolinice, în celelalte vibraţia şi tensiunea interioară dobândesc intensităţi dionysiace.

Precizez că, în această cronică, voi utiliza ,,exemple” ample din dorinţa de a le oferi cititorilor eşantioane semnificative din frumuseţea poeziei pe care o scrie doamna Maria Şleahtiţchi.

Unitatea volumului *iubirea noastră e o doamnă* constă în continuitatea, de la o secţinue la alta, a temelor preferate, chiar dacă ele sunt abordate în registre lirice diferite. Între temele de bază se află, într-o ordine aleatorie, *memoria afectivă (*,,memoria mea-i o mireasă/ascunsă într-un august îndepărtat/de nimeni nicicând recuperată// cu degete de lumină vibraţii năuce/îmi suflă un aer fierbinte-n urechi/şi aerul acela îmi ajunge până-n plămâni/împăturindu-se pe diafragmă/cu degete de lumină vibraţii năuce/mă-nfăşură pe umeri pe braţe pe omoplaţi/memoria mea-i un cocon//acolo înlăuntru exact printre vertebre/mi se preling unde lascive/năvalnice îmi fură inima şi mi-o ascund/în călcâie în degetul mic de la piciorul stâng”; - U*n aer fierbinte,*), *nostalgia comuniunii erotice* (,,flori roşii de gladiolus hibridus/pictate cu rujul meu preferat 235 natural/pe apa oglinzii din dormitor//în nuanţe şi tonuri bej/zi şi noapte a răsunat/vocea catifelată a lui andrea bocelli/ave maria! ave maria! maria-maria//era august august în tot/în aer în răsăritul soarelui pe la cinci/august în privirile noastre/august de miri şi mirese/de cafele-aromate băute la cernăuţi/de cupluri ţinându-se de degetul mic/să nu se piardă cumva din prea multă iubire” ; - *Gladiolus hibridus*), *nostalgia vârstei fericite* trăite în urmă cu două zeci de ani şi care s-a scuns prin ,,scorburi de vreme, de timp”, sub chipul alegoric al unei veveriţe (,,veveriţa brună de la o vreme/îmi trece pe-alături/se zbenguie/pe pârtii de zăpadă topită//şi ne-am jucat cândva de-a ascunselea/eu mă ascundeam printre maşini/mă deghizam în larma străzii,/ea se adâncea în scorburi de vreme şi timp// planurile existenţiale/ni se suprapuneau ni se-ndepărtau/pulsau lent şi aritmic/pe scala pierdută iremediabil pierdută/a celor două decenii diferenţă-ntre noi”; - *Şi ne-am jucat cândva de-a ascunselea*), *mecanica existenţei* ce defineşte condiţia obedientei femei casnice (,,calc/calc cămăşi de bărbaţi feţe de masă şerveţele scrobite alte nimicuri/de patru ore/calc//stropesc cu amidon gânduri vise regrete împliniri şi eşecuri poveşti/atâtea/dialoguri/pierdute//calc calc calc calc calc calc calc calc/la ce te-ai gândi tu bunăoară când calci?/eu iată! Îmi aleg felul de-a muri/cel mai bine ar fi să zicem o catastrofă aviatică/să nu revină printre cei vii nimic din trupul meu//calc/îţi spun doar ţie trupul meu este plin de iubire//ce chimie va fi având ar lumina în noapte fosforescent/în nuanţe roşii aurii albastre“; - T*ăceri Vocalize Bemoli*), *trecerea timpului*, care duce, prin eroziune, la schimbarea chipului, fictiva *reconstituire* din cioburi a fiinţei (,,cineva cu bună ştiinţă îmi fură chipul/mă preschimbă aşa dintr-o dată/în mireasă frustrată naivă şi tristă/ lăsându-mi amintirea înfiorată nedumerită/ (...)//mă reconstitui din cioburi de timp/din umbre dar mai cu seamă din luminile mele lăuntrice multicolore“; - *Mă reconstitui*), *oboseala fiinţială* şi *voita cădere* în propriile prăpăstii lăuntrice (,,Lasă-mă/vreau să cad în sine/ până-n adâncuri/poate mă regăsesc// să-mi lunec din propria mea verticală/fie-ţi milă/am obosit să mă tot ţin aşa de ochii lumii//tu ştii ştii doar ştii-ştii-ştii/că atunci când trec dreaptă şi plină de demnitate/eu cad mereu mereu mereu cad//nu mi te apropia/ am să mă târăsc prin ani/prin zilele mele cu soare/şi tristele toamne târzii/din strada puşkin//o! nu nu-nu-nu nu/nu vreau ajutorul nicicui lasă-mă să-mi ling rănile/să-mi curgă sarea din suflet prelung“; - *Lasă-mă*), *insurgenţa feminină* ce dobândeşte vibraţii intense, la fel ca în poezia Sylviei Plath [,,<<Când ai în faţă trei lămâi/stoarce sucul din ele>> îmi zice//stoarce-l ca şi cum ţi-ai stoarce sângele din vene artere mici şi subţiri capilare/stoarce-l ca şi cum ţi-ai stoarce esofagul viscerele pe dos/şi le-ai arunca – borhăi – afară//ca şi cum măduva din oase te-ar părăsi greu lipicios pic cu pic/picătură cu picătură gelatinoasă limfatică străvezie//ca şi cum ochii şi-ar scurge privirea ciuruită pe zidul plângerii de vis-a-vis//ca şi cum/storc! storrc-storccc-stooorc! până la capăt până la fund/până la nodul din gât... până la!!! –/sunt o coajă/de lămâie/sunt/gal-be-nă-galbenă când mi- veni să mor – să mor/(...)/vlăguit/ mi-e miezul şi rupt în fâşii de-ntuneric/ zdreanţă amară din mine atârn/mi-au ţâşnit seminţurile/smulse ciorchine din mine cu mine cu tot/din trupul meu trupul meu ştie ce de ştie mai mult//goallăăăă/ goaaaaaaaaalăăăăăă pe dinlăuntru/ pustieeeeeeeeee-a puuuuuuuuuuuuustiu// devastată//şi aruncată pe jos pe sub tocuri subţiri de damă saboţi şi balerini/sub talpa de piele a pantofilor salamander de culoare maro/pe caldarâm sub copitele cailor cu aripi/în surrealism pegas/comercializează carne de porc iepuri de casă raţe mute în *bric-a-brac/*pe covorul acesta - un preş - aşternut cândva unui neghiob/care neghiob a fost înlocuit de alt neghiob care va fi înlocuit/de un alt neghiob de neghiob de neghiobi// gatttttttttttttttta m-am mântuit/cine? vrea? suc? suc de lămâi?//<<când eşti o lămâie/fă-te suc!>> îţi spun//fă-te suc“; - *Toccată şi fugă în C Minor*)], şi altele care ilustrează, în diversitatea lor, instabilitatea stărilor specifică sufletului femeiesc.

În această poezie, strigătul existenţial este susţinut, în plan formal, de onomatopeizarea unor cuvinte, pe de o parte, şi, pe de alta, de ritmul accelerat care creează impresia de revărsare furioasă a cuvintelor.

Desigur, nu atât tematica este fundamentală într-o operă, cât capacitatea autorului de a o înnoi prin re-subiectivizare şi printr-o autentică recorporalizare poetică. În fond, temele evidenţiate mai sus au o generalitate firească, dar Maria Şleahtiţchi le conferă o nouă existenţă, valorificându-le într-un cod lirico-existenţial pe cât de nou, pe atât de cuceritor.

O particularitate importantă a poeziei pe care o scrie Maria Şleahtiţchi constă în dialogul dintre un vitalism robust şi freamătul interior stârnit de o sensibilitate acută a cărei expresie, manifestată cu intermitenţe, este starea de însingurare.

Vitalismul autoarei nu implică excese de sentimentalitate, ci ilustrează capacitatea de a conferi vibraţie poetică propriului elan vital şi, pe de altă parte, solidaritate cu lumea, în sensul larg al cuvântului: o lume deschisă către frumosul aflat în relaţie de consubstanţialitate cu binele. Sub cupola vitalismului, realitatea şi ficţiune sunt copleşite de fluxul emoţional, într-o modalitate în care ficţiunea şi realitatea devin corelative, iar alianţa lor adânceşte, în consecinţă, semnificaţiile mesajului liric.

În poeziile pe tema revoltei existenţiale, accentul este mutat pe rivalitatea dintre realitate şi ficţiune, menită să evidenţie dezacordul dintre *eul* poetei şi *lumea* care o dezamăgeşte. În respectivele texte, răzvrătirile spontane, ,,de moment“ , sunt potenţate de aprinderea sedimentelor protestatare ,,stocate“ în beciurile existenţei unde duceau o existenţă mocnită. Scăpate de convenţionala cenzură apolinică, ele declanşează erupţia revoltei cu o dublă ţintă: contestarea supremaţiei lucidităţi coercitive (a creierului, ca sediu al ei) şi, respectiv, cea a falsei retorici în poezie, în favoarea receptării primare a realului, proaspete, nederformate de feluritele convenţii estetice. Reprezentativ în această privinţă este ,,bocetul“ intitulat ,,Vocalize stocate în E Minor“, în care atrocitatea viziunii este temperată, în cea de a doua parte, în spirit ironic, de utilizarea unor versuri preluate din folclor (inclusiv din descântece) şi a unor diminutive cu valoare afectivă: ,,În dimineaţa aceasta pun pe tipsie de aur creierul meu fierbinte//O! creier al meu!//Ce lacom/ Bulimic te-nfulec/Dă-o dracului de retorică falsă!/O! ce hulpavă mi-e gura/Decât în hău mai bine în viscerul meu!/Caut în miezul tău/ Ochiul meu trist/De cerb şi căprioară//)! Creier al meu//Ce dulce ţi-e carnea fluidă/ prelinsă prin fluierul/De-fag-ce-mi-zice-cu-drag/De-os-ce-mi-zice-duios/De-soc-ce-mi-zice-cu-foc/Prin oscioarele mele/Spălate/Ca lacrima curate//O! creier al meu!/O! creier al meu!//eşti ţesut de viu şi din temelii în trupul meu păgân pân' la grumăjelprintre ţâţişoare/ pe la şoldişoare între iţele-cosiţe pe picioare-răşchitoare//o, creier al meu!/plâng“.

Poeziile ,,Şi ne-am jucat cândva de-a ascunselea“ şi ,,Gladiolus hibridus“, citate mai sus, se remarcă prin acurateţea scriiturii, prin simplitatea şi limpezimea textului ca structură bine finisată, în care cuvintele ocupă, ,,fără obiecţii”, locurile lor prestabilite în interiorul portativului liric. Ceea ce au în comun poeziile din această categorie este, în primul rând, limbajul colcvial pe care autoarea îl mânuieşte cu dezinvoltură, lăsând impresia că scrie cu uşurinţă, că actul de a scrie o relaxează, împlinindu-se sub semnul aşa-numitei *bucurii a scrierii.*

În poeziile înrudite, sub aspectul atitudinii lirice, cu ,,Toccată şi fugă în C Minor“ şi ,,Vocalize stocate în E Minor“, discursul se dezvoltă torenţial, oglindind, astfel, starea convulsivă de revoltă existenţială. În asemenea texte, cu statut de ,,grav document de existenţă“, bucuria scrierii este înlocuită de o retorică încordată, vehementă, negatoare, ce derivă din stilistica denunţării, fără rezerve şi ocolişuri, a adevărului ce stârneşte o justificată şi aprigă tăgadă cu metafizice valenţe feminine.

,,Fugile“ poetei de la o opoziţie la alta (*trecut – prezent; luciditate - afecţiune; nostalgie – revoltă; însingurare - fericire* etc.) se petrec într-un spaţiu al feminităţii unde sinceritatea, fervoarea şi sensibilitatea alcătuiesc un ,,aliaj“ inoxidabil.

În linii mari, poezia Mariei Şleahtiţchi, poetă de prim-plan în literatura română contemporană, se împlineşte în orizontul modernei ,,cuceriri a afectului prin intelect“.

Paul Aretzu

Conştiinţă civică sau dreptul la libertate

Prezentarea liminară făcută de prozatorul Radu Mareş la cartea **Magdei Ursache**, **Noi vrem Cuvânt! sau alte feluri de cenzură** (Editura Eikon, Bucureşti, 2015), îmi produce, la fel ca acestuia, amintiri pline de semnificaţie. Aflat, cu un grup de scriitori şi teologi, la Mânăstirea Neamţ şi la Schitul Cărbuna, din apropiere (cu prilejul evocării lui Daniil Sandu Tudor), m-am pomenit, împreună cu Magda şi Petru Ursache, pe care îi cunoscusem recent, dar de care mă ataşasem imediat, uitat, din neatenţie, de ceilalţi participanţi, care plecaseră în grabă, în pelerinaj la mânăstirile Sihăstria şi Secu, în câteva autovehicule. Ne-am trezit tustrei, singuri, în curtea Schitului, oarecum dezorientaţi. Prima reacţie, a mea şi a lui Petru Ursache, a fost să abandonăm, cu multă părere de rău. Magda Ursache, însă, cu toată hotărârea, a decis: vom merge pe jos. Erau câţiva kilometri, ziua se anunţa caniculară, drumul era cu acostament din pietriş. Doamna Ursache a şi pornit. Până la urmă, ne-a cules din drum, cu o maşină, bunul stareţ Elefterie Păduraru. Era o diferenţă vădită de temperament între cei doi soţi (dar complementară): Petru Ursache – un contemplativ, un utopic, în timp ce Magda Ursache este o temerară, o justiţiară, plină de energie.

În cartea sa, Magda Ursache este atentă la viciile de mentalitate şi de comportament ale României *capitaliste*, la moştenirile din vechea societate, la clişeele negative alogene, adoptate cu rapiditate, la moda denigrării, cu orice preţ, a aproape tuturor valorilor etnice, la fariseism şi inicvitate. Ironia, altădată, de fineţe, a devenit, azi, neruşinată, arogantă, iar insolenţii şi agramaţii – eroii zilei. Astfel, nu adevărul are relevanţă, ci abilitatea scornelii şi batjocoririi. De aceea, s-a creat o răsturnare a valorilor, o bulversare axiologică. Simptomatic este şi faptul că se manifestă o amnezie inexplicabilă şi prelungită faţă de nedreptăţile şi crimele petrecute în comunism. Scriitoarea trage un semnal de alarmă cu privire la devierea societăţii de la o cale cu adevărat democratică, restauratoare a demnităţii umane, fundamentată pe principii morale autentice. Sunt trataţi necruţător intelectualii colaboraţionişti, neafectaţi în niciun fel de schimbarea de paradigmă socială, ba chiar proiectaţi în prim-planul vieţii publice. Pornirile iconoclaste, nihiliste de azi sunt menite să eludează vinile vechii societăţi, să creeze confuzie: „Datina trebuia acoperită de ridicol, specificul etnic – blamat" (p. 24). Inventarul defăimării conţine acuze simpliste, nejustificate, inactuale şi ireale, lansate cu uşurinţă, sub forma unor etichetări abuzive, în fond, compromiţătoare: „Se perpetuează un tip nou de cenzură, pe care l-am mai semnalat şi care se trage din tezele ideo-criticii fără frontiere. [...] Puteai atunci şi poţi şi acum ruina o carieră acuzând fără dovezi, de fascism." (p. 27). Amestecul ideologiilor politice în cultură, în viaţa socială, produce, ca şi în perioada comunistă, modalităţi incriminatorii periculoase, devenite mijloace, fără conţinut, de eliminare a adversarilor. Discursul Magdei Ursache are o mare flexibilitate, trecând cu uşurinţă de la o idee la alta, aducând argumente din istorie şi din viaţa socială. Temele tratate sunt incomode, dar de actualitate. O nedumerire pe care o are este cea cu privire la deosebirile care se fac între diverse crime împotriva umanităţii: „De ce ar fi mai greu vindecabilă *rana* Holocaust decât *rana* Gulag (o sută de milioane de morţi)?" (p. 30).

După cenzura ideologică, de odinioară, autoarea constată, cu tristă ironie, instalarea unei cenzuri economice (nu sunt bani pentru cultură). De aceea, criteriul valorii este eliminat din raţiuni de marketing, librăriei îi ia locul taraba, incultura, subcultura, anticultura se propagă cu o suficienţă lamentabilă. Se manifestă coteriile, intoleranţa faţă de opiniile contrare, partizanatul produs de interese meschine. Autoarea constată că România postdecembristă a fost dirijată, cu bună ştiinţă, pe o direcţie a protejării vechilor structuri. Procesul comunismului a fost, în realitate, o simplă mimare. Mai mult, s-au comis crime pentru a se impune o *anumită* politică. În atari circumstanţe, manipularea şi dezinformarea au funcţionat din plin. De aceea, s-a evocat, chiar de la începutul noii realităţi politice, gogoriţa fascismului: „Fascismul se întoarce, conspiră contra «democraţiei originale». Fiii agitpropagandiştilor nu prididesc să condamne «fascismul» lui Valeriu Gafencu, «sfântul închisorilor», cum l-a numit N. Steinhardt, «fascismul» lui Iustin Pârvu, lui Petre Ţuţea, ba chiar al lui Steinhardt." (p. 39). Pentru cei mai mulţi politicieni primează interesele personale sau de grup. Despre patriotism, despre devotament şi sacrificiu naţional, nici vorbă. Magda Ursache are o energie inepuizabilă, dovedeşte un tonus polemic nemaiîntâlnit. Este foarte informată, lucidă, coerentă. Forţa ei este dată de adevăr şi de viziunea cuprinzătoare, dar şi de comprehensiunea fenomenelor sociale, politice, culturale. Cu toate că ecourile semnalelor sale par a fi minime, într-o societate a surzilor, tenacitatea sa este remarcabilă.

În perioada postdecembristă, s-a practicat, sistematic şi perfid, o reabilitare a comunismului, minimalizându-se sau ignorându-se nelegiuirile şi crimele comise, practicându-se, astfel, o spălare a creierelor: „S-au cerut cumpătare şi empatie pentru călăi, blândeţe şi iertare creştină pentru atei" (p. 46). Eseista consideră că îndreptarea istoriei nu se poate face decât prin corecta informare a poporului, prin restabilirea adevărului, prin justiţie: „Un proces al comunismului cu rol salutar a lipsit şi lipseşte" (p. 51).

Perioada stalinistă a fost teribilă prin atrocităţi, prin exterminarea intelectualităţii, perioada ceauşistă, prin demolări şi prin îngrădirea libertăţilor, cea postcomunistă, prin vid legislativ, prin abuzuri şi corupţie, prin *se poate orice*. Ceauşescu a dărâmat biserici istorice, monumente, clădiri de patrimoniu, a distrus arhive inestimabile, desfiinţând trecutul pentru un iluzoriu *viitor de aur*. Desigur, au existat, în perioade oribile, oameni de rectitudine, „oneşti şi direcţi, fără fisuri de caracter" (p. 70). Aceştia au devenit, adesea, martiri. Printre alţii, sunt evocaţi istoricul Radu Greceanu şi arhitecta Eugenia Greceanu, care, nefăcând concesii puterii autoritare, au ales marginalizarea, persecuţia. Victime nevinovate au fost, însă, copiii celor proscrişi, martori înfricoşaţi ai arestării şi molestării părinţilor, evacuaţi din locuinţe, excluşi din şcoli, traumatizaţi, umiliţi, rămaşi orfani, arestaţi la rândul lor. Intelectualii şi demnitarii din interbelic au fost, aproape în întregime, suprimaţi. Experimentul Piteşti a fost de o cruzime care friza demenţa: „Programul Ţurcanu antimemorie, antifamilie, antitradiţie a fost bine pus la cale, deci reuşit: lobotomizaţi prin chinuri insuportabile fiecare, apoi împinşi să se schingiuiască unul pe altul" (p. 82). Despre *muncile* din infernul comunist, dar şi despre nefericitele vremuri prin care trecem, s-au scris mărturii cutremurătoare şi condamnabile, autoarea amintind câteva: *Povestea unei familii din Bucureşti*. *Grecenii* (de Victoria Dragu Dimitriu), *Copilăria, ca luptă de clasă* (editori Traian Călin Uba şi Ilie Rad), *Eu sunt scribul...* (Mihai Buracu), *Jurnalul 1981-1989* (Iordan Datcu), *Odiseea plăcilor memoriale* (Ion Lazu). Istoria, însăşi, a fost mereu o victimă, mereu degradată din motive politice, mistificată, declarată nedreaptă. Astfel, victimele au devenit, câteodată, călăi, şi invers, memoria a jucat feste, s-au inventat biografii fictive, s-au îngropat a doua oară morţi, s-a cenzurat, s-a denaturat. De aceea, susţine autoarea, trebuie cunoscut adevărul şi făcute reparaţiile de rigoare. Interesat de realizarea unui monument (neridicat nici azi), în memoria scriitorilor victimizaţi de comunism, „Catalogul Lazu însumează 263 de scriitori îngropaţi de vii în temniţe, trecuţi prin experienţa Canalului, prin domicilii forţate, lipsiţi de dreptul semnăturii, lăsaţi fără manuscrise la percheziţii..." (p. 101). De altfel, teama de cenzură produsese o capitulare parţială, prin autocenzură (variantă mai blândă a unei altfel de mancurtizări, din perioada stalinistă, autodemascarea).

Magda Ursache aminteşte (cu pietate, cu recunoştinţă) numeroşii martiri prigoniţi de comunişti, floarea intelectualităţii interbelice tratată cu atâta ferocitate şi nereconsiderată nici azi. Are, de asemenea, admiraţie pentru plenitudinea umană a unor contemporani, supravieţuitori, cum ar fi Părintele Justin Pârvu. Românii, constată autoarea, parcă sunt ursiţi să-şi defăimeze şi să-şi renege valorile. Preferă să fie detractori, autoironici, negativişti cu privire la câteva repere esenţiale, originea poporului şi a limbii, tradiţia, conştiinţa naţională. Sunt apreciate poziţiile corecte ale unor susţinători ai raţiunii etnice, istoricul Gh. Buzatu, Nicolae Breban, poeta Aura Christi. Autoarea este, ea însăşi, deosebit de conectată la evenimentele culturale şi politice curente, având atitudini civice. Dezaprobă înverşunările contra sentimentului naţional, contra patriotismului, contra patrimoniului: „Pentru mine, etnia nu e o arhaitate, am nevoie de CV etnic, iar existenţa naţională nu mi se pare elementară, extremistă, antidemocratică. [...] Toate naţiunile aristrocrate cultivă mândria naţională" (pp. 184-185). Este necruţătoare cu demagogii, cu denigratorii, cu dezbinatorii, cu falşii patrioţi.

În capitolul *Cărţi care nu tac şi nu uită*, sunt comentaţi câţiva autori preocupaţi de aspecte grave ale vieţii sociale şi politice, din momente istorice pline de dramatism. Oana Orlea (*Perimetrul zero*) scrie o carte alegorică în care se recunosc ororile tipice ale perioadei ceauşiste. Plin de drama penitenciarelor staliniste, urmând însă o modalitate ludică, de un realism magic, este romanul de mici dimensiuni *Urma*, al lui Adrian Alui Gheorghe. Făcând o paralelă între lumea (simili)ficţională a lui I. L. Caragiale şi cea (simili)reală a vieţii publice de azi, Vasile Gogea (în *Mofturi, moftangii, mofteme*) „vede enorm (hiperbolic) enormitatea vremurilor noastre" (p. 243). Valeria Manta-Tăicuţu scrie un roman cu cifru, satiric (*Mamin*), despre lumea literară. Cartea lui Călin Ciobotari, *Captiv în Epoca de Aur*, vede realitatea românească prin ochii unui copil. Cătălin Mihuleac scrie, cu umor, *Zece povestiri multilateral dezvoltate*, întâmplări tragi-comice din perioada ceauşistă.

Un capitol este dedicat *cazului* Nicolae Breban. Scriitoarea apără cu toată convingerea integritatea şi moralitatea marelui scriitor. Sunt extrase preceptele acestuia, exprimate în tetralogia memorialistică *Sensul vieţii*, constând în unitatea dintre individ, familie şi naţiune. Modelul tuturor trebuie să-l reprezinte jertfa strămoşilor. Universalitatea nu se poate obţine fără o puternică identitate naţională. Biografia lui Nicolae Breban este una învolburată, marcată de gesturi temerare, de înălţări şi căderi, de acuzaţii şi izbăviri. Multe pagini ale cărţii, pline de tandreţe, de admiraţie, sunt dedicate coechipierului de viaţă, Petru Ursache.

Cartea Magdei Ursache reflectă curajul său de conştiinţă, determinat de principii morale ferme, de convingeri consacrate binelui public. Autoarea este condusă, în permanenţă, de respectul pentru adevăr („folosesc sinceritatea ca armă" – p. 300), de lupta pentru instalarea dreptăţii, de credinţa în valori şi în modele, de susţinerea, fără rezerve, a libertăţii de exprimare. În virtutea acestor reguli morale, cartea este şi una incriminatorie, polemică, dezvăluind cu acuitate viciile adânci ale unei societăţi nevindecate, după lunga şi grava morbiditate comunistă. Dar, generoasă, scriitoarea crede că există speranţă: „În final, însă, trebuie să cred că e tranzitorie, nu ireversibilă, criza morală şi, deopotrivă, culturală prin care trecem" (p. 306).

...Magda Ursache este atentă la viciile de mentalitate şi de comportament ale României capitaliste, la moştenirile din vechea societate, la clişeele negative alogene, adoptate cu rapiditate, la moda denigrării, cu orice preţ, a aproape tuturor valorilor etnice, la fariseism şi inicvitate. Ironia, altădată, de fineţe, a devenit, azi, neruşinată, arogantă, iar insolenţii şi agramaţii – eroii zilei.

cronici

Marin Ioniţă

HĂNĂNĂU-BĂNĂNĂU

Acasă la Urmuz

Unde eşti, domnule Urmuz? De ce m-ai lăsat singur pe această lume? O voce de nu ştiu unde: "Descurcă-te!" Urmuz nu mai este. Unde s-a dus ? Unde-a dispărut ? În lumea din care a venit? M-a lăsat să rătăcesc pe sub pământ?... Îl simt în mine. Urmuz sunt eu.

Vizită inopinată. Neanunţat, neaşteptat. Face dragoste cu moartea într-un boschet. Sau, poate, mi se pare. Nu puteam fi indiscret...

Am aterizat fără paraşută, fără avion, fără elicopter, fără balon. Un Ikar bătrân cu aripi de şindrilă ceruită. Cu molarii de minte cârpiţi. O ghionoaie de catifea ciocăne într-un copac de sticlă ce cântă simfonia "Cavaleriei Rusticane" şi „Marşul Vânătorilor". Într-o scorbură de salcie găunoasă, o balaură cu şapte cozi şi trei perechi de fudulii scoate pui din ouă cubice. Patru boi cu lanţul în coadă dau o vacă grămadă. Cu potcoave de argint, puricele face tumbe într-o ureche de căpuşă înfiptă în fundul calului. Un căţel de porţelan mi se gudură la picioare. Bat în uşa aparentă cu un deget din nimic. Îmi deschide o mâţă cu pene bălţate. Mă preia feciorul, un coţofan cu oul în guşă, care mă conduce în salonul cu pereţii de incertitudini. Pe un perete din aer comprimat, atârnă într-un cui de metafore tabloul aproximativ al scriitorului Augustin, nume vehiculat şi în folclorul nemţesc. Mai zis şi Doman, prieten la catarama centurilor de castitate cu maestrul. Tace cu el în fierbinţi dezbateri pe tema cuvintelor încrucişate. Dintr-o tufă de răchită, domnişoara Huss îşi emite cugetările de huhurez nebun. Peste Parâng şi peste Penteleu alunecă Nastratin Hogea, într-un caiac împins de vânt în turul pantalonilor din vârful catargului. Nu coboară pe pământ nici pentru o gustare cu lăutari în şura lui Ilea, nici la muntele de păsat şi de pilaf al debutantului Mânzatu. Îşi înfige colţii în coapse, el sieşi fiindu-şi hrană şi se topeşte în orizont, pe valurile tărcate ale Sabarului.

Alături de rama din perete a lui Augustin, pe peretele de vizavi, portretul în metaloplastie al pictorului amator Samoilă, ciocănit în tabla de aramă recuperată dintr-un cazan de prăştină. Între ei, nudul cântereţei chele... Iar nămiaza vine-vine, fluierând din greu pe şine. Un dulău urlă pe coadă spre şapte orizonturi. Un fluture cap de mort depune ouă în insectar. Omizile rod frunzele cometelor. Pe lanul de cartofi al lui Doman, cu tuberculii în aer, defilează batalionul de scriitori în blugi, în marşuri triumfale. Dintre ei, se desprinde unul mai isteţ, spre Premiul Nobel.

Se arată, viu şi natural, un Poseidon cu trident de metafore şi cunună aşteptată. Cu apa şiroaie dintr-o cadă cu pereţii de spermaţet din osânză de balenă, de sub un duş din care curge lapte de iapă sireapă. Miroase a ierburi din poiana cu iele. O viperă de Nil îi încinge mijlocul. Paralel, o cobră indiană înodată pe buric îşi arată sâsâind între fălci limba despicată şi îşi flencăne capul cu două palme mai jos de nodul ombilical într-o impresie părelnică...

Mă invită la o masă fără picioare, bazată pe teoreme, principii şi ipoteze. Căţelul pământului se scarpină în urechi. Un şobolan îşi răsuceşte mustaţa. Greierele îşi unge arcuşul cu sacâz.

Bem cafele din sămânţă de lauri în ceşti de epitete. "Ce mai faci?"

"Mulţumesc, bine, dumneavoastră?" „Mulţumesc, la fel", totul banal până la saturaţie. Dar absurdul stă la pândă... Acceleratul nu opreşte la Mizil. Dar norocul a dat peste acel primar prahovean:" Urlaţi, domnilor, urlaţi, vă rog, cinci minute... Sus în vagoane!" Poetul, moşier la cetatea de pe Dunăre, duce în spate caprara municipală. Care behăie mai tare?... Ursul pe trotinetă, bivoliţa pe frânghie, în vârful piramidei preşedintele se scarpină în chelie. Opoziţia, cu ea să nu te pui, e dată dracului...Capra pe urs... Elena pe Calul Troian... Pe cine în Parlament îl mai doare în călcâi de focul ţării ?

Cu o baghetă nevăzută, Domnul Urmuz dă la iveală o oglindă din cioburi de timp, lipite cu scoici de Murano... Şi mă duce în faţa ei, sau oglinda o pune în faţa mea... Şi trecem pe alt tărâm...Hârzobul scârţâie, scrâşneşte şi trosneşte din toate măselele stricate, ca un lift terminat. Tărâmul de dincolo, de sub pământ, sau de oriunde. Altă lume... Stai, calule, de ce tremuri şi tresai, şi îndărăt de fund te dai ? Nu cumva i-a adus vântul perişorul şi cioara ouşorul de sub bărbie lui Făt – Frumos, cel cu maiul vârtos ?... Ba da, eu sunt acela... Făt - Frumos Fiul Iepii. Născut cu cartea în mână. Trece pe dinainte, precum Caramitru în Hamlet... Actorul emerit... Nimerit... Domnule, în ce pântec v-aţi plămădit? V-a fost muma o muză? O meduză? Cuşca scenei în care mucegăia sufleurul?...

Şi se luptară. Zi de vară până-n seară... Când, îngropaţi până la brâu, căzură vlăguiţi unul în braţele altuia. Zmeul-Zmeilor, Copilul din flori al Mumei-Pădurii şi Făt-Frumos Fiul Iepii, născut cu cartea în mână. Şi vine o zână. Şi îl stropeşte pe frunte pe Făt- Frumos cu boabe de rouă. Şi pe pleoape. Şi-i dă putere. Şi se scutură de toropeală... Şi Baba-Cloanţa îşi ridică poalele până la brâu... Hu,hu,hu, ia şi bea de-aici, Zmeule-Paraleule, prinde putere... Şi Barbă-Cot, te-am crescut cu turtă coaptă între buci... Şi se smulg din pământ...Trântă dreaptă şi-nţeleaptă... Până când Zmeul-Zmeilor scoate un iatagan pe care îl ţinuse ascuns în mânecă, şi-l înfige în pieptul lui Făt-Frumos. Şi-l apasă până la prăsele... Suspans...Vă las să vă închipuiţi ce s-a petrecut mai departe... Aşa se nasc poveştile şi basmele. Unul pune câte ceva, altul şi el...

Unde eşti, domnule Urmuz? De ce m-ai lăsat singur pe această lume? O voce de nu ştiu unde: "Descurcă-te!" Urmuz nu mai este. Unde s-a dus ? Unde-a dispărut ? În lumea din care a venit? M-a lăsat să rătăcesc pe sub pământ?...

Îl simt în mine. Urmuz sunt eu.

Un strigăt. Un ţipăt. Dintr-un cuib, nişte pui golaşi sunt atacaţi de un balaur. Nu ştiu de unde am în mână un paloş. Retez capul balaurului. Vine pasărea uriaşă. Fericită, mă sărută. Şi mă scapă în guşă. Ce faci, ţipă puii. Ne-ai înghiţit salvatorul? Cu o opinteală, acvila uriaşă mă aruncă în cuib. Sunt plin de mâzgă, ca un nou- născut. "Ce îţi datorez?" "Du-mă pe tărâmul celălalt!" Mă pune să fac rost de provizii. Nouă cuptoare de pâine. Mă urc în spinarea ei. Fâlfâie spre înaltele zări. Din când în când întoarce capul spre mine. Îi pun în cioc câte o pâine. Am ajuns în strunga trecerii prin vamă. Ultima pâine. Trebuie s-o hrănesc. Pâinea care a mai rămas. Îmi tai din talpa piciorului. Îi arunc halca în cioc. Reuşim...

Natura şi Grădina. Brânduşe, panseluţe, brebenei, ghiocei, toporaşi, viorele. Rodul-Pământului, Roua-Cerului, în Gura-Leului. Ruşinea-Ţigăncii, Băşica-Porcului, Părul-Iepurelui...Sula-calului în vârful dealului... Preşedintele expirat salută drapelul la Cotroceni de ochii lumii şi dă din coate să ajungă din nou pe caii mari. Premierul îşi pune mâna în fund şi dispare în nebuloasă. Parlamentarii îşi votează pensii nesimţite şi alte avantaje. Guvernanţii îşi cumpără ministerele.

O olteancă trece pe strada Bibescu-Vodă din Bucureşti cu două bidoane de lapte în vârful cobiliţei şi îşi strigă marfa: "În faţă, dulce, în spate, bătut!"

- Auziţi, domnilor, în faţă, dulce, în spate, bătut. Aşa să fie, doamnă ? La toate femeile ?

Dracul îşi căntăreşte coada. Caii mănâncă urechile boilor. Porcii devorează caii cu totul. De ce, domnule Urmuz, acest coşmar din copilăria mea întârziată? Care m-a chinuit o viaţă întreagă, în somn şi chiar cu ochii deschişi. Moartea cailor. Poruncă de sus. De la puterea care o înlocuise pe cea divină. Decret de la Comitetul Central. Nu prea ştiam ce înseamnă asta. Dar se dezbătuse acolo, sus, problema cailor care nu mai mâncau fân şi ovăz şi nu mai păşteau iarbă şi se hrăneau cu urechile boilor. Aruncaţi în hălci în padocurile porcilor. Şi a rămas ţara fără cai.

(...)

Domnul Urmuz sparge oglinda. Cioburile plâng, tăvălindu-se pe jos.

Corbul negru bate cu ciocul în fereastră. Stăm cu coatele pe masa oloagă. Bem narghilele şi lulele şi tăcem ca bătrânii turci în cafenele. Şi cum niciodată o nenorocire nu vine singură, soseşte un sol de la Râm. Cu mesajul secret scris pe piele cu cerneală simpatică peste omoplaţi. Unde făceau carieră în concediu Turnavitu şi Ismail, saltimbancii în circul Cetăţii Eterne. Îşi scot ochii în arenă şi limba din gură, înghit săbii, le ţâşnesc flăcări pe nări şi scântei din urechi, îşi demontează membrele şi le înşurubează la loc, dacă nu mai nimeresc le mai şi încurcă, se potrivesc oricum, omul cu două mâini stângi înfipte în şolduri, cu două picioare din dreapta agăţate de umeri, bărbatul cu patru mâini, bărbatul cu patru picioare, îşi cară la palme şi se trag de păr, râd stăpânii lumii de se tăvălesc şi slobozesc la fâsuri, de asemenea efemere momente are dreptul să se bucure fiecare cetăţean roman. Răsună circul. Râde de se sparge. Împărăteasa s-a udat în poală. Cheamă călăul...

Domnul Urmuz citeşte mesajul cifrat...

Solului nu i se taie capul. Vestitorul care aduce scrisoarea şi-l demontează singur şi îl aruncă la picioare. Sare peste el şi se topeşte pe fereastră. Domnul Urmuz oftează din rărunchi, tuşeşte, se îneacă. Din lacrimi zboară libelule. Cine să-i mai lustruiască oglinda? Cine să mai treacă prin punte? Se înmoaie pereţii. Din cuiul de smântână, se destramă portretul scriitorului Doman. În lanul lui de cartofi înfloriţi, dau năvală coropişniţe, căpuşe şi gândaci... Cu cine să mai bea maestrul cafele de lauri şi cucută pe terasa cetăţii voievodale, unde ancora caiacul cu pânze din turul pantalonilor lui Nastratin? O coţofană multicoloră şi fără picioare, cu ţâţe de capră, îşi pune pe masa suspendată sub tavan, o casetă cu amintiri din viitor. O deschide cu mâini tremurate. Pe tavan cresc bureţi. Pe pereţi, ciuperci. Duşumelele se îneacă în mucegai. Igrasia înmoaie pereţii. Amadeus, un mort frumos, începe să crească în lungime. Picioarele îi ajung în vestibul, uşile sar din ţâţâni, tălpile în curte, pe poartă afară, în stradă. Se opresc caleştile, înjură birjarii, fluieră poliţiştii, un vacarm...

Şi vine un nimeni care înfulecă nisipul de pe plajă. Nenăscuţii câini latră nenăscuţii oameni. Rostogolită pe valuri, o damigeană din aburi de alcool, de o vadră goală în capacitatea cilindrică. Din ea se iveşte prinţul Nichita. Frumos, dar se clatină pe picioare. Puşca în bandulieră. O demontează, o montează şi o demonstrează: "Puşca se compune din trei părţi: partea de sus, partea de mijloc şi partea de jos... Partea de sus a puştii, şi ea în trei părţi: partea de jos a părţii de sus, partea de mijloc a părţii de sus şi partea de sus a părţii de sus... Partea de mijloc... Partea de jos... Fiecare în câte trei părţi... Partea de jos a părţii de jos..." Foc !...

Şi prinţul se pierde într-un vălătuc de fum, lăsând în urmă o dâră cu miros de vodcă. Şi puşca, moştenire... Domnul Urmuz trage în ciori de smoală cu gloanţe de smântână. Se amuză. Îi strâng cartuşiera. Se gâdilă. Ga-ga-ga-ga - stolul de cioroi negri... Într-un tufiş îl aşteaptă mireasa destinului. Nu rezistă. Îi ascultă chemarea, fascinat. Nu te du, maestre, nu te du... Nu te duce... Surd şi mut... Începe jocul nupţial. Puşca, subţirică la mijloc, scuipă foc!...

proză

N. Georgescu

Geo Naum - Viața, ca necesitate

...O femeie parașutist din armata rusă cade într-o ambuscadă, împreună cu grupul ei, în Delta Dunării: avionul care-i transporta în spatele frontului este nimerit de artileria antiaeriană germană undeva, la sud de Chilia Veche, și cei dinăuntru trebuie să se parașuteze forțat în noapte. O șalupă germană îi urmărește, iar în schimbul de focuri mor doi ruși și doi nemți; al treilea neamț este doar rănit și, când femeia – rămasă un timp în urmă – ajunge la locul confruntării, glonțul ei are mai mult noroc: îl împușcă ea pe supraviețuitor. Constată, însă, că acesta n-a murit, iar rănile pe care le are sunt superficiale, problema gravă fiind aceea că își fracturase zdravăn (fractură deschisă de tibie) piciorul drept. Șalupa a fost aruncată în aer de grenadele rușilor, e pustiu peste tot, suntem în toamna lui 1943 între bălțile infinite ale deltei. Vera, războinică îndârjită, cu multe operațiuni de front la activ, de data aceasta cedează jurământului pe care și l-a făcut stând agățată noaptea dinainte într-o salcie (și scăpând doar printr-o întâmplare, dar și după multe rugăciuni către „Boje moi") – și anume că nu va mai trage decât să-și apere viața. Bărbatul leșinat de lângă ea este inert, abia poate să geamă. Simțind nevoia de a avea o „monedă de schimb", Vera se hotărăște să îi salveze viața neamțului. Era pe teritoriul inamic, doar. Femeia îi descurcă cu greu picioarele dintre rădăcinile unei sălcii, îl trage pe o poiană, îi cercetează cu grijă trupul și, având o consistentă experiență de asistentă medicală la ortopedie în țara ei, procedează profesional: Cu baioneta neamțului (mai ascuțită decât a ei) confecționează atele, îi degajează piciorul de îmbrăcăminte, îndreaptă oasele sărind, pur și simplu, cu fundul pe ele, curăță rănile...Îi ia două zile să panseze o rană de la gât, să scoată un glonț (al ei) din umăr, sacrificând o bună parte din votca de campanie dar și cauterizând locul cu aceeași baionetă a neamțului bine ascuțită pe care o ține în foc până se înroșește...Apoi se ocupă de cei patru morți, făcând două morminte pentru ei după ce le recuperează hainele, armele, sacii militari și aurul de pe degete și din gură (pe mormântul rușilor pune o cruce din lemne de salcie legate)...

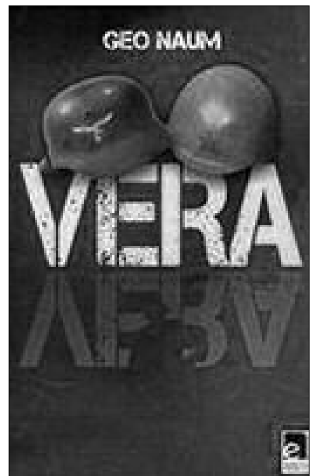
Geo Naum povestește năvalnic în romanul său, „Vera"[1], atent la amănunte, conștient că navighează printre locurile comune ale romanului de război – dar făcându-și cu grijă loc și dezvoltând o „speță" cu totul deosebită, oricum insolită: personajele sale vor rămâne în deltă doi ani și jumătate, neavând cum și unde să „evadeze" către civilizație, captivi într-o natură care, cel puțin, este captivantă – mai ales vara și toamna. Vera îl îngrijește pe Hans din iarnă până în toamna următoare, apoi, dându-și amândoi seama că nu pot scăpa dintre ape decât iarna, când acestea îngheață, se pregătesc de ieșire dar ea constată că a rămas gravidă (iubirea se naște firesc în acest cuplu) și trebuie să rămână pentru a naște – pentru ca abia în 1946 să-și poată încerca norocul, cu cea mică împreună (o fată pe care o numesc, desigur, Nadejda, adică Speranța). Cititorul face încontinuu legăturile cu istoria – iar personajele își pun întrebările grele care se pun: ce se va întâmpla cu ei dacă războiul s-a sfârșit și au câștigat rușii, ce se va întâmpla dacă au câștigat nemții?! Astfel că salvarea înseamnă, și într-un caz și în altul, tribunal militar, unul dintre ei va fi condamnat pentru pactizarea cu dușmanul, condamnarea poate să însemne lagăr, pușcărie sau pluton de execuție...Să rămână în deltă până la adânci bătrânețe? Pentru iubire, dar și pentru viața casnică, aici e un mic paradis: Vera a găsit în sacii militari ace, ață, foarfece, folosește gamelele ca pe vase, căștile ca pe tuciuri, cu armele vânează porci mistreți, păsările le dau ouă – dar și fulgi pentru a-și face perne și plăpumi (ea a recuperat cele trei parașute și le folosește din plin), lopețile de infanterie sunt și topoare excelente...Totul se leagă în narațiunea lui Geo Naum, nimic nu este forțat, chiar și zilele lungi de vară ale celor doi tineri stând la plaje sau scăldându-se în lacurile curate, printre nuferi...Dar ce va urma după? Această angoasă nu sufocă narațiunea, și, văzând cât de nepăsători își trăiesc tinerii vârsta paradisiacă, cititorul este îndreptățit să aștepte orice sfârșit, ei pot fi chiar sfâșiați de o turmă de porci mistreți, înghițiți de o undă a fluviului când se umflă primăvara, pe nesimțite, luați la ochi de cine știe ce patrulă rătăcită...Se pot zidi, adică, în natura în care s-au regăsit ca oameni, în care au rupt semnele de armă, gradele, medaliile. Până la un punct romanul se citește și astfel, ca un triumf al naturii din om cu sensul de „fie ce-o fi", ca o aglomerare de evenimente naturale. În condiții de ev mediu, să zicem, ei ar fi putut întregi grupul de refugiați regăsiți în zilele noastre ca lipoveni. Vine, însă, punctul de fugă, ca să zicem așa: dar copilul? Dar familiile lor, țările, viețile care le sunt, totuși, la început de drum? Dar prezentul trepidant al anului 1946?

Autorul își ia o marjă de siguranță atunci când avertizează, în prefață, că vorbește de un triumf prin iubire. Cuplul său de personaje învinge până la urmă, dar e nevoie de mult noroc pentru aceasta, de riscuri enorme și munci istovitoare.

Convenția narativă a lui Geo Naum convinge, însă, mai puțin prin firele întâmplărilor – cât prin descrieri. Ne aflăm în fața unui splendid roman al deltei cu nesfârșite cataloage de păsări, plante, animale, nuanțe ale cerului. Autorul știe să introducă în acest rai pământesc dilemele sufletului uman, să păstreze sufletul cu frământările, contorsionările sale, în vecinătatea, chiar în interiorul vieții ca viață, dincolo de cauzalitate, dincoace de scop: viața ca metaforă continuă.

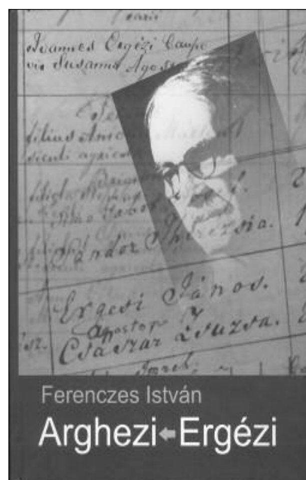
Ne oprim cu povestirea aici, pentru a lăsa cititorului plăcerea descoperirii unui final surprinzător, atât sub aspectul narațiunii în sine, cât și al modalităților literare utilizate de autor.

[1] Geo Naum, Vera, Editura Eminescu, 2014

Carte nouă

Ferenczes Istvan – Arghezi-Ergezi (ediție bilingvă maghiară-română, Hargita Kiadohivatal/Editura *Harghita*, 2015, Csikszereda/Miercurea Ciuc)

Ferenzes Istvan este poet și istoric literar din Miercurea Ciuc, care a bulversat întrucâtva lumea literară anul trecut cu o teorie interesantă, aceea că Tudor Arghezi ar fi fiul neligitim al unei secuience originară din Vlăhița – Harghita, pe numele său Rozalia Ergezi, de unde poetul și-ar fi luat ulterior pseudonimul de Arghezi. La sfârșitul secolului XIX, tânăra secuiancă de 17 ani a venit la București și s-a angajat slujnică la un magazin de coloniale. Acolo a cunoscut-o Nae Theodorescu, tatăl poetului și patron de cofetărie, care a sedus-o pe fată, iar rezultatul relației lor ar fi viitorul mare poet. Cartea este împărțită în două secțiuni distincte: una, în care cercetătorul scoate la iveală din arhive mai multe documente în sprijinul teoriei sale și, o a doua, în care face speculații (uneori pertinente, alteori puțin forțate) pe textele poetice argheziene dedicate mamei sau făcând aluzii la aceasta, precum și prin faptul dovedit că Arghezi știa întrucâtva limba maghiară, și încă fără accent românesc, ceea ce-l face pe autor să conchidă că a învățat-o în copilărie. Copilul Arghezi, se preupune, ar fi făcut niște vacanțe în secuime, ba chiar ar fi învățat o clasă-două la Vlăhița. În principiu, ipoteza dlui Ferenczes este plauzibilă, și cât se poate de verosimilă, această taină să fi fost una din cele mai ascunse ale poetului. De asemenea, ne putem imagina și singuri de ce-a ascuns acest adevăr poetul, putând enumera dintr-o suflare mai multe motive, de la cele comune, la tinerețe ținând de jenă, mai apoi de precauție, polemistul și pamfletarul feroce Arghezi fiind de presupus că ar fi fost decapitat cu acest amănunt biografic deconspirat. Concluzia noastră este că această documentare ar trebui continuată, pentru a ne asigura printr-un act hotărâtor un amănunt foarte important de istorie literară.

Minerva Chira – Prăpastia din care singur te înalți (*Casa Cărții de Știință*, Cluj-Napoca, 2015)

Minerva Chira este un om atipic, trăind la jumătatea distanței dintre Oradea și Cluj, la doi-trei kilometri de Castelul lui Goga de la Ciucea, în condiții aproape patriarhale, într-o gospodărie din Apuseni, iubind natura și educând copiii din Negreni. Este atipică și ca poetă, scriind o poezie fără aliniere explicită la curente contemporane, dar nici la cele recurente, ci o poezie absolut personală, intimă, fără să atingă limitele indecenței, cu accente livrești. Cel mai recent volum cuprinde poeme sentimentale la suprafață, inspirate de locurile pe unde călătorește vara, real și imaginar: Peru, Ecuador, Africa de Sud, Brazilia, Uruguay, Olanda, Belgia, Luxemburg, Japonia etc. Acestea, într-o primă parte. În cea de-a doua, poeta își strânge poemele traduse în diferite limbi ale pământului, de la cele de mare circulație: engleză, germană, spaniolă, italiană și franceză, până la cele exotice: coreeană etc. Să cităm un poem reprezentativ, zicem noi, pentru poetă, *Curge cerul*: „Zeii scutură/grădini/Totul e moarte/și nuntă/Luna cântă/la harfa de nea/Se aude/cum plânge/cel singur -/nu ca și ceilalți/Beteala/a saturat ochiul/până la vis/Din răni/curge cerul/Nu mai știu -/sunt învins/sau învingător?" *Prăpastia din care singur te înalți,* cel de-al treisprezecelea volum al autoarei, este o adevărată carte de vizită reprezentativă pentru Minerva Chira. **(DAD)**

Daniela Păun

Verigheta din vitrină

Nici una dintre verighetele
Din vitrina magazinului de bijuterii
Nu mi se potriveşte.
Nici una nu-i pentru mine.

Cinei-i iubitul meu? Care este numele lui?

Nimeni nu mă va face să cred
Că voi purta şi eu,
În felul celorlalte femei,
O verighetă adevărată,
În răcoarea străzilor înguste
Ale acestui oraş
Sau la ţigara de dimineaţă, în bucătărie.

O ardentă iluzie - verigheta -
Încă din anii strofelor aurii ale vieţii.
,,Cine-i iubitul tău? Care este numele lui?”:
Mă întreabă, adesea,
Fetiţa care eram pe atunci,

Una dintre fetiţele fascinate
De frumuseţea mireselor în rochie de voal,
Când intrau pe poarta bisericii.

Doar un vârf de cuţit

Nu-mi vorbi de iubire, nici măcar despre ploi,
Tu nu vezi cât de trist ne privim amândoi?

Cât de goală e clipa ce-o-mpărţim pe din două?
Jumătate e veche, jumătate e nouă…

Pe altarul pe care amândoi ne-am jertfit
Străluceşte, acum, doar un vârf de cuţit.

Timpul trece absurd, măcinat de regrete:
Unele tot mai grele, altele – desuete

Şi se-aude un ţipăt al durerii pe care
N-am să pot să-l ascund într-o altă chemare.

Pe la poartă lămâiţe înfloresc în zadar,
Iar zeii nu-mi mai trimit pulberi de aur în dar.

Că e zi sau e noapte, totul pare banal,
Ca un gong ce vesteşte durerosul final.

Nu-mi vorbi de iubire – ea s-a stins ca un mit!
Acum, pe altar, mai sclipeşte doar un vârf de cuţit.

Prea multe ţipete

Se pare că va fi nevoie să-mi anesteziez sufletul.

Prea multe ţipete de bufniţe
Ascunse prin frunzişuri, în noapte.
Prea multe picături de ploaie,
Mari şi rotunde, bătând ritmic
Pe acoperişul casei.

Chiar dacă mi-am luat răgazul
Să stau, umăr lângă umăr,
Alături de vara care se aşterne, cu toate smintelile ei,
Devine necesară
Amorţirea - de neconceput - a sufletului.

Da, nu mai am puterea
Să aştept, cuminte,
Să ajung la limita fără de margini a răbdării.

De altfel, copil cuminte n-am fost în nici o vară.
Şi nici acum, femeie tânără şi frumoasă,
Nu-mi place să mă-nchid într-o asemenea stare,
Exceptând nopţile în care
Iarba are mirosul de lămâiţă din curtea bunicii.

Orice amintire

Toate căutările mele se cuminţesc,

Sunt asemenea prepeliţelor,
În timpul nopţii, pe mirişti,
Unde aşteaptă, aşezate în cerc,
O nouă zi.

Toate căutările mele
Cele de astăzi şi cele de altădată
Iau locul lucrurilor simple,
Obişnuite,
Una câte una,
Fără a mai dori să-mi îndrepte paşii
Spre locul acela
Unde sfârşitul pare nesfârşit.

Şi unde
Orice amintire îmbrăcată în veşmintele iubirii
Este ca un ciocan
Care striveşte
Chiar şi cea mai copilărească bucurie.

Pe trotuarele oraşului

Îmi plimb gândurile pe trotuarele oraşului adormit.
Încâlcite, se tot agaţă de urmele paşilor
Celor care l-au străbătut
Şi mi-e ciudă că nu le ştiu numele şi chipurile,
Ori indoiala sau fericirea.
Ca nişte păsări ce s-au rătăcit în drumul spre sud,
Gândurile mele se tot lovesc de ferestrele caselor
Căzute într-o adormire fără chip.
Frunze ca de bronz şi bucăţi îngheţate de noapte
Mi se coboară în păr
De nu mai ştiu unde sunt şi de unde mă întorc…
Le duc povara
Ca un cal, rătăcit prin ploaie, neştiind unde îl duce drumul.

Pasărea cu aripi roşii

Mă caută, din nou, iubirea: o pasăre
Cu aripi lungi, roşii,
Printre crengile de care toamna s-a agăţat
Temeinic, auriu.
Mai mult sare dintr-un copac într-altul
Decât să zboare.
Sărmana: cu fiecare zbatere de aripi,
Se micşorează, îşi pierde din culoare şi frumuseţe,
În încercarea de a-şi găsi cuibul
În ascunzişul solitar din sufletul meu.
Sub cerul plumburiu – unde ochii ploii arată
Cum ai unei domnişoare ce foloseşte
Un rimel prost
Şi apoi plânge – sub cerul acesta bacovian,
Simt, totuşi, nişte vibraţii
Ce mă fac să nu mă recunosc:
O mirare ivită sub arcada unei sprâncene,
Un rest de vară ca o dâră de parfum cu iz lemnos,
Umbra unei mângâieri
Ascunsă în zaţul de cafea de pe fundul unei ceşti.
S-ar putea ca pasărea aceasta cu aripile roşii,
La fel ca sângele,
Să-şi fi amintit de mine prea târziu.
Pe toţi bărbaţii
Sângele îi face să se gândească la moarte.
În mintea femeilor, sângele înseamnă viaţă.

Sub arcada unei biserici

Peste inima mea, mângâierea duioasă
A ochilor tăi.
Peste iarna care se grăbeşte să vină,
Neliniştea mea,
Împachetată frumos într-un sertar.
Fâşii de noapte agăţate de colţuri de stele,
Şi vise poleite de lumina lunii roşii.
O bufniţă cu ochii mari îşi spune povestea
Într-un frunziş prematur ruginit.
Doi tineri, strâns îmbrăţişaţi,
Sub arcada unei biserici
Îşi promit veşnicia.
Ziua ce stă să vină poartă în ea
Amprenta braţelor mele întinse spre tine.
Voi veni, istovită, sfărâmată ca o piatră,
De apa ce a lovit-o mult timp,în curgerea ei,
Dar împăcată că mă vei reface
Cu fiecare vers care-ţi trece prin minte.

Toate căutările mele
Cele de astăzi şi cele de altădată
Iau locul lucrurilor simple,
Obişnuite,
Una câte una,
Fără a mai dori să-mi îndrepte paşii
Spre locul acela
Unde sfârşitul pare nesfârşit.

D.P.

primăvara poetelor

Magda Grigore

În numele poemului (inimă curgătoare)

Inimă de pădure, inimă de fag,
iar trăieşti cu naivitate şi grabă –
umbra ta arsă de soare o duc verile la vale.
Inimă de fag, inimă nebună,
îţi cresc făgetele sub lună
încet, încet, se înalţă colinare
şi tu că mori puţin cu puţin
verile ţi se duc şi iernile vin.

Inimă, inimă, de ce te-ai lumit într-atât?
Iar pari vie şi nevătămată,
inimă de pădure cu frunză curată,
nu-ţi este ţie de lume urât?
Inimă naivă, mai crezi în viitor?
Timpul râde de tine, trecutul ţi-e izvor
inimă curată, inimă de fag,
ţie de lume ţi-e drag
şi vorbeşti într-una despre nimicuri…
Inimă de pădure, inimă de fag,
încă trăieşti cu naivitate şi grabă
umbra ta doar în lumină e albă.

Inimă de pădure, inimă călătoare,
frunza verde ţi-e căzătoare
în pământul reavăn care aşteaptă
să te surpe treaptă cu treaptă,
mănăstirea albă, mănăstire suplă,
în care viaţa se-ntâmplă.
Tu n-ai avut rădăcini bune,
te voiam de stâncă, nu de pădure,
tu nu ştii că mori puţin câte puţin,
că verile se duc şi iernile vin.
Tu n-ai avut decât o clipă astrală –
din ea bucuria a curs ca o boală,
inimă de pădure, inimă de fag,
degeaba de lume ţi-e drag.
Inimă, inimă, de ce te-ai lumit într-atât,
de viaţă sau de moarte ţi s-a făcut urât?
Cântecul de-o vreme ţi-e însufleţit
şi cu lumina te-ai împletit –
inimă albă, inimă curgătoare,
umbra ta arsă de soare o duc verile la vale.

ARGEŞ memoria revistei 50

Nr. 10. Martie 2016

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

ARGEŞ

REVISTĂ POLITICĂ, SOCIALĂ, CULTURALĂ

ANUL II
NUMĂRUL
3 (10)
MARTIE 1967
PITEŞTI

20 PAGINI
3 LEI

Unitate

Saturnală

Bolizi arşi în vaste crematorii
Îşi zboară-n cer imaginea finală,
Explozia de mii de ani banală,
În faştele supremei traiectorii.

De taina anonimei lor istorii,
De ce? De cînd această saturnală?
Şi cît s-or mai mira contemplatorii
De existenţa lor fenomenală?

Ce mică pare lumea infinită!
Steluţe... mingi... nucă poleită
Comete cari beteala vor să-şi cearnă.

Imense-n depărtarea lor poetic,
Aici, le-ai aduna într-o cutie
De jucării, a pomului de iarnă...

VICTOR EFTIMIU

Artist şi public

Din iunie 2015, revista *Argeş* a intrat în cel de-al 50-lea an al existenţei sale. Până la jubileu, ne propunem să marcăm, preţ de 12 numere, momente şi... schiţe din istoria revistei: texte facsimilate, poze cu parfum de epocă, ecouri... Altfel zis, să ne amintim de cei ce-au au trudit o jumătate de veac la ieşirea în lume a publicaţiei care a pus oraşul Piteşti pe harta culturală a ţării. În cei 50 de ani, n-a existat mare scriitor român contemporan care să nu fi publicat aici, după cum cei mai importanţi scriitori au fost laureaţi ai revistei; nu dăm nume, pentru a nu deranja prin fatale omisiuni, nici de colaboratori, nici de redactori, nici de redactori-şefi. Miile de pagini tipărite sub antetul *Argeş* reprezintă implicit un important capitol de istorie a literaturii române contemporane. De altfel, din revistă s-au născut nenumărate cărţi ai căror autori le-au croit iniţial aci în rubricile lor. Cu bune şi cu faste, cu mai puţin bune, *Argeş* a ajuns la o vârstă venerabilă. Cine ar avea curiozitatea să parcurgă întreaga colecţie, ar putea depune mărturie că revista n-a fost niciodată culegere de texte mai mult sau mai puţin valoroase, ci că ea a reprezentat totdeauna un proiect editorial coerent, schimbat pe ici, pe colea, de la o serie la alta... Ajutaţi de editor, de finanţator, de eventuali sponsori, sperăm ca în iunie 2016, să sărbătorim la Centrul Cultural Piteşti aşa cum se cuvine şi cum ne place să credem că merităm. **(D.A.D.)**

Gheorghe Tomozei, într-un interviu din ziarul *Datina* (Turnu Severin) din 28 octombrie 1995:

Dumitru Andreca: - *Patima revistelor literare, după cum constat, nu s-a stins în sufletul poetului Gheorghe Tomozei. Sub conducerea dimneavoastră, cândva, a devenit faimoasă revista „Argeş". Ce nu s-a spus despre ea până acum?*

Gheorghe Tomozei: Sunt multe de spus. A fost o revistă scoasă în nişte condiţii foarte stricte, mă bucurasem -paradoxal- de sprijinul sefului „guberniei" (al primului secretar), dar de la al doilea om din partid în jos, revista era sabotată. Cu anumite viclenii, revista a reuşit să se impună, fiind socotită la un moment dat drept cea mai bună revistă din provincie, cei care au colecţia încă o plimbă între ei cu încântare. Revista a publicat texte cu adevarat extraordinare, dar de atunci nu am mai izbutit să-mi împlinesc visul, am în continuare zeci de proiecte, dar poate cel mai drag a fost si cel mai simplu, acela cu o revistă de poezie. Despre misterele editării revistei „Argeş" va trebui să mă exprim odată, poate într-un lung interviu; memorii nu cred să mai ajung a scrie, am o prea bogată activitate de gazetar, iar gazetarul care sunt risipeşte atât de multe poveşti - posibile memorii - încât nu le mai poate asambla.

Poezia pămîntului românesc

Monumente argeşene

făurite de om

Cîndva, pe acest pămînt lăudat, zece meşteri mari, făurari de mit şi de legendă, au durat din piatră şi suflet, spre slava şi lauda urmaşilor, minune neasemuită — Mînăstirea Curtea de Argeş. De-atunci anul s-a aplecat spre iarnă de 450 de ori şi tot de 450 de ori cocorii au treierat văzduhul, vestind anotimpul frunzei şi al soarelui tînăr — primăvara. Meşterii s-au făcut abur şi amintire. Doar o fîntînă — vorbind peste veacuri de sacrificiul celui mai nefericit şi mai dăruit dintre ei, inegalabilul Manole — curge permanent, limpede şi proaspătă, într-o logodnă de inimă cu veşnicia.

Arborii au învăţat alt timp, frunzele au prins să zică alte doruri, apele s-au rotit şi s-au făcut lumină. Mînăstirea a rămas aceeaşi de totdeauna — într-un timp permanent al frumosului. Zidurile ei nu închid o durată, ci o eternitate. O eternitate a sensibilităţii şi spiritualităţii româneşti.

şi de natură

cercetare, dar şi pentru a servi scopurilor economice şi de educare a maselor. În lumina noii orientări, printre terenurile din ţară care au fost declarate, în anii 1954 şi 1955, monumente ale naturii, se află: „calcarul de la Albeşti", „granitul de la Albeşti", ambele situate în comuna Albeşti-Muscel, şi punctul fosilifer de la Marlauz-Suslăneşti-Muscel, toate situate în regiunea Argeş.

În anul 1965, Consiliul regional Argeş pentru ocrotirea monumentelor naturii a declarat monument al naturii „Lunca cu narcise" de pe Valea Dîmbovnicului, din apropierea comunei Negreşi ...

(Myliobathis) sau corpurile pietrificate ale unor crabi (Ranzina).

Adeseori, pe feţele de spargere ale rocii, apar sub forma unor discuri ondulate şi cu marginea neregulată scheletele pietrificate ale unei alge marine (Lithothamnium).

Punctul fosilifer „Marlauz" de la Suslăneşti-Muscel a fost declarat monument al naturii în anul 1955 pentru valoarea lui ştiinţifică şi peisagistică. Situat la 10 km vest de Cîmpulung, în satul Suslăneşti, în punctul numit de localnici „Marlauz" (probabil nume cuman cu semnificaţie de „Jespeziş"), o suprafaţă de ...

Jocul de linii şi arcuri al coloanelor din interiorul mînăstirii Curtea de Argeş

prin asfixie, a peştilor oligoceni.

Pe feţele de dislocare ale argilelor, o pulbere fină, gălbuie, de sulf sau de gips, constituie proba evidentă că apa ...

endemism unic în Europa: Garofiţa Pietrei Craiului (Dianthus Callizonus). Din cauza turismului neorganizat, a acelui turism uneori dublat de brutalitate ...

coordoneze nevoile ale societăţii cu echilibrului biologic şi cu respectarea ... lor naturale

Debut, Argeș, martie 2007

Ionelia Cristea

Tristețe

În camera mea
Tristețea mea e înaltă și rece.
Alături de tâmple ei două păsări se ivesc din
plictisul unei ore.

Ninge cu amintiri și cioburi între
emisferele camerei
care se caută cu înfrigurare
una pe cealaltă, de la începutul lumii.

Un haos total se naște în camera pustiită.

Dreptul la fericirea celuilalt a fost demult
respins.

Anotimpul selenar s-a stins.
În încăpere s-a făcut întuneric...

Dicționar mitologic

Cuvinte potrivite și... încrucișate

Litera C

Încrucișare: N. GH. POPESCU-REBUS
Definiții: TUDOR ARGHEZI

DEZLEGAREA JOCULUI DIN NUMĂRUL TRECUT

Glosar... românesc

MEȘTERUL MANOLE

pagini de poezie și proză

Meșter valah, azi nume de fîntînă,
Crescut din lutul ce l-ai plămădit
În sprintenă zidire cu trei turle
Și ie dantelată de granit,
Din cîntece pierdute pînă astăzi
Și din puterea visului vînjos
Ai închegat, cu palme bătucite,
Minunea de la Argeș mai în jos.

NICOLAE LABIȘ

Slavă acestui popor

Nicăieri nu arde soarele ca în basmele noastre;
De o mie de ori mai puternic,
Dintr-o mie de muchii ale pietrei din fruntea de cerb...
Și ca-n ochii Cosînzenei
Nicăieri nu-s apele atît de albastre...

Nicăieri nu cîntă nicăieri mai frumos
ca în capacul din care își fac la noi viori lăutarii...
Și dacă o să căutăm capacul în care cîntă ciocîrlia,
Vom vedea că nicăieri nu există cer mai înalt
ca Enescu!...

Nicăieri nu ard luceferii mai puternic ca la noi!
Ar aprinde întreg universul
De nu s-ar coborî din cînd în cînd
În oceane adînci numite Eminescu...

Slavă acestei țări și acestui popor,
Unde înfinești coloane de urcuș
Și suflete infinite de oameni
Care se numesc toți Brâncuși...

DAN ROTARU

Cenaclul literar „Liviu Rebreanu" la 20 de ani de activitate

Vîrsta unei tinereți biruitoare și anii împliniți ai unei strădanii de frumuseți sufletești se adună în limpezimile de primăvară ale văzduhului și ale izvoarelor: 20 de ani de gîndire și scris a cuvîntului străbun, de rostire dreaptă și de reflectare adîncă, adună un timp de aspirații și realizări.

Sărbătoarea tinereții fiecărei vîrste în neîncetatul debut al poeziei și al prozei. Jubileu al unei activități continui în care unii din copilandri au devenit adolescenți și adolescenții, purtători ai marilor răspunderi de viață...

Au pășit pragul cenaclului muncitori, elevi, intelectuali, tineri și vîrstnici, unii cu surîsul timidității păstrat discret încă și azi. Alții mai impetuoși au trecut și pragurile literaturii contemporane: Ioana Bantaș, Cezar Baltag, Horia Zilieru, lăsînd larg deschise în urma lor porțile drumului de la cenaclul piteștean pînă la București și în lumea mare.

20 de ani de literatură într-un colț de țară cu legende și tradiții par a fi puțini față de mileniu — sînt însă anii gîndului curat, ai inimilor deschise, ai sincerității și muncii voioase, ai marilor împliniri spirituale ale epocii noastre socialiste.

Omagiul literei tipărite și al paginii de revistă se adresează egal celor care au pus piatra de temelie a cenaclului în 1947, ca și tuturor acelora care și-au adus modestul sau mai năvalnicul obol la creșterea și dezvoltarea spiritualității și literaturii.

Poetul și timpul

Ai, doamne, că frumos mai era!
Și el știa lucrul acesta.

Se mira de sine,
De răcoarea mîinilor sale;
Și cînd se mira de arbori
Și cînd se mira de foc,
Își chema sufletul de somn;
Și cînd se mira de umbră,

Sărutul

Ne-am limpezit într-un sărut
ca pasărea
în apele solare.
Sărutul, Pasărea-lumină,
înalță-acum în noi
tulburătoare astre
în zbor de curcubeie.

Străbunii

Memento dac

Cînd am văzut prima rază de soare
trei fiare m-au mușcat de călcii.
Un gușter de porțelan venit dintre ferigi
mi-a adus un ulcior cu săgeți.

Mă doare-ntr-una inima vîntului
înghițită cîndva de gura lupului
de pe steagul străbun.

Moartea zeilor

Toți zeii mi-au murit de mult
cînd lumina a coborît toate treptele
pînă la ei.
I-am incinerat pe altare de cetini
și-am păstrat dogoarea-n cavale.

Odă vîntului

Vîntule,
cine te-a pus să rîzi la răscruci?

Inedit

Pe la finele anilor 50 redacţia revistei Utunk a solicitat un manuscris de la Tudor Aeghezi, pentru publicare. Maestrul a îndeplinit cu amabilitate această solicitare, onorându-ne revista cu următoarea scriere succintă, o tabletă, de fapt. Eu am fost acela care am transpus în limba maghiară această mică creaţie, dar care pentru noi prezenta o deosebită însemnătate. Redacţia a inclus-o într-un loc distins, pe prima pagină a revistei nr. 52 din 31 dec. 1959.

Cu ocazia centenarului Arghezi din acest an (1980 - nota Red.) mai mulţi dintre elogiatorii săi maghiari s-au referit asupra faptului că renumitul poet cunoştea într-o măsură oarecare limba maghiară, avea cuvinte de laudă privind caracterul limbii noastre, îi aprecia dinamismul, bărbăţia. Aceste referiri însă aveau la bază doar nişte amintiri şterse, fugare ale poetului.

Veridicitatea celor afirmate mai înainte este atestată şi de această tabletă argheziană pe care - din cauza inaccesibilităţii sale - o vom reproduce integral pentru cititorii noştri. Având în vedere circumstanţele creării ei nu putem fi siguri, dacă versiunea în limba română a fost publicată undeva, ori ba, prin urmare nu putem şti, dacă este inclusă ori ba în bibliografia poetului. Astfel, republicarea integrală a textului vine şi în ajutorul istoriografiei literare române.

Acest memorial mărunt duios, senin, scris într-o modalitate specific-argheziană aruncă o lumină emoţionantă asupra copilăriei poetului, îmbogăţind cu noi trăsături, necunoscute pentru publicul larg, figura umană a marelui creator.

KISS JENŐ

Tudor Arghezi: Rika

Când m-aţi căutat cu solicitarea ca să bat la uşa redacţiei Dvs. cu un manuscris oarecare, v-am întrebat, ce fel de scriere s-ar potrivi cel mai bine în contextul revistei Dvs. Şi a venit imediat răspunsul: orice scriere ar fi binevenită, chiar şi o amintire...

Acest răspuns mi-a fost pe plac, cu atât mai mult, cu cât, chiar atunci, stând lângă telefon cu receptorul în mână, mi s-a înfiripat în minte şirul brazilor seculari pe timpul unei călătorii transilvănene lungi, făcute, ca copil, împreună cu părinţii, acum vreo 70 de ani.

Din Bucureşti m-au dus cu trenul, în mijlocul unui maldăr de bagaje părinteşti până la Braşovul cu o atmosferă medievală. De acolo, după ce am călătorit toată noaptea cu un car tras de nişte bivoli mirosind a lapte cald, prin pădurea Ricăi, spre dimineaţă, am ajuns într-un sat - mi-a scăpat numele - cu baie de apă minerală fierbinte şi rece, ca gheaţa. Numele celorlalte localităţi însă mi le-am păstrat în memorie chiar şi până acum: „Oklánd“, „Lövéte“, „Szentkeresztbánya“, Homoród“, „Csíkszereda“... şi pe al unui magnat în vârstă, Ugron Gábor, al cărui castel înconjurat de un parc minunat m-a fermecat de-a dreptul, că-l văd şi acuma, ca şi Paradou-ul lui Zola din La faute de l'abbé Mouret, primul roman francez pe care am avut ocazia să-l citesc, sau mai bine zis să mi-l închipui. Dacă, la şcoală, am luat note proaste - ca de obicei - mi-a fost destul să mă gândesc la livada marelui senior şi dintr-odată mi-am recăpătat echilibrul.

Nici urechile mele nu pot uita drumul: stând în fânul căruţei aud ronţăitul ritmic al cailor cu botul în traista cu ovăz... Înaintam în noaptea care părea infinită şi din când în când câte-un strigăt ne îndemna să oprim, după care ba un jandarm, ba un agent de percepţie îşi ridica felinarul ca în bezna de noapte a pădurii să inspecteze interiorul căruţei noastre acoperită cu coviltir. Stând acolo, adăpostit în fân, am şi memorat câteva expresii: „szabad“ ('e liber'), „bizonisten“ ('zău'), „nem tudom“ ('nu ştiu'), „passzus“ ('paşaport'), „kérem szépen“ ('vă rog frumos'), „gyermek“ ('copil'), „leány“ ('fată'), „köszönöm“ ('mulţumesc'). Au urmat, apoi, alte sate, printre ele: Oláhfalu... apoi Munţii Harghitei, învăluiţi în aburi albi...

Rika, din cauza că era plină de haiduci, întreg drumul care o străbătea, era păzit de jandarmi cu pene de cocoş strălucinde la pălărie, pentru că ceea ce purtau pe cap era mai degrabă o pălărie, decât chiveră de armaş. În Oláhfalu (sau Szentkeresztbánya, Vlăhiţa de azi), o comună extinsă, dacă întrebai vreun localnic, de ce naţionalitate este, răspunsul era totdeauna: „sunt vlah“. Deşi nu ştia o iotă româneşte...

Îmi plăcea pâinea de acolo, căci era enormă, cât o roată de teleagă, iar gospodinele o frământau acasă şi o coceau la ele în cuptor. O luau în braţe şi o potriveau sub bărbie ca pe o vioară, cu vârful cuţitului desenau pe ea o cruce, iar apoi tăiau din ea o felie proaspătă care era îmbibată de parfumul esenţei nobile a pământului sfânt. Dacă cumva ai scăpat-o jos, era socotit un mare păcat s-o laşi acolo. O ridicai de pe pământ, o sărutai şi astfel, binecuvântată, puteai s-o mănânci cu o bucată gustoasă de brânză.

Totuşi, era ceva ce îmi nelinişte sufletul pe când mă jucam cu copiii din sat. Din cauză că purtam pantaloni scurţi, ca un copil bucureştean ce eram, am devenit

ţinta batjocurii lor. Au născocit că de aceea ajung pantalonii mei numai până în genunchi, pentru că, fiind coate goale, nu mi-au ajuns banii să-mi cumpăr pantaloni lungi. În timp ce mă jucam cu mingea s-a derulat între noi un adevărat proces: ei argumentau poziţia lor în limba maghiară, eu pe a mea în limba română, pro şi contra. Nu puteam ajunge nicicum la comun acord, astfel am rămas la verdictul că nu aveam bani să-mi cumpăr nădragi ca lumea... Însă, pentru că eu am adus cu mine o minge de cauciuc multicoloră, până în urmă am reuşit să-mi impun poziţia: nu eram de acord să ne jucăm cu mingea până nu ne împăcăm. De comun acord, am modificat verdictul în felul următor: am luat pantaloni scurţi, dar nu din lipsa banilor. Am avut eu bani, numai că, de felul meu, sunt aşa îngâmfat şi trufaş şi de aceea port pantaloni scurţi...

Nu e mai puţin adevărat că vacanţa de două luni petrecută în Vlăhiţa mi-a influenţat în mod sever şi limbajul. Reîntorcându-mă la şcoală - cu o amărăciune explicabilă în suflet! - s-a întâmplat nu o dată să-mi scape limba: la ora de matematică deseori am răspuns la întrebarea profesorului cu „igen“ ('da'), sau „elfelejtettem“ ('am uitat'). Pentru interjecţia maghiară „Teremtette!“, pe care am scăpat-o din gură în timp ce la tablă mă chinuiam cu rezolvarea unei adunări, profesorul m-a tras de ureche. Nici acum nu ştiu precis ce jignire conţine această expresie (posibil 'Fir-ar să fie!' - nota trad.). Poate, profesorul să se fi gândit că îmi bat joc de el, îi dau o nouă poreclă. Şi el suferea de tulburări psihice, sau aşa ceva, din cauza unui reflex condiţionat, cum se spune... Avea o burtă (nu-mi vine în minte cum se spune în limba maghiară), un burduhan enorm care se întindea de la guşă până la coapse, modelat astfel, încât nu putea să vadă nicicum în dedesubtul lui. Când am răspuns la ora de religie, am aşezat cartea deschisă pe sub pântecul lui, iar aceia pe care îi asculta citeau de acolo lecţia ca pe roate, încasând note maxime.

E adevărat că sărmanului nostru profesor de odinioară, fiind om al bisericii, atât natura, cât şi statul îi asigurau dreptul de a fi corpolent, ca o balenă cu ochelari.

bilete de papagal

Aduceri aminte

Pentrucă le-am supravieţuit, îmi aduc aminte cu plăcere şi regret de foştii mei intimi contemporani, *Cazimir Belcot*, cel mai inimitabil artist de teatru, rece, de *Constantin Tănase*, elevul lui, de *Camil Ressu*, unul din marii noştri pictori specializat în figurile argeşene, de *Francisc Şirato*, desinator şi pictor de mare vervă, de incomparabilul gazetar şi scriitor *Dem. Teodorescu*.

Unii din ei au trăit cu mine în ceeace aş putea numi casa mea. Ar trebui pentru fiecare din ei să încep câte o pagină deosebită.

Momentul care-i înmănunchiază pe toţi a fost primul război mondial, aşteptând fiecare ceasul de a ne prezinta la unităţile noastre, unii ofiţeri, alţii soldaţi şi ceilalţi întîrziaţi de la serviciul militar. Datoria, ca să întrebuinţez cuvîntul cel mai adecvat momentului de primejdie, şi-a făcut-o fiecare în felul lui şi nu şi-a făcut-o rău, dimpotrivă.

Belcot era şi un valoros autor de teatru. Indrăzneţ faţă de popoarele oarecum antagoniste României, el a realizat o admirabilă propagandă românească jucînd pe scenele străine şi admirat mai ales în incursiunile lui prin provinciile româneşti de sub jugul austro-ungar. Aş spera că unii români care l-au aplaudat în teatrele eterogene îşi vor aminti bine de el dacă revista de faţă se va deschide pe masa lor de lucru.

In camera lui Belcot din apartamentul meu, se petrecea zilnic scandalul didactic al maestrului cu Tănase, ucenicul lui. Cupletele lui Tănase erau scrise de Belcot şi debitul lor acompaniat de pian era des întrerupt de irascibilitatea profesorului, totdeauna nemulţumit de realizările lui Tănase. Nu-l cruţa pe bietul om de treabă şi generos camarad ce era Tănase, pînă ce nu-l punea la punctul dorit.

Tănase nu şi-a economisit nici o dată sforţările obositoare de a face din scena lui cel mai aplaudat şi popular teatru din Bucureşti. Conduita lui faţă de toţi cîţi i-au trecut prin mînă a fost întotdeauna plină de înţelegere şi dărnicie.

Cariera lui Tănase a fost făcută întreagă în casa mea, de Belcot.

In gravitatea lui de actor, Belcot ajungea să apară pe scenă ca sala întreagă să rîdă. Ţinuta lui avea un umor neintîlnit la nici un alt actor. Un gest, o mişcare, erau capodopere de haz.

Cozimir Belcot era, cred, societar al Teatrului Naţional. Norocul acestui teatru adeseori inspirat de prezenţa lui Caragiale, era mînuit de o întreagă pleiadă de artişti fără pereche. Celebritatea care i-a continuat e opera lor.

Chiriaşi prigoniţi de proprietari, ne-am schimbat domiciliul aproape la fiecare Sfîntul Dumitru sau Sfîntul Gheorghe, două epoci în care miile de bagaje ale nefericiţilor locatari se răspîndeau în toată capitala — şi toţi prietenii noştri au venit după noi.

Dacă aş fi înfumurat şi emfatic, aş îndrăzni să spun că trăiam într-o mică academie din care au ieşit un rînd de incontestabile mari valori.

Dem. Teodorescu pentru toţi colegii lui era Mitică, dar pana lui afurisită de incorigibil democrat şi de o vehementă dar suavă complexiune, era temută în toată presa cu care avea întotdeauna ceva politic de răfuit.

Cu *Dem. Teodorescu* am fost la închisoare şi am dormit împreună în acelaş pat, mîngîindu-mă cu căţelul de nene Iancule. O dată cu noi pătimea în zidurile închisorii şi Ion Slavici, mai bătrîn ca toţi şi care ne da tinerilor pilda muncii fără preget de zece ore pe zi.

Masa noastră comună era zilnic aprovizionată de „Cucoana Paraschiva“, soţia mea, care împovărată de două găleţi de mîncare făcea pe îngheţ şi zloată drumul pe jos pînă la penitenciar.

Marea noastră tovărăşie trebuia să fie ruptă şi îmbucătăţită de evenimente. Ori şi cum, izbînda socialismului şi pentru Dem. Teodorescu, pismuit şi înlăturat din presa activă, ar fi fost o mare bucurie dacă nu murea la natimp.

E mult de povestit şi scris despre epoca de care vorbim şi dacă viaţa ne permite, vom încerca să o facem noi, martorii momentelor tragice şi supreme.

TUDOR ARGHEZI

„Arta nu este o criză de nervi"

Le 16 martie 1957, la Paris, Constantin Brâncuși își lua rămas bun de la lucrările, in mijlocul cărora trăise, și inchina un ultim gind țării sale pe care o iubise cu neclintită credință. In acești zece ani impliniți de la moartea sa, n-a făcut decit să sporească prețuirea ce i se acordă pe toate meridianele globului. Istorici și critici de artă, colecționari, conservatori de muzee, scriitori, ziariști de pretutindeni își aduc contribuția la cunoașterea omului, unul dintre cei mai tăcuți creatori, și a operei care — ea — vorbește peste veacuri. Mereu alte monografii caută să sublinieze inriuririle acestei puternice personalități, iar in cărțile de artă care oglindesc epoca este un nume menționat cu precădere.

Dintre acestea, atrage indeosebi atenția ultimul volum din seria Artă, idei, istorie a editurii de artă Albert Skira din Geneva, intitulat „Dimensiuni ale secolului XX". 1900—1945. Autorul, Robert L. Delevoy, directorul Școlii naționale superioare de Arhitectură și Arte decotive din Bruxelles, privește izvoarele și sensurile artei in strinsă corelație cu mersul istoriei și cu mișcarea ideilor.

Dincolo de catalogările in curente și școli, stăruie ambianța de a se sustrage substanța specifică a ceea ce apare realmente ca nou, a ceea ce este propriu ultimei jumătăți de veac, a ceea ce reprezintă arta modernă. In acest context de cutezătoare delimitări, lui Constantin Brâncuși i se rezervă un loc de prim plan.

După o rapidă incursiune in pictură, Delevoy se referă la sculptură, spunind: „De la Brâncuși la Pevsner, de la Laurens la Gabo, experiența mediului trăit ajunge să destrame logica semnelor pentru a-i substitui cele mai limpezi produse ale unei imaginații a cărei grijă este să dea de văzut (expresie inventată de Paul Klee) forme percutante, parțial sau total emancipate de preocuparea reprezentativă.

Noul limbaj al sculpturii incepe cu românul Constantin Brâncuși".

Trecind apoi la tendința de a diviza pentru a compune, de a compune divizind, Delevoy constată că se constituie o ordine fragmentară. Și adaugă: „De-aici și indreptarea spre o reflexie mai generală, mai riguroasă, care va face ca faptul plastic să copleșească faptul pictural și va duce obiectul reinventat și tratat ca o valoare abstractă la demnitatea sa de existent. Este grija pe care o include Domnișoara Pogany cind iese pură, vibrantă, ritmată, absolută, din dalta senzuală a lui Brâncuși, sau Capul, inghețat ca un idol cicladic, pe care Giacometti il inscrie in inerția marmurii".

Apoi Delevoy il citează pe Brâncuși: „Arta nu este o criză de nervi", pentru ca imediat după aceea să insiste asupra rolului jucat de acesta in definirea noii arte. Este vorba de acea sensibilitate mecanizată care, comandind reflexele percepției, valorifică zgomotul, sumarul, stridența, urletul.

„Dimpotrivă, pe un cu totul alt plan trebuie situată imaginea simetric elaborată de Klee, Brâncuși, Delaunay, Braque, Picasso, Juan Gris, Kandinsky, Mondrian: pentru că aceasta rezultă dintr-o atitudine care a reușit să ia, față de aceleași realități, o distanță suficient de mare, pentru a le domina, a le integra și a asuma, prin sedimentare, o experiență echivalentă, profundă, esențială. Din cultul obiectului nu mai subsistă decit urmele discrete, simbolice sau aluzive ale construcției sale".

Alături de acești mari pictori ai epocii noastre, apare un singur sculptor: Constantin Brâncuși, care a tras din arta noastră populară seva simplificării pînă la esență.

PAUL TEODORESCU

Gabriela Ivașcu

***

dezolarea de a trăi într-o casă părăginită
deasupra căreia pescărușii
țipă sinistru noaptea
o casă pe care nimeni n-o vizitează
mobila e uzată și ternă
o casă în care bei singur noaptea
arunci sticlele pe podea
fumezi și scuturi scrumul peste tot
dezolarea de a trăi într-o casă părăginită
care e inima ta

(*Argeș*, nr. 3(381)/martie 2014)

Documente și amintiri despre BRÂNCUȘI

Răsfoind filele ingălbenite ale arhivelor, am reușit să descoperim citeva interesante documente din perioada eroică a lui C. Brâncuși, aceea de frămintări in marea metropolă a culturii: *Parisul*

După ce studiase sculptura la București, Brâncuși a plecat la Paris sub imboldul romantic al celor 25 de ani și in dorința de a găsi climatul artistic necesar. Il găsim la Paris in toamna anului 1905. Cum ajunsese acolo, el, modestul și apăsatul de mari nevoi? Familia sa din Peștișanii Gorjului, plugari moșneni pe o sfoară de pămint, nu-i putea indestula drumul de pelerin al artei decit cu o desagă de-ale imbucăturii. Atunci, un grup de prieteni devotați, intre care intimul său tovarăș de gazdă, inimosul Ion Croitoru, astăzi maestru creator al unor prețioase cintece românești, i-a venit in sprijin imprumutindu-i banii necesari de drum. Prima atestare oficială despre prezența lui Constantin Brâncuși la Paris este o lapidară comunicare a directorului Artelor și Clădirilor din Ministerul Instrucțiunii Publice că *„pentru C. Brâncuși care studiază sculptura la Paris"* s-a ordonanțat suma de 200 lei, ca rest al unei burse[1]). Cu acest prilej se afirmă că Brâncuși era „stipendiat al Statului pentru studiile sculpturei" și că urma cu regularitate cursurile Școalei de Arte Frumoase din Paris.[2])

Dovada că acest merituos student își exercita „profesiunea pentru care Ministerul i-a acorda subvenția", o fac patru importante acte, care, in loc să fie inapoiate la Paris lui C. Brâncuși, printr-o „fericită" incurie birocratică, au rămas „la dosar", ingăduindu-ne să reconstituim un important capitol din perioada de studii a modestului fiu al Gorjului (Arhiva Statului nr. 74.000 din 13 dec. 1905, p. 30).

Primul act, constituind dovada pre-

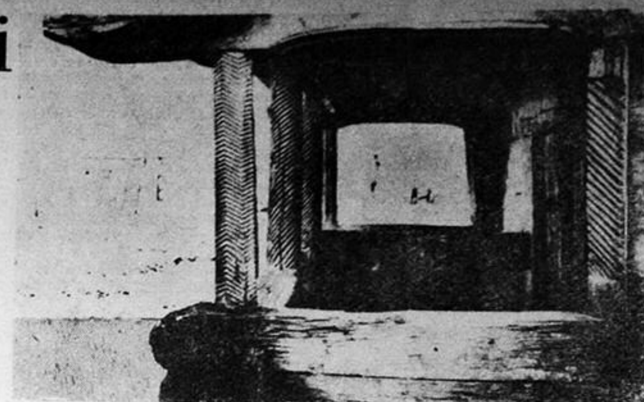
10 ani de la moartea marelui sculptor

Vă mulțumesc pentru interesanta comunicare a fotografiilor[3]) ce voi avea grija de a vi le restitui. Bineințeles complimete și mult curaj".

Al doilea document este un certificat al „Școlii naționale și speciale a Artelor Frumoase" din Paris, prin care insuși profesorul A Mercié atestă „că printre elevii subvenționați" este și „Brâncuși Constantin din Place de la Bourse nr. 10", notat prin calificativul *„foarte satisfăcător"*. Actul datează din 1 iulie 1905 și poartă semnătura autentificată a profesorului șef de atelier A. Mercié.

Al treilea act este un certificat de la „Școala Națională de Arte Frumoase" din Paris, cu data 5 octombrie 1905, prin care directorul acelei școli, Bonnat, atestă că: *„In timpul trimestrului I, d. Brâncuși Constantin, elev sculptor, a studiat regulat la școala sub direcția d-lui Mercié care se exprimă astfel: APTITUDINI. PROGRES: FOARTE SATISFACATOR"*. Și acest act este legalizat autent de Ministrul Instrucțiunii Publice al Republicii Franceze.

Ca o completare la acest certificat, Brâncuși a mai anexat un certificat din 10 noiembrie 1905 cu următorul text: *„Ministerul Instrucției Publice al Artelor Frumoase și Cultelor — Republica Franceză — Școala Națională a Artelor Frumoase — Paris 10 Noiembrie 1905 — Directorul Școalei Naționale de Arte Frumoase, Membru al Institutului. Subsemnatul, certific: la 23 iunie trecut, d-l Brâncuși C-tin, a fost primit ca elev de d. Mercié, profesor șef de atelier de sculptură, și că din acel timp el studiază regulat la școală sub direcțiunea maestrului*

Stilpii casei din Românești, sculptați de Brâncuși

1906—1907, care să-mi inlesnească urmarea cursurilor și cu care să pot produce și eu ceva.

Anul acesta m-am mărginit mereu la studii, deoarece toate sursele de care am dispus au fost de 75 lei lunar. Spre a vă incredința de studiile ce urmez, vă anexez la aceasta un certificat de la școala de arte frumoase din Paris, o recomandațiune de la Maestrul meu, Domnul A. Mercié, și mai multe fotografii după o parte din studiile ce am putut să le fotografiez. Primiți vă rog, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei stime și considerațiuni ce vă păstrez.

CONSTANTIN BRANCUȘI
16 Place Dauphin — Paris"

Certificatul anexat de Brâncuși este al patrulea act și poartă tot semnătura lui Bonnat. Reiese din acest act că Brâncuși a primit de la A. Mercié următoarea calificare: „studiază cu regularitate la școală" și „dovedește fericite dispozițiuni, face progrese constante".

Rezultatul acestor demersuri a fost concret. C. Brâncuși a fost pus in capul tabloului de bursieri pe anul 1906—1907 cu suma de 500 lei lunar. Mai primea bursă de 600 lei și Camil Ressu pentru pictură. Decizia ministerială e semnată de M. Vlădescu. Îndată i s-au și trimis la Paris banii

— Fă-le... meșterește-le cum vrei, Codine neică... numa' să nu-mi surpi casa tot ciocănind in ele! spunea bunicul.

— Am să incrustez in stilpii ăștia... oteliți de bătrinețe... un tilc al vieții... al veșniciei!... Obida străbună vreau s-o arăt cum s-a înșurubat sfredelitoare in inimile românilor... Am să săp in lemn brazdele durerilor... in spirale... in șerpuiri nesfirșite! Și apoi, ca niște lacrimi care pică una cite una, mult timp, am să dăltuiesc curgerea lor in lanțul acestor forme pe care le desenez aici!

Odată i-a arătat bunicului meu un grup de plopi falnici pe marginea Jiului.

— Vezi forța nemărturisită, statică, eternă a acestor copaci? spuse el. Sint ca niște coloane pe care parcă s-ar rezema văzduhul. Ia taie-le crăcile și cipolește-i pină-n virf. Vor fi ca vulturii pleșuvi, niște arătări fantastice, chinuitor de caraghioase. In sculptură numai materialul inert, mort, rupt din viața-i proprie se poate făuri ca expresie a artei, fără a jigni frumosul armonios al naturii.

Brâncuși avea un rar simț al echilibrului. Își cunoștea măsura și nu se considera — cel puțin la inceputul activității sale — decit un purtător al unui imbold lăuntric ancestral.

LITERATURA UNIVERSALĂ

Reîntîlnire cu Hemingway

„Munca vindecă aproape totul. Este ceea ce am crezut în trecut, și continui să cred".
„...un om poate fi nimicit, nu însă înfrînt!".

E. H.

Neliniștit și neliniștitor prin opera sa inegală, dar încheiată cu acordul perfect al romanului *Bătrînul și marea*, Ernest Hemingway continuă să preocupe, ca om și ca fenomen literar deopotrivă, opinia publică din patria sa și din lumea întreagă. Cărțile sale *„In vremea noastră"*, *„Adio, arme"*, *„Moarte în după-amiază"*, *„Cui îi bate ceasul"*, *„Dincolo de fluviu și printre copaci"* au fost scrise parcă anume ca să dea posibilitatea criticilor literari de a-și încerca perspicacitatea descoperind în ele relațiile dintre romancier și viața pe care a trăit-o, modul de transpunere a realității brute în ficțiunea artistică.

Cea mai interesantă carte a scriitorului american pare să rămînă, cu toate acestea, însăși existența sa tumultuoasă, în care cercetătorii regăsesc profilul și anecdotica eroilor, plini de umanitate, din romanele sale de o puternică amprentă modernă.

Părerea aceasta o confirmă și recentul volum biografic *Papa Hemingway* de A. E. Hotchner. Datorită destăinuirilor cuprinse într-însul, viața romancierului și sfîrșitul său, prezentat de soția lui ca un simplu accident sau pus de cîțiva intimi ai săi pe seama leucemiei, cîștigă o nouă înțelegere mai [illegible] și mai umană. Autorul, pri[illegible]

[illegible] nefiei, praful de pușcă îi intră în ochi și provoacă o infecție alarmantă. Medicii se tem ca el să nu-și piardă vederea, și scriitorul se teme la fel ca ei, mai ales că e prevenit de posibilitatea unei proliferări a infecției la creier, ceea ce înseamnă meningită. Fără posesiunea deplină a facultăților sale fizice, Hemingway se socotește pierdut, deoarece nu cunoaște nici o compensație în locul scrisului.

Hotchner a asistat la evenimentele din acele luni de îngrijorare, după cum a asistat și la dispariția completă, în urma tratamentului atent, a infecției. Setea cu care Hemingway se apucă iar de scris pare un efort de recuperare a timpului pierdut, o verificare a capacității sale creatoare.

Pentru Hemingway, care socotește viața ca pe „o sărbătoare a bărbăției", etalonul existenței e sănătatea fizică și spirituală. Ea pare, în adevăr, inepuizabilă, deși moartea îl minează încă de atunci, fără să fie conștient de asta. Tensiunea lăuntrică pricinuită de panica pierderii posibile a cărului se dezleagă vijelios într-un nou roman, care debutase ca nuvelă — așa cum s-a mai întîmplat și cu alte cărți ale sale. Dincolo de fluviu și peste copaci apare în cursul anului 1950 și însemnă un eșec omologat unanim de critica lite[illegible]

vadă ei înșiși ceea ce a descris pentru ei. Lupta pe care bătrînul pescar Santiago o dă cu marea și cu rechinii spre a-și scoate prada la mal e, în realitate, lupta lăuntrică a scriitorului de a transpune în operă „prada" sa: ideile lui cele mai nuanțate. Trebuie să-și dovedească lui însuși că e capabil încă de un efort disciplinat și îndelung, de încredere în propriile sale forțe, că nu se eschivează de la nici una din greutățile și obstacolele muncii de creație. Întreaga povestire și toate detaliile ei par să răspundă acestei necesități intime a lui Hemingway.

Într-o seară din anul 1951, la Havana, el intră în camera lui Hotchner. Are un aer sovăitor pe față și în mînă un maldăr de foi scrise.

— Aș dori să arunci ochii peste asta — spune scriitorul. — Ai să-mi împărtășești mîine dimineață părerea dumitale...

Zicînd acestea, lasă manuscrisul pe noptiera prietenului său și iese brusc, fără să mai adauge ceva.

Hotchner citește toată noaptea „una din cele mai tulburătoare lecturi din viața mea", cum mărturisește în cartea sa recentă. *E Bătrînul și marea*, un „fragment" din trilogia proiectată, dar care nu are nevoie de nici un alt suport spre a-și justifica independent existența artistică. [illegible]

[illegible] în minte. Observă tot atunci un plic prins pe panoplia cu arme, spre fi bine văzut de oricine, pe care citește propriul ei nume. Scriitorul dă explicații vagi despre un testament al său cuprinzînd dispoziții privitoare la depozitul de bani aflat la bancă. Se lasă deposedat, fără să opună vreo rezistență, de arma care e încărcată.

— „E greu să mori, tăticule? — întreabă Nick din povestirea Tabăra indiană pe tatăl său, medic.

— Nu; cred că este destul de ușor, Nick. Depinde". — sună răspunsul medicului.

Pe locul înnălțat în aburul dimineții, Nick din povestire e convins că nu va muri niciodată. La capătul drumului său de creație lung și obositor, Hemingway nu e convins de fel de acest lucru. Poate că, deocamdată, gîndul de a părăsi lumea, — „un loc frumos pentru care merită să te lupți" cum spunea Jordan în Cui îi bate ceasul, — îi este nesuferit. În 1959 face o ultimă călătorie în Spania și Franța, unde lucrează la volumul său de amintiri O sărbătoare de neuitat, apoi un an mai tîrziu publică trei fragmente din romanul O vară primejdioasă, pe care nu-l va sfîrși niciodată. Starea sănătății sale se înrăutățește văzînd cu ochii: în cîteva luni numai, scade în greutate la 78 de kilograme, privirea lui cenușie se stinge, pe fața cîndva aspră stăruie o expresie de neliniște. Petrece ore în șir închis în odaia sa de lucru, cu o filă albă înaintea lui, pe care frazele refuză să se mai înșire. Mașina de scris stă și ea alături, neîntrebuințată. Hotchner își amintește cu strîngere de inimă că înainte cu cîțiva ani, după comunicatul publicat de Academia din Stockholm despre decernarea premiului Nobel lui Hemingway, acesta îi chemase la telefon, spunîndu-i:

— Scrisul este în adevăr singurul lucru care îmi dă impresia că nu-mi pierd vremea degeaba pe lumea asta...

Acum s-a sfîrșit cu scrisul. Verdictul dat în primăvara anului 1961 de doctorul Vernon Lord e categoric: Ernest Hemingway nu va mai putea scrie niciodată, fiind incapabil de creuza efort mintal organizat! Verdictul îl află numai soția lui și cîțiva prieteni, dar scriitorul îl cunoaște, [illegible] prin instinct. Se simte parcă asemenea unui obiect netrebnic rostogolit de valurile mării. Încotro? Și, mai cu seamă, pînă cînd?

Hotchner, care continuă să se afle în apropierea lui, afirmă că în clipa cînd Hemingway și-a dat seama că nu va mai produce nimic de seamă, el a și luat hotărîrea fermă de a-și curma viața. Nu de teama cirozei sau a unei presupuse leucemii, ci de groaza mult mai chinuitoare a neantului spiritual, în care se cufunda vertiginos, o dată cu pierderea progresivă a memoriei. [illegible]

Hemingway în România

Ucigașii, traducere de Aleutina Crețu, București, ed. Pro-Pace 1946, 63 p.

Cui îi bate ceasul, roman, în românește de I. A. Bujes, București, 1945, 421 p.

Nuvele, în românește de I. A. Bujes, Espla, 1958, 132 p.

Bătrînul și marea, în românește de Mircea Alexandrescu și Costache Popa, cuvînt înainte de Radu Lupan. Ed. Tineretului, 1960, 88 p.

Coloana cincea, piesă în trei acte, traducere, București, 1960. (Ministerul Învățămîntului și Culturii), 96 p.

Adio, arme! — A avea și a nu avea, în românește și prefață de Radu Lupan, Ed. pt. lit. univ. 1961, 565 p.

O vînătoare de lei. Fragment din *Colinele verzi ale Africii*, în românește de N. Galațchi, în *Vînătorul și pescarul sportiv*, 16, nr. 3, martie 1963, p. 17.

Vînătoarea de antilope negre, în *Vînătorul și pescarul sportiv*, 16, nr. 11, noiembrie 1963, pp. 19-20.

Campionul, în românește de Tatiana Ulmu, în *Flacăra*, 13, nr. 9, 29 februarie 1964, pp. 14-15.

Cîștigătorul nu ia nimic, nuvele, traducere, prefață și tabel cronologic de Radu Lupan, Ed. pt. lit., 1964, XXIX + 314 p. + 1. (col. *Biblioteca pentru toți*, 221).

Um eine Viertelmillion, deutsch von Annemarie Horschitz-Horst, în *Neue Literatur*, 15, nr. 3, juni 1964, S. 115-136.

A Moveable Feast (O sărbătoare mobilă), New York, Charles Scribner's Sors, 1964. *Gazeta literară*, 12, nr. 3, 14 ian. 1965, p. 8 (Radu Lupan, *Hemingway despre el și despre alții)*.

O generație pierdută (fragment), în românește de S. Stănescu, în *Gazeta literară*, 12, nr. 25, iunie 1965, p. 8.

Búcsú fegyverektől, regény forditotta Örkény István, Bukarest, Irodalmi Kõnyvkiadó, 1965, 351 p.

Pentru cine bat clopotele (roman), în românește de D. Mazilu (Prefață de Radu Lupan), București, E.P.L.U., 1965, 608 p.

Lui Mary, din Londra și Al doilea poem pentru Mary, în românește de Radu Lupan, în *Luceafărul*, 9, nr. 3, 15 ian. 1966, p. 6.

În afara sezonului, în românește de Virgil Stanciu, în *Tribuna*, 10, nr. 6, 10 febr. 1966, p. 8.

Marynek Londonból, (Lui Mary, din Londra), Szász János forditâsâ. *Igaz Szó*, 14, 2 sz. 1966, febr., 299-301 l.

Ein Tag Warten, Neuer Weg 18 Nr. 5257, 26 März 1966, S. 3.

postum *O sărbătoare continuă*, în românește de Ion Caraion, în *Ateneu*, nr. 3, martie 1966, p. 19.

Renata lui Hemingway sînt eu. Crîmpeie din viața lui Ernest Hemingway, oglindite în romanul său *Peste rîu și printre arbori* și în mărturiile Adrianei Ivancici, prototipul Renatei, eroina cărții, în românește de Sergiu Brand, în *Flacăra*, 15, nr. 15, 9 aprilie 1966, pp. 14-15.

O sărbătoare de neuitat: 1. O cafenea simpatică din Place Saint-Michel. 2. Shakespeare and Comparny. 3. Scott Fitzgerald. 4. Ereții nu-și împart prada cu nimeni. 5. „O generație pierdută". 6. Parisul n-are margini. În românește de Emma Beniuc (Cu o prezentare de Ion Caraion : *Hemingway postum*, în *Secolul 20*, nr. 3 1966, pp. 25-68.

Champs d'honneur și *În cele din urmă*. în românește de Radu Lupan. Poezii de mari prozatori, în *Gazeta literară*, 13, nr. 22, 2 iunie 1966, p. 8.

O idilă alpină, schiță, traducere de Ion Popa în *Cronica*, 1, nr. 21, 2 iulie 1966, p. 12.

Moartea în după-amiază, fragment, în românește de Elena Scărlătescu, în *Secolul 20*, 10, 1966, pp. 97-122.

Sărbătoare de neuitat, în românește de Emma Beniuc, E.P.L.U., 1966, 232 p. (col. *Meridiane)*.

Bibliografie întocmită de PARASCHIVA MANU

Ecouri

Argeş nr.1/2016

Numărul din noiembrie 2015 al revistei „Argeş" era însoţit de un supliment, în care Dumitru Augustin Doman amintea că: „Din iunie 2015, revista *Argeş* a intrat în cel de-al 50-lea an al existenţei sale. Până la jubileu, ne propunem sã marcăm, preţ de 12 numere, momente şi... schiţe din istoria revistei: texte facsimilate, poze cu parfum de epocă, ecouri... Altfel zis, să ne amintim de cei care-au trudit o jumătate de veac la ieşirea în lume a publicaţiei care a pus oraşul Piteşti pe harta culturală a ţării". Şi se ţine de cuvânt. Cu numărul din ianuarie, revista în sine este mai departe aşa cum o ştim: cu nume prestigioase ce semnează în paginile ei, cu poezie, proză, eseuri, consemnări, traduceri din literaturi străine, cronici literare. *Argeş*-ul reuşeşte un program echilibrat între reflectarea culturii naţionale şi reflectarea (plus promovarea) a ceea ce se petrece semnificativ pe plan local. Câteva dintre numele ce apar în acest număr, care cu siguranţã vor atrage cititorii ce încă nu şi l-au procurat: Nicolae Oprea (şi rubrica sa Cronica întârziată), Liviu Ioan Stoiciu (despre invazia Orientului islamic asupra Occidentului „necredincios"), Simona-Grazia Dima (poezii), Serghei Bobrov (în prezentarea şi traducerea lui Leo Butnaru), Paul Aretzu („Un jurnal eseistic")...

(D(AN). P(ERȘA)., Ateneu, nr. 2/februarie 2016)

CRONICA CRONICA CRONICA CRONICA

muzicală

Actualitatea lui Lipatti

La 50 de ani de la naştere

Arta interpretativă a lui Dinu Lipatti se menţine în interesul amatorilor de muzică în sens larg, dar şi al specialiştilor. S-au împlinit în luna martie a acestui an 50 de ani de la naştere. Ar fi fost în plină maturitate creatoare, atît compozitorul cît şi interpretul. Răpus de o boală necruţătoare la vîrsta de numai 33 de ani, marele pianist şi puternica personalitate muzicală reuşiseră să se afirme pe plan internaţional. Înregistrările ce ne-au rămas, însemnările sale de o mare putere de evocare, substanţiale ca nişte aforisme, fac din Lipatti un artist unic în felul său. Criticul francez Hélène Jourdan Morhange, închinîndu-i un articol cu ocazia stingerii sale din viaţă, spunea că pe lîngă faptul că e **„unul din cei mai mari interpreţi ai timpului nostru"**, este şi un unicat, deoarece pentru a-l înţelege desăvîrşirea trebuie ascultat cu o concentrare deosebită; arta sa nu are nimic spectaculos, intensitatea sentimentelor nu se revarsă niciodată în exagerări romantice: **„totul este la locul cuvenit. Şi nu există laudă mai frumoasă"**.

Dar în această incontestabilă judecată de valoare solistică internaţională, credem că nu se spune totul. Lipatti rămîne şi în zilele noastre la fel de actual ca în vremea în care stîrnea entuziasmul ascultătorilor, deoarece arta sa interpretativă conţine elemente perene. Dacă luăm comparativ anumite interpretări de acum 50—60 de ani, în care pianiştii nu erau foarte riguroşi în ce priveşte respectarea textului muzical, şi le raportăm la unele interpretări „matematice" de acum 30 de ani, în care interpreţii căutau o realizare excesiv de minuţioasă a tuturor indicaţiilor de text, vom constata că Lipatti se situează la mijloc. Arta sa interpretativă reprezintă o **sinteză**, deoarece deşi are în vedere întotdeauna litera textului scris, este în acelaşi timp liberă şi avîntată. Aminteşte parcă de cuvintele lui Eminescu, care spunea că un bun dansator trebuie să fie în stare să danseze chiar dacă i se atîrnă greutăţi de mîini şi de picioare. În cadrul interpretărilor nimic nu este subiectiv la extrem, toate sentimentele pe care **rubatoul** său le valorifică au un caracter de generalitate. Ne fac să ne gîndim pe de o parte la observaţia lui Ibrăileanu despre poeziile lui Eminescu, atunci cînd spunea că una din „cheile" liricii marelui nostru poet este şi caracterul de generalitate a sentimentelor pe care le cîntă. În acest fel, poeziile pot sensibiliza pe **orice** cititor. Nu e niciodată vorba de sentimente speciale. Pe de altă parte, arta lui Lipatti ţine seama şi de aforismul formulat de Strawinski, fostul său dascăl, care afirma că orice greşeală de sens muzical porneşte de la o eroare de text.

Lui Lipatti ...

Tipul modern al pianistului este denumit de tratatele de specialitate **pianist expresionist**. Nu are nimic comun cu curentul expresionismului în artă, ci tinde să desemneze pe pianistul omnivalent în raport cu stilurile. Pianiştii zilelor noastre nu sînt „specialişti" în interpretarea unor anumiţi compozitori, ci cîntă de la Bach la Strawinski orice compozitor. Alături de Rubinstein, Backhaus şi alţi mari interpreţi, Lipatti nu ocolea muzica nici unui compozitor, chiar dacă nu prezentase publicului concertele de Beethoven sau de Brahms, pe care nu le socotea încă destul de coapte de a fi cîntate în sala de concerte.

Un ultim caracter, şi poate cel mai important, este acela al muzicianului complet: compozitor, dirijor, pedagog şi interpret. Lipatti urmează drumul lui Enescu. Poate că arta lui interpretativă nu ar fi mers la esenţe, dacă pianistul nu era dublat de un incontestabil valoros muzician. Iar această artă nu ar fi avut puterea de convingere, simplitatea şi densitatea ce-i sînt proprii, dacă omul nu ...

MÎINILE LUI DINU LIPATTI

Fişă biografică

C. RĂSVAN

disc

Inflaţia interpreţilor de muzică uşoară

Într-un număr de acum cîteva luni al revistei bilunare Discografia internaţională de la ...

... cii serioase. Faptul în sine nu e reprobabil, cunoscută fiind setea ...

Supliment îngrijit de Dumitru Augustin Doman şi Simona Fusaru şi ilustrat cu fotografii din arhiva revistei şi din colecţiile Jean Dumitraşcu, Vasile Ghiţescu, Dan Rotaru, Nicolae Oprea.

Gela Enea

a murit unchiul Bill...

şi ce bărbat cuceritor a fost,
scria autografe direct pe cer;
oarbe la condiţionări planetare,
se aliniau stelele în faţa lui.

Unchiul Bill tăia stânca
în cristale perfecte,
apoi le ţinea pe fiecare-n palmă,
până prindeau puls
şi-ncepeau să zvâcnească
pe gâtul de lebădă al zilei.

Avea inimă mare, unchiul Bill,
bătea-n metonimii pentru karma poeţilor din urbe;
acum, după ce nu mai este,
le-au crescut limbile crestate poeţilor
şi le ies din gură şerpeşte;
dintr-atâtea pseudonime,
nici nu mai ştii pe cine saluţi...

Unchiul Bill prefera aventura,
s-a dus cu intercity pân' la Paris,
a fost prima şi ultima oară,
când a-ncercat să numere copacii, în mare viteză
şi să se-ndrăgostească, în gândul lui, de B.B.,
înainte ca B.B. să se fi îndrăgostit de câini.

nu s-a-ntors cu niciun suvenir,
că avem şi noi Arc de Triumf,
nimeni nu trece pe sub el mai bine decât românii,
bătând pasul /pe loc;

nici de Turnul Eiffel nu vorbea,
avem Coloana Infinitului,
încap pe ea şi vulturul, şi cioara,
doar un gard de aer rece îi desparte.

Fiinţă exotică, unchiul Bill...
până şi tristeţea a primit-o ca pe o rudă,
întâi în ochiul stâng, apoi în ochiul drept
şi, când i s-a aşezat pe malul inimii,
s-au aruncat îmbrăţişaţi în gol.

Uneori mi se face tare dor de unchiul Bill,
m-aş duce să-i caut vreun urmaş chiar la Paris,
dar dacă nu găsesc, ar trebui
să merg mai departe,
iar eu n-am cu ce.

eu & eu

am privit înspre el cu drag şi milă
complice
eu & eu
ştii că o să ne doară nu
i-am spus în gând
stinge dracu ţigara aia sunt gata să ucid
pentru tine
să-mi dau foc să-mi împletesc părul
cu câteva ninsori întârziate
am devenit un depozit de arme pe roţi
toate fatale

aştept de-atâta timp un act de curaj cum ar fi
tu în urma mea fără teama de schije
cu aerul otrăvit înfăşurat ca un turban
în jurul frunţii

să păşeşti nebun cambrat de frâul iubirii

stinge ţigara aia
am prins gust de nicotină
mi s-au îngălbenit dinţii
mâinile
calendarul de sub icoană
dă-l încolo de fum am o grenadă
neexplodată
în piept
îţi arăt cum se face
dar stinge odată ţigara aia
şi lumina
dacă tot te-apuci

Ioana Burghel

* * *

scriu ca şi cum aş deşteleni
o grădină cu trandafiri
mă aplec
asupra cuvintelor sângerez
am atâtea înţepături Doamne
încât mi-au amorţit degetele

mă uit la sângele meu
şi nu e albastru habar n-am
cine a inventat sintagma aceasta
poate nişte unii
care au descoperit
prea târziu coada cireşei
nu-mi pasă

în faţa mea un singur zid
cu un semn
nerecunoscut de Codul Rutier
Atenţie! Loc de dat cu capul!
mă izbesc până la disperare
şi abia apoi întreb la ce bun

fata cu rochiţa roşie
decolorată
strânge în palmele-i mici
atât de mici că nu i se potriveşte
nici o pereche
de mănuşi de protecţie
resturi de fluturi melci şi iluzii

sângele a dat în clocot
peste orele furate
şi nu greşesc dacă spun
că iubesc o idee de iubire
firavă
firavă
firavă
ca sufletul acesta atârnând
în poarta deşertului

* * *

doar nebunii ştiu
cum se leagă cuvintele de cer
cum se însângerează lumea
cu tălpile goale
cum viaţa nu aşteaptă pe nimeni
la nici o intersecţie
atârnă într-un gol nesfârşit
şi moartea îşi suprapune
frigul unui alt frig
cum orice cruzime devine
o dragoste prea bolnavă
de ziua de ieri
din care nimeni n-a înţeles nimic
cum un imposibil
devine un posibil
spânzurat ca o cravată
de mânerul unei uşi prea înguste
doar nebunii

de aceea vă spun:
nu sunt decât smintita
de la capătul tuturor cuvintelor
cu miros de zăpadă şi sânge
vinovată de toate treptele
peste care păşesc
dar cel mai mult vinovată
de a-mi fi amanetat lumea
în care giuvaerul poate despica
sufletul bijutierului
până la scânteie

* * *

între două nopţi
o zăpadă
ploaia şi vântul
odaia cu pământul întors
lumea aceasta
ca o pisică neagră
focul blestemat
saltul în afară
capătul străzii
bufonul cu perucă roşie
imitând lătratul câinelui
numele tău
rostit pe silabe
singurătate fără contur
cerul căzut în prăpastie
cu moartea în dinţi

* * *

Femeia
a împăturit zâmbetul
filă cu filă
într-un manuscris
cuvintele
semne vii pe gâtul lebedei
urlă pustiul
singurătăţilor înrădăcinate

* * *

în ochii demonului
se ascut tăcerile
căderea în mine-i
o linişte oarbă

* * *

îmi tot spun
să îmbătrânesc frumos
din când în când oasele-mi sună
ca un pian dezacordat

prea multe mirodenii pentru
frăgezirea acestei cărni
lutul ţine de cald îmi spun
iar focul arde mocnit

n-am dobândit
mai multă înţelepciune
încă îmi trag toate ploile în rafale
în mine s-au cuibărit păsările
ca într-un oraş părăsit

aş contabiliza câţiva ani
pentru sufletul meu
dar mi-e teamă
de spaimele păianjenilor
ei n-au nici o vină pentru
lumina difuză cu care
am început să vorbesc

se strânge laţul
pe glezna fluturelui
tot mai rar
îmi voi dezlega primăverile
de zăpada rămasă în coaste
dar dacă vei avea răbdarea
să mă priveşti
vei şti de ce strigătul meu
păşeşte pe vârfuri

* * *

Iubirea n-are nevoie
de zile anume
sau de omagii
a învăţat să numere până la doi
descifrând tăcerea
în lacrima celuilalt
ecuaţie simplă două suflete
noi

ghem încurcat
păpuşarul vrea să se joace
jocul nu e niciodată curat
rătăceşte firul mereu
iubire
joc de societate
iubire
stare de ebrietate
zeul ţinteşte aiurea

păpuşilor li se destramă
inima în fâşii
iubirea
n-a luat nici un premiu
pentru matematică

doar nebunii ştiu
cum se leagă cuvintele de cer
cum se însângerează lumea
cu tălpile goale
cum viaţa nu aşteaptă pe nimeni
la nici o intersecţie
atârnă într-un gol nesfârşit
şi moartea îşi suprapune
frigul unui alt frig
I.B.

primăvara poetelor

Nina Corcinschi

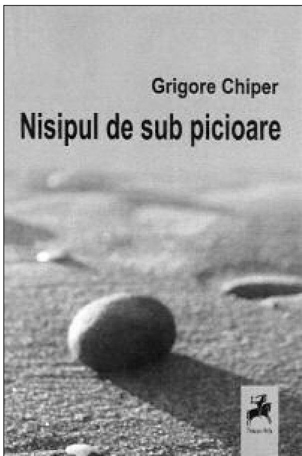

Plimbări narative prin nisipul realităţii

Cartea de proză scurtă *Nisipul de sub picioare* (Tracus Arte, 2014) de Grigore Chiper se impune mai întâi prin profesionismul scriiturii. O carte de proză scurtă scrisă de un cunoscător perfect al stategiilor narative şi cu talentul necesar de a le pune în aplicare. Convenţiile sunt, ca şi în *Violoncelul şi alte voci*, textualiste, cu interesul sporit pentru mixarea textului cu existenţa. O existenţă anodină aproape, normată de serviciu şi familie, păstrând, în mare parte, tipicul cotidian al intelectualului basarabean. Autorul mizează pe autenticitate şi, dacă în planul *story*-ului nu se întâmplă mare lucru (şi de ce-ar inventa un autor care-şi doreşte proza autenticistă un asemenea „mare lucru"?), centrul de greutate al prozei se transferă în planul discursului. „Codrul meu e fără lupi, dar şi fără căprioare" sugerează o structură epică în care evenimentele nu sunt grave, înspăimântătoare sau încântătoare, ci ţin de o anume preferinţă: „să priveşti cum se împrăştie nisipul".

În prozele din *Nisipul de sub picioare* se resimte o muzică de fundal, care leagă straturile textului.

Grigore Chiper, ca şi în poezie, impune aici o poetică a detaliului. Naratorul lui are o acuitate a privirii care pulverizează lumea din jur în detalii. Privirea dezintegrează întregul, granulează peisajul din jur în fărâme de nisip, care, printre fire banale, au şi firicele de pietre scumpe. Dând la o parte metafora, am putea spune că dincolo de constatări, înregistrări reportericeşi ale realităţii, „nisipul" acestei proze conţine şi reflecţii intertextualizante, idei de-o subtilitate şi profunzime aparte. Naratorul lui Grigore Chiper are acuitatea unui Kafka, care priveşte nu pentru *ce*, ci pentru *cum*, dar are şi deruta acestuia la lipsa de coagulare *naturală* ale elementelor disparate din realitate. În acest sens, titlul cărţii trimite spre o percepţie atentă a detaliului, a clipei, deci a „nisipului de sub picioare sau din clepsidră", care, separat, scapă imperceptibil printre degete, iar împreună (cu fermentul literar) formează un întreg. Suita de elemente disparate alcătuieşte peisajul unei zile şi a unei stări de spirit, iar privită detaşat, dintr-o parte, - imaginea unui spaţiu şi timp concret, cu dilemele şi frământările sale. *Continuum*-ul care scapă privirii este asigurat de inteligenţă şi imaginaţie. Ceea ce vede naratorul sau personajul este un prilej pentru înlănţuiri intertextuale şi metaliterare, pentru textualizarea realităţii. Iniţial am avut sentimentul unei inadecvări între întâmplările care ţin de spaţiul basarabean sau transnistrean şi prenumele personajelor, numeroase, de altfel: Vivi, Gina, Sarah etc. Ce caută prenume exotice în spaţiul mariilor şi a ionilor? Ei bine, sunt tentată să cred că e şi asta o strategie de infiltrare a livrescului în spaţiul cotidian al naraţiunii. Personajul e un „intoxicat" de lecturi, departajarea vieţii de ficţiunea literară e imposibilă. Imaginaţia şi memoria culturală umplu golurile realităţii cu fragmente de literatură, fără a pune întotdeauna marcaje de circulaţie dintr-o dimensiune în cealaltă. Unde realitatea plictiseşte, intervine rapid „echipa de intervenţie" a literaturii, participând la *facerea* textului şi la acţiunea lui autoreflexivă: „Mă aflu acum în faţa unei grave dileme. În proză, ca şi în viaţă de altfel, deseori se evită momentele când oamenii fac cunoştinţă unii cu alţii, se trece peste detalii importante, uneori delicate ori savuroase, apelându-se la eventualul „apoi". E un salt spectaculos, ca o trecere de la real la fantastic, de la prietenie la erotică etc. Voi încerca să mai parcurg scena omisă, pas cu pas, cu riscurile de rigoare. Aşadar, să dăm câteva cadre înapoi în ritm de *slow motion*, când mă aflu lângă vitrina prăfuită a magazinului şi în strada care îmi bruia vocea interioară. Cunoscuta mea, pe care o văd acum uşor naivă, uşor stranie, într-un cuvânt frumoasă, e la vârsta când se parcurge capitolul incertitudinilor".

Sedusul de literatură e un nedeclarat dezamăgit de existenţă. Detaliile pe care se focusează privirea naratorului ascund nişte drame ale intelectualului basarabean, aflat într-o interminabilă tranziţie postsovietică. Orarul de stingere a luminii, atât în sat cât şi în oraş, sărăcia, haosul politic decid atmosfera dezolantă din texte. Problemele basarabenilor, la care se fac aluzii sau scurte comentarii, li se adaugă şi cele ale transnistrenilor, naratorul fiind un călător frecvent în Transnistria. Concluzia acestuia e sumbră: „În Transnistria însă omul nou s-a conservat mai bine, chiar şi printre poliţişti, *homo sovieticus* e la el acasă, e ca o bătrâneţe ineluctabilă". Realitatea e pusă mai mereu într-un raport de coordonare cu literatura. Asocierile de tipul: „Ceea ce simţi nu e literatură" sau „Literatura poate acţiona mai repede şi cu mai multă eleganţă" denunţă cu amărăciune neconcordanţa dintre planul existenţial şi cel ficţional. Iată de ce „corectarea" existenţei se face prin recursul la datele livrescului, ale conştiinţei culturale, intertextualizante.

Pe cât de atent e la detaliile realului, pe atât de atent e Grigore Chiper şi în ceea ce priveşte trecerea lor în text. Strategiile narative sunt aplicate cu rafinamentul maestrului. Ceea ce lipsea în *Violoncelul şi alte voci* şi se regăseşte în *Nisipul de sub picioare* este tehnica mişcării în cerc. În unele proze începutul este dublat de fraza de final, naraţiunea căpătând coerenţa interioară a compoziţiei unei piese muzicale.

Pentru obiectivarea perspectivei, naratorul preferă uneori persoana a doua. *Eu* devine prin detaşare un *tu*, radiografiat cu luciditate în gesturi, gânduri şi acţiuni. Naratorul-personaj se autodefineşte preponderent prin constatări şi replici, aparent ocazionale, dar cu un ascuns substrat sugestiv. De altfel, şi personajele sunt creionate printr-un detaliu, cu forţă decisivă de semnificaţie: „Azi totul e la nivelul suportabilului. Abia atinse de privire, detaliile cotidianului reverberează semnificaţii în planul conştiinţei. „Din când în când priveşti părul strălucitor al Olgăi aşezate în stânga ta, chiar la prima masă. Nu e un top-model. Are doar nişte mâini frumoase care sunt atât de aproape". Discursul e un joc de scoateri în evidenţă şi ascunderi. „E mai comod să apelezi la serpentine", spune personajul, trădând codul naraţiunii, şi anume estetica echivocului asumată de scriitor.

În prozele din *Nisipul de sub picioare* se resimte o muzică de fundal, care leagă straturile textului. O muzică precum un un răpăit monoton şi trist de ploaie (*„tragică beţie, moale legănare"*), având acelaşi efect uşor halucinant de transfer din realitate în iluzie şi vis, din cotidian în literatură - senzaţie pe care o transmite proza lui Grogore Chiper în întregime.

Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...",
ediţia a XXXIV-a, 10-12 iunie 2016, Botoşani

Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Botoşani, cu sprijinul Consiliului Judeţean Botoţani, în colaborare cu Editurile Paralela 45, Junimea, Timpul, Charmides, Eikon, Vinea. Princeps Edit, precum şi cu rvistele de cultură „Convorbiri literare", „Poezia", „Scriptor", „Feed beack", „Viaţa Românească", „Familia", „Vatra", „Euphorion", „Steaua", „Hyperion", „Conta", „Poesis", „Luceafărul de dimineaţă", „Porto-franco", „Ateneu", „Argeş", „Bucovina Literară", Filiala Iaşi a Uniunii Scriitorilor din România, Uniunea Scriitorilor din R. Moldova şi ARPE, organizează în perioada 13-15 iunie 2016 Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...", ediţia a XXXIV-a.

Concursul îşi propune să descopere şi să promoveze noi talente poetice şi critice şi se adresează, astfel, poeţilor şi criticilor literari care nu au debutat în volum şi care nu au depăşit vârsta de 40 de ani.

Concursul are trei secţiuni:
POEZIE:

1) *Carte publicată – debut editorial*: – Se vor trimite 2 (două) exemplare din cartea de poezie apărută în intervalul 10 mai 2015 – 5 mai 2016. Vor fi acordate 2 premii: a) „Horaţiu Ioan Laşcu" al Filialei Iaşi a USR şi b) al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova.

2) *Poezie în manuscris (nepublicată)* - Se va trimite un print (***acelaşi volum şi pe un CD – un singur exemplar!***) în 3 exemplare, care va cuprinde cel mult 40 de poezii semnate cu un moto. Acelaşi moto va figura şi pe un plic închis în care vor fi introduse datele concurentului: nume, prenume, anul naşterii, adresa poştală, e-mail, telefon. Se vor acorda şase premii care vor consta în publicarea a câte unui volum de poezie de către editurile menţionate. Juriul are latitudinea, în funcţie de valoarea manuscriselor selectate, să propună spre publicare şi alte manuscrise, în funcţie de disponibilitatea editurilor prezente în juriu (Paralela 45, Junimea, Charmides, Eikon, Vinea şi Princeps Edit) .

Manuscrisele care nu vor primi premiul unei edituri vor intra în concurs pentru premiile revistelor implicate în jurizare, reviste care vor publica grupaje de poezii ale poeţilor premiaţi. Un manuscris, cel mai bun, poate primi premiul undei edituri şi al tuturor celorlalte reviste implicate în concurs. Toţi poeţii selectaţi pentru premii vor apărea într-o antologie editată de instituţia organizatoare.

3) *Interpretare critică a operei eminesciene:* - Se va trimite un eseu de cel mult 15 pagini în 3 exemplare (***în copie şi pe un CD)***, semnat cu un moto. Acelaşi moto va fi scris pe un plic închis în care vor fi incluse datele concurentului: nume, prenume, anul naşterii, adresa poştală, e-mail, telefon. Se vor acorda premii ale unor reviste literare implicate în organizare. Eseurile premiate vor fi publicare în revistele care acordă premiile şi în antologia editată de instituţia organizatoare.

Festivitatea de premiere va avea loc la Ipoteşti şi Botoşani în ziua de 14 iunie 2015.

Organizatorii asigură concurenţilor cheltuieli de masă şi cazare.

Lucrările vor fi trimise, până la data de 10 mai 2016, pe adresa:

CENTRUL JUDEŢEAN PENTRU CONSERVAREA ŞI PROMOVAREA CULTURII TRADIŢIONALE BOTOŞANI, Str. Unirii, nr. 10, Botoşani.

Relaţii la tel. 0231-536322 sau e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com.

PS. Se primesc grupaje de până la 15 pagini şi pe e-mail!

proză

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

TROMPETA MAGICĂ A TĂCUT…

Noiembrie ce a trecut a fost o lună tragică pentru cei care cunosc viaţa spirituală a Piteştilor. Niciodată nu a fost mai acut, pentru mine, un vers pe care l-am scris acum aproape 30 de ani, când eram în plină forţă fizică şi sufletească – „Eram atât de tânăr încât nimic nu murea". Era la plecarea bunicii mele pe Cea Lume, ea care mi-a fost întâiul dascăl, prieten, mamă şi tată deopotrivă, după ce a reuşit să mă smulgă din vitregia Bărăganului, în care istoria mă aruncase împreună cu părinţii. Plecarea Bunicii parcă mi-a înjumătăţit lumea, uşor-uşor am devenit prizonierul trecutului şi melancoliei fără de leac.

În noiembrie trecut au plecat din lumea aceasta Toma Teodoreanu şi Eleodorus Septimius Enăchescu... Toma a fost, vreme de 40 de ani, trompetistul secţiei de „Estradă", a Teatrului Al. Davila. A fost un artist desăvârşit, cum desăvârşit a fost şi ca prieten. L-am cunoscut în 1975, pe Terasa Union, din faţa teatrului. Nu mai ştiu în ce anotimp era, ştiu doar că Juju Ionescu ne-a făcut cunoştinţă şi a pecetluit momentul cu mai multe sticle cu vin rubiniu. Ne-am împrietenit repede – Tomiţă era o enciclopedie muzicală, era un om vesel şi onest, eu eram în perioada îndrăgostirii de jazz şi blues, luam cunoştinţă, graţie romanelor, memoriilor şi vieţilor romanţate, cu Parisul pictorilor şi scriitorilor americani veniţi să ucenicească în Bătrâna Europă. Ne întâlneam destul de des, beam şi povesteam despre Parisul imaginar, era singura noastră formă de a evada dintr-o ţară cotropită pentru a doua oară de dogmatism şi de absurd. Terasele de vară pe unde poposeam erau atent supravegheate, vedeam asta şi ne făcea o plăcere deosebită să fim şi mai provocatori în atitudine şi limbaj, nu puţine fiind momentele când ne încăieram cu miliţieni în civil, ajungându-se chiar la situaţii complicate, când eram legitimaţi şi admonestaţi grosier, momente din care doar actorii Cristian Tutză şi Juju Ionescu ştiau să ne scoată onorabil. Deşi părea că viaţa lui este o sărbătoare fără sfârşit, Tomiţă întruchipa un artist de o rară seriozitate – muncea enorm, până la epuizare, căuta sunetele cele mai pure şi potrivite sufletului, repeta până la senzaţia de plutire. În câteva rânduri am participat la repetiţiile sale, multe peste program – el singur, pe scenă, eu în sală, pierdut într-un fotoliu. Aşa am avut privilegiul să văd drumul chinuitor al artistului, pe care spectatorul nu-l vede, aşa am văzut valurile de sudoare din care ies sunetele divine. În final, Tomiţă îmi răsplătea răbdarea cântând doar pentru mine o bucată celebră, de Louis Armstrong – „La Vie En Rose jazz Trumpet Solo".

Ca orice mare artist, Tomiţă era mereu nemulţumit de sine şi adesea încercam să-l liniştesc, să-i spun cât este de bun, dar era în zadar, îmi stopa demersul, impetuos: „Gura, sunteţi nişte afoni, toţi, ce ştiţi voi, marele sunet este la Ăl de Sus..."

Cum ştiam pe deasupra nenumărate poezii, epigrame şi anecdote care evocau virtuţile artistului şi amestecul vinului în viaţa lui, nu pregetam să-i spun câteva, să-l bine-dispun! La băutură, Tomiţă juca rolul cabotinului, al băiatului rău, sancţiona verbal aproape pe toată lumea şi trebuia să fii cu multă băgare de seamă, ca să nu te umple cu bogdaproste! În realitate, după ce îl cunoşteai mai bine, descopereai că trompetistul nostru avea un suflet de copil, că era vulnerabil cum nici nu puteai să-ţi imaginezi. După 1990, ca noi toţi, Tomiţă a sperat că vom schimba lumea, că vremea nulităţilor şi politrucilor se va fi dus pe pustie... N-a fost să fie... Ne-am luat cu ale noastre – cu munca, nevoile şi singurătăţile, Domnul a început să ne rărească. Apoi s-a întâmplat că dintre noi toţi, Tomiţă a fost lovit cel mai cumplit; într-o clipă, viaţa lui a fost ruinată, golită de toate sensurile – fata lui, singurul copil, încă adolescentă, a pierit într-un cumplit accident rutier... Toţi am crezut că prietenul nostru se va stinge brusc, de durere, ori că va înnebuni... Nu a înnebunit, a continuat să muncească, de parcă nimic nu s-ar fi petrecut, cu seriozitate şi dăruire, subminat de suferinţa lăuntrică. Pe 4 noiembrie 2015, Tomiţă a plecat din lume, el, care a mişcat continente de aer cu trompeta, a plecat de aici cu tot văzduhul său. Linişte...

GRECU', ZIS ŞI BALAMACE

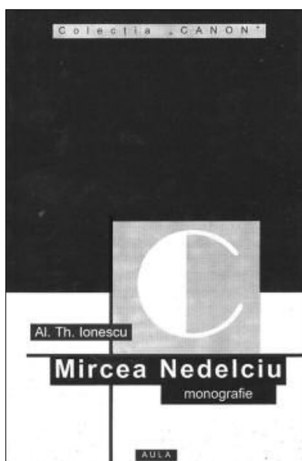
Sub aceste două porecle a fost cunoscut Eleodorus Septimius Enăchescu, cunoscut revoluţionar, în zilele lui decembrie 1989, şi mai apoi atent cercetător şi analist al fenomenului legionar. Grecu i s-a spus de la originile familiei sale, iar Balamace de la celebrul legionar aromân, probabil pentru rezonanţa hazlie a numelui. Întâi l-am cunoscut pe fratele său, pe Claudiu, cu mult înainte de 1989. Fire boemă, Claudiu s-a dedat lecturilor (teologie şi filosofie), o vreme fiind şi un plăcut conviv de cafenea, de care, cu timpul, s-a îndepărtat, acesteia preferându-i recluziunea şi plimbările singuratice. Mult mai comunicativ, Doru Grecu a fost mai năvalnic, adesea a dezavuat public regimul comunist, a avut chiar activitate subversivă – a împrăştiat manifeste în care îndemna la revoltă şi totală nesupunere civică şi a aprins scânteia revoluţiei la Piteşti. Dezamăgit de traseul post-revoluţionar al României, deşi autodidact, Doru face intense cercetări istorice, se dedică valorilor fundamentale în care a crezut – biserica, familia şi ţara. Întreprinde nenumărate călătorii iniţiatice la marii monahi Justin Pârvu, Arsenie Papacioc, Părintele Cleopa, Ioaniche Bălan. Deşi prins într-un tumult al cunoaşterii, Doru urmează cursurile facultăţii de teologie, se căsătoreşte cu Tania, o creştină vrednică, şi Domnul îi dăruieşte cu două fete. Din Arhivele CNSAS extrage informaţii preţioase, cu care reface traseul unor mari intelectuali. Doru găseşte mai multe scrisori inedite, expediate de Emil Cioran prietenului său Petre Ţuţea. Copia unei astfel de scrisori mi-a dăruit-o la începutul trecutei toamne, în Librăria Sophia, din Piteşti, locul unde ne-am întâlnit pentru ultima oară; am discutat despre unele şi altele, preţ de mai multe ceasuri, fără să am bănuiala că n-am să-l mai văd vreodată... Pe 6 noiembrie 2015, cu doar două zile înainte de praznicul Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavril, inima lui Doru se opreşte; poate aşa va fi fost voia Domnului, mai mereu înţelesurile venirilor şi plecărilor în şi din lume ne sunt ascunse, pentru o vreme sau pentru totdeauna... Domnul ţie-l în Împărăţia Sa, că I-a fost un oştean desăvârşit... Mai jos reproducem scrisoarea lui Cioran, cu care m-a dăruit Doru – este o radiografie inedită a Franţei, făcută de un spirit neliniştit în cumpăna istoriei.

20 Febr. 1938, Dragă Ţuţea,

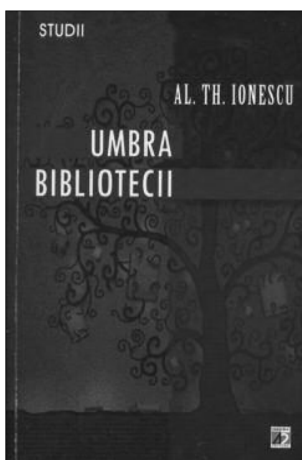
Pentru un om care a fost cât de puţin infectat de romantism german, de muzică şi de metafizică, Franţa apare ca un farmec superficial de anecdotă. O ţară care trăeşte prin formule vide, dar care punând graţie în tot, nu te exasperează niciodată. Am o senzaţie de libertate infinită de câte ori mă gândesc că n'am ce învăţa de la francezi. „Spiritul" începe unde sfârşeşte neliniştea lor. Cine admiră Franţa fără o nuanţă de dipreţ este un naiv ridicul. Nu este mai puţin adevărat că de câte ori mă leg de ea sau îmi primplu un surâs ironic, inteligenţa protestează în mine însumi şi o apără cu încăpăţânare. Căci Franţa este pseudonimul inteligenţii. Când tu spuneai că înţelegi prin inteligenţă ceia ce înţeleg francezii, ai anticipat o experienţă pe care o fac zilnic. Aici prostia cade subt penalitate şi nu mă îndoesc că reclamând un prost îl expui unei percheziţii imediate. Imbecili câţi vrei, chiar prea mulţi, dar nici un prost. O servitoare îl are pe La Rochefoucauld în sânge şi un băcan dacă-ţi descopere vreo iluzie, te dispreţuieşte. Spengler a scris cartea lui pentru Franţa şi te rog să-ţi închipui cu ce voluptate savurez amurgul unei mari culturi, degradarea vitalităţii unui popor, panica lucidă a unei societăţi. O ţară fără tineri, fără ambiţii şi fără prejudecăţi. De n'ar exista primejdia din afară, orice cetăţean francez ar declara public că Franţa nu mai are nimic de făcut. E drept că a făcut tot şi că plămânii ei mai respiră doar prin orgoliu, dar aceasta nu îndulceşte o soartă ireparabilă. (...) Franţa n'are ce să opună forţei în afară de paradox. La acesta apelează ea în toate eşecurile de politică externă şi internă. Întrebarea ta stranie, dacă tot francezii sunt la putere, poate mai curând decât credem se va degrada într'o evidenţă. Franţa este un tot ce tinde să devină nimic, România un nimic ce tinde... Dar, vai! am uitat că Pitpalac [Carol al II-lea] îi dă un curs funebru şi ridicul.

Te îmbrăţişează E. Cioran. 13, rue du Sommerard, H[otel] Marignan, Paris.

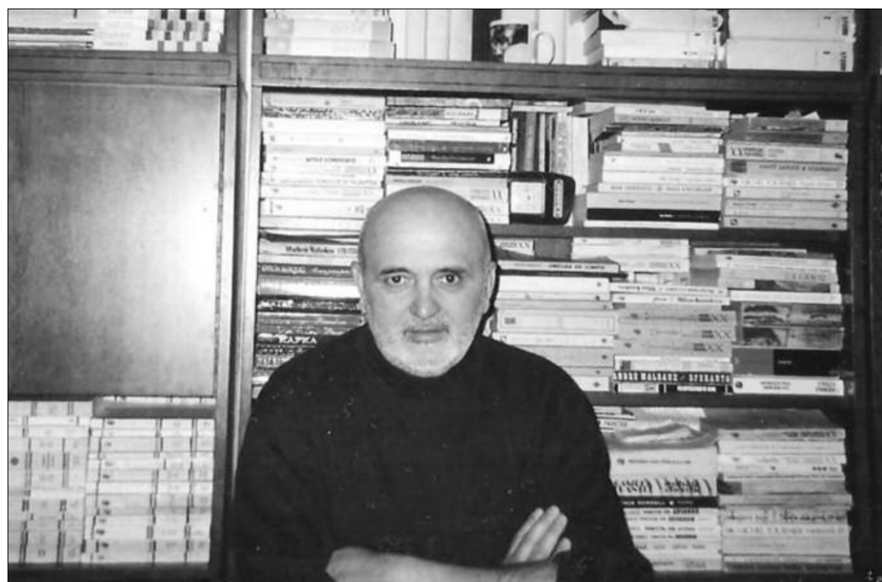

Şapte ani fără Al. Th. Ionescu

Cu Al. Th. Ionescu în eternitate

Au trecut, nici nu ştiu cum şi când, şapte ani de când Al. Th. Ionescu nu mai este printre noi. Lucrurile se schimbă atât de rapid că până şi timpul, dacă nu cumva el mai întâi, devine ireal. Pe lângă melancolie e aici şi o şansă de a ne privi pe noi înşine, pe cei din jur şi lumea cu o anumită detaşare, deşi presiunea socială, grijile, au crescut atât de mult încât această stare se obţine foarte rar; şi cu atât mai greu de unul singur. O revistă de filosofie franţuzească lansa ca temă întrebarea: gândim mai bine singuri sau împreună cu alţii? Înclin să cred că împreună - singuri riscăm să ne blocăm sau să ne rătăcim –, dar numai cu aceia care ştiu să fie singuri. Pe aceştia îi găsim mai des decât ne închipuim: sunt autorii cărţilor bune al căror chip, adică suflet, îl întrezărim dacă ştim să citim dincolo de rândurile scrise. Numai că, în avalanşa de cărţi bune şi foarte bune – nu vorbesc de cele proaste unde nimeni nu se întâlneşte cu nimeni – şi aceştia intră şi dispar din vieţile noastre destul de repede. Cred că nicio carte nu poate înlocui şansa de a întâlni o persoană reală, un suflet întrupat care ştie şi poate să-ţi elibereze sufletul îngropat în prejudecăţi, manipulări ş.a. Aici e superioritatea religiei creştine faţă de oricare alta: Dumnezeul întrupat are cel mai înalt grad de realitate.

Comparativ cu autorii pe care îi ştim din cărţile lor dar nu i-am întâlnit direct, sau cu personajele livreşti, persoanele reale întâlnite faţă către faţă continuă şi atunci când nu mai sunt să ne marcheze pe căi ştiute ori cel mai adesea neştiute existenţa. Mai mult, am sentimentul că în curgerea apocaliptică a timpului, ele ne oferă o anume certitudine a realităţii. Mie aşa mi se întâmplă când, în momentele de criză, mă gândesc la Al. Th. Ionescu. Îmi vin, desigur, în minte imagini ale sale, întâmplări trăite împreună, vorbe pe care mi le-a spus, există cărţile sale şi cei pe care i-a iubit. Dar când spun mă gândesc la el înţeleg că gândesc împreună cu el: este acela în care mă văd mai aproape de ceea ce sunt, cel prin care mă raportez la mine sau la ceea ce este mai adânc decât mine. Aşa era şi atunci când trăia, doar că acum procesul s-a interiorizat. Prezenţa sa însă nu s-a stins, ci dimpotrivă, e mai aproape acum decât atunci când timpul şi spaţiul ne despărţeau adesea. El face parte din fiinţa mea. Aşa se întâmplă cu toţi oamenii pe care i-am întâlnit cu adevărat, nu doar am trecut unii pe lângă alţii, însă cu aceia care nu mai sunt accentele sunt mult mai pregnante. De aceea în singurătatea noastră cea mai adâncă morţii sunt mai vii decât cei vii. Nu-i putem uita decât cu riscul de a uita de noi înşine, adică de a uita să existăm. Lucrul acesta se va întâmpla inevitabil, ştim asta, dar faptul că cei morţi au devenit parte din fiinţa noastră, face mult mai credibilă învierea cea de pe urmă. Dacă fiecare moare singur, cred că nu putem învia decât împreună. Faţă cu această nădejde, cea mai mare a umanităţii, ce mai contează uitarea la care lumea ne condamnă uneori la scurt timp după ce am părăsit-o?

LEONID DRAGOMIR

Un spirit critic lucid şi greşelile altora

Al. Th. Ionescu este una din figurile luminoase care mi-au populat scurtul periplu în zonă, început în Săptămâna Mare 2003, cu un popas la Spitalul Judeţean din Piteşti, cu un ulcer perforat, când aş fi putut intra direct în rai săvârşindu-mă de Sfintele Paşti, şi încheiat pe 8 decembrie 2008, spre miezul nopţii, scos din Mioveni de un echipaj al Poliţiei comunitare... Ţinerea de minte a răului este desigur un păcat, de care m-ar putea izbăvi la o adică memoria afectivă: în respectivul interval de cinci ani şi jumătate, el însuşi luminos, graţie oamenilor şi locurilor, m-am intersectat şi am zăbovit în câteva rânduri la schimburi de impresii despre panorama literaturii, cu Altehaş, cum i se spunea. M-au tuşat intuiţiile lui critice precise, pe care aşa-zişii critici de prim-plan pur şi simplu nu şi le permit, ca să nu spun că n-au acces la ele. Dacă talentul, creativitatea sunt în ultimă instanţă chestiuni de caracter, spiritul critic matur, pliat pe canonul valoric al marii literaturi, derivă şi el tot din caracter. Altehaş era în primul rând un om de caracter, detaşat de politicile literare conjuncturale, specializate din a face din alb negru şi invers, adică din autori mediocri autori valoroşi şi invers. Este, în ce mă priveşte, abilitatea de căpătâi şi a aşa-zişilor critici de prim-plan de astăzi, care girează şi gestionează cu mână forte haosul valoric şi falimentul literaturii române contemporane. Ei bine, din fericire pentru el şi pentru speranţa de resuscitare a literaturii române contemporane de la noi, Altehaş nu era un critic de prim-plan, ci format în reviste de provincie şi prin lecturi asidue din clasici. Pentru el, moralitatea şi responsabilitatea actului critic, ca să folosesc sintagme mari, uzate, călcate-n picioare de criticii automutilaţi de propriul simţ al umorului (caracterul, ca şi spiritul critic, este la ei o chestiune de simţ al umorului) nu erau vorbe-n vânt, despre care se spune că nu te pune în fruntea mesei şi nu-ţi dau să mănânci, procurându-ţi acea obezitate morbidă indispensabilă supravieţuirii şi parvenirii în mediul literar autohton.

Ar fi multe de spus despre criticul Al. Th. Ionescu şi felul de a te poziţiona faţă de scriitori şi confraţi critici, dar n-am decât să mă rezum, punctând câteva instantanee-idei. O figură luminoasă, spuneam, în memoria mea afectivă. Când l-am cunoscut, îmi venea să intru în pământ, să dispar efectiv din câmpul lui de vedere, aflând că mă citise. Mi se mai întâmplase şi-n alte împrejurări, cu alţii, şi totuşi, dacă stau bine să mă gândesc, el a fost singurul care a intuit sensul marginalizării personajelor din *Amantul Colivăresei,* punând acea marginalitate în legătură cu textul de căpătâi al lui N. Steinhardt, care, printre mai multe căi de evadare dintr-un sistem concentraţionar, pomeneşte şi asumarea deliberată a marginalităţii. În pofida aparenţelor, sistemul socio-politic postcomunist de la noi este la fel de rău, dacă nu cumva mai rău decât sistemul concentraţionist comunist, presupunând la o adică aceleaşi căi de evadare propuse de Steinhardt. Sustrăgându-te aşadar erorilor şi compromisurilor sistemului, arătându-le eventual cu degetul, inevitabil vei fi suspectat şi acuzat că te automarginalizezi ca să ieşi în evidenţă. Cine nu se integrează în sistem, e pasibil să fie strivit de acesta, strivire care tinde să se suprapună, să se identifice cu ceea ce numea Steinhardt posibilitate sau cale de evadare.

Altehaş intuia din câte am înţeles impasul în care se afla literatura română contemporană, îndepărtarea ei de canonul valoric al marii literaturi universale, atrăgând după sine şi năruirea statutului material şi social al scriitorului. Um impas, o criză, mergând mână-n mână cu criza spirituală a acestor vremuri. O criză a spiritului stând la baza tuturor crizelor, politică, instituţională, economică, socială etc. Am discutat aceste lucruri cu Altehaş, într-o emisiune a unui post local de televiziune din Piteşti. A fost o oră de schimburi de idei despre literatură şi viaţă, pe care am continuat să le nuanţăm după emisiune. Fiind amândoi de vârstă optzecistă, el critic al generaţiei respective, iar eu cel mult optzecist pârât, rupt de ideologie şi de directivele estetice ale grupului (în momentul filmării emisiunii, tocmai se săvârşise prozatorul Gheorghe Crăciun, foarte bun şi vechi prieten cu Altehaş, care mi-a povestit câte ceva despre împrejurările decesului) ne-am pronunţat amândoi asupra optzecismului. Eu am avansat de fapt o idee, pe care mi se pare că mi-a împărtăşit-o, şi anume că optzecismul cel plin de bune intenţii deschise experimentului textualist-postmodernist a fost de fapt un soi de început al sfârşitului, sfârşit manifestându-se azi, în toată plenitudinea lui, prin vedetele literare ale ultimelor decenii. Oricum, Altehaş a recunoscut la un moment dat că ceea ce s-a pus în fruntea bucatelor, în locul unor Marin Preda, Eugen Barbu, Nichita Stănescu şi alţi zeci de prozatori şi poeţi asemenea lor, este praful şi pulberea unor ruine: minimalişti, posttextualişti, postmodernişti, istorici şi filozofi improvizaţi, autori de teze de doctorat care vor rămâne în istoria literaturii aidoma corifeilor epocii proletcultiste. Cui i-ar mai păsa însă, în afara unor anonimi obscurizaţi sau dispăruţi din lumea asta, iubitori de literatură, asemenea lui Al. Th. Ionescu.

Un caracter şi un spirit critic lucid aşadar, o raritate în aceste vremuri în care minciuna stă cu preşedinţii la masă, ca să le toarne în pahar. A plecat din lumea asta în anul următor plecării mele din zonă, în 2009. Am aflat că i s-a tras de la o greşeală de tipar, greşeala unui scris de mână pe o reţetă de fapt, suplimentându-i o doză de medicament ce i-a fost fatală. M-am gândit atunci că asta ar putea fi soarta celor care umblă cu frazele, forţând limitele limbajului pentru a face sau a comenta literatură, să fie într-un fel sau altul victime ale unor greşeli de scriere-interpretare. Greşelile greşiţilor noştri pe care le iertăm, spre a ne fi iertate propriile greşeli. Dumnezeu să-l aibă în pază!

RADU ALDULESCU

Mihaela-Gabriela Păun

Mircea Martin: Discursul critic argumentativ

Personalitate marcantă a criticii literare româneşti din ultimii 50 de ani, profesorul Mircea Martin, până la ”Radicalitate şi nuanţă” (Bucureşti, Tracus Arte, 2015), nu a publicat după Revoluţie nici o alta. Cartea apare la 29 de ani de la ”Singură critica” (1986) şi se constituie, în intenţia declarată a autorului, ca o ”replică” la aceea, fiind ”angajată ca şi aceea într-o pledoarie – acum implicită, atunci explicită – în favoarea actului discriminator fără de care nici literatura şi nici cultura în genere nu se pot dezvolta firesc”. În plan investigativ, ”Radicalitate şi nuanţă” se edifică pe axele celor două concepte cărora li se găsesc rădăcini în studii publicate anterior. Cartea păstrează modelele evocate în volumele precedente. De asemenea, se prezervă tipul de discurs argumentativ-injonctiv. Mişcarea fundamentală a volumului o constituie disocierea celor ”doi termeni puşi în discuţie”, concepte-nucleu ale cărţii. Mircea Martin precizează: ”când vorbim despre radicalism, simţim că numim ceva – o atitudine, o opinie, o concepţie – duse la extrem, la o limită, la un punct dincolo de aşteptările noastre, aşa-zicând, fireşti”. Radicalismul este de neacceptat, dar există o atitudine (care etimologic derivă din aceeaşi rădăcină) ce constituie o operaţie mentală acceptabilă: radicalitatea. În opoziţie cu aceasta se înregistrează ”operaţia de nuanţare”.

Despre Mircea Martin, Daniel Cristea-Enache reţinea, în 2005: ”Deşi modelul lui Mircea Martin pare să fie mai curând Tudor Vianu (cu refuzul de principiu al stilului creator în critică), autorul îşi mărturiseşte fascinaţia pentru spiritul călinescian” (D. Cristea-Enache, Ideea critică, România literară, 33, 2005). În cartea de faţă, Mircea Martin recunoaşte că a fost ”fascinat de ideile sale directoare” şi se declară încântat atât de modul cum la Tudor Vianu ”argumentaţia înaintează cu precauţie”, cât şi de afirmaţia lui Vianu ”Proiectul meu principal este propria-mi clarificare”, ca şi de modul cum se impregnează cercetarea de ”principii directoare” (pp. 279-283); îl vede pe acesta ca fiind ”Profesorul”.

Daniel Cristea-Enache consideră că metoda profesorului Mircea Martin este următoarea: ”o operă critică, în ansamblul ei, este mai întâi decupată şi decriptată, desfăşurată pe liniile directoare şi restabilită în coerenţa edificării sale; după care e raportată la alte sisteme de referinţă ale teoriei şi practicii critice. Raportarea devine ciocnire a contrariilor, chiar dacă Mircea Martin nu-şi propune explicit o asemenea dramatizare a diferenţelor” (D. Cristea-Enache, ”Lecţii de critică”, Ziarul de Duminică, 29 februarie, 2008).

Ceea ce se remarcă imediat şi înainte de toate la profesorul Mircea Martin este scriitura, discursul critic de tip argumentativ. Abia apoi, se percepe coerenţa ideilor critice şi limpezimea conceptelor. Mircea Martin este recognoscibil, mai întâi, ca discurs critic. Discursul său critic este unul caracterizat prin impunerea argumentului, prin rigoarea argumentaţiei şi prin coeziunea semio-cognitivă a scriiturii critice. În opinia noastră, profesorul Mircea Martin face critică literară pe ton argumentativ-injonctiv cu nuanţe demonstrative. Emite o idee critică şi o argumentează temeinic şi onest. Argumentaţia sa caută să fie şi chiar se comportă ca o demonstraţie. La autorii şi operele care fac obiectul epistemic al radiografiilor sale critice urmăreşte actualitatea operei şi a proiectului intelectual auctorial personal, perenitatea ideilor critice, altitudinea privirii critice, mizele cercetărilor şi strategiile investigative (în special disociative şi de discriminare), funcţionarea corectă a motoarelor conceptuale. Toate acestea sunt examinate, înainte de toate, prin prisma principiului coerenţei argumentativ-demonstrative.

Discursul critic al lui Mircea Martin este unul ne-ceremonial. În ”Principii de estetică” (1974), George Călinescu arată că, într-o privinţă, poezia este ”un mod ceremonial, ineficient de a comunica iraţionalul” (p. 76). Subsecvent, se configurează ”gesturi ceremoniale” şi ”mişcări ceremoniale, ritualice” (Călinescu, 1974, pp. 59-60). De aici, prin inferenţă, extragem ideea că modului ceremonial de a comunica îi corespunde în practica noastră comunicaţională o formă specifică de discurs: o spunere fără obligaţii în ceea ce se cheamă aducerea de dovezi; este vorba de o expunere logicoidă, bazată pe evidenţă, pe profrazare şi neconstrânsă în a proba. În aceeaşi ordine de idei, în opoziţie cu discursul derulat ceremonial se diferenţiază un tip de discurs supus unor obligaţii de atestare, presat de imperativele logicii formale şi situat în afara bunăvoinţei din profrazare: acesta este discursul argumentativ-demonstrativ.

Discursul critic al profesorului Mircea Martin este unul de tip argumentativ-demonstrativ, iar nu unul ce se pliază pe un mod ceremonial de a comunica ideile. Ceremonialul există; el aparţine artei, nu criticii. ”Ceremonialul, arată M. Martin într-un interviu din 1972, cu Adrian Păunescu, e o condiţie a artei care îl acceptă. În acelaşi timp, însă, orice operă presupune ceremonialul ca pe un mod pregătitor, ca o cale de acces spre absolutul pe care-l conţine” (2015, pp. 431-432). Vorbind în cartea de faţă despre ”Dicţiunea ideilor” (1981), Mircea Martin ne dă un argument mărturisitor despre discursul său argumentativ-demonstrativ: aduce vorba despre ”logica demonstraţiei mele de atunci” (din ”Dicţiunea ideilor”, 1981).

În studiile despre George Călinescu şi Tudor Vianu se porneşte efectiv de la interogaţia asupra actualităţii operei acestora. Se sesizează că unele citate sunt puse de G. Călinescu în slujba ”unor demonstraţii mărunte” (p. 140); ”demonstraţiile profesorului Liviu Rusu” sunt calificate generic drept ”tulburătoare”; în cercetarea lui Gelu Ionescu asupra traducerii ”demonstraţia era necesară” (p. 179). Mihai Petroveanu, se arată, înnoieşte ideile despre Bacovia, pornind de la o ”seducătoare ipoteză”, iar Matei Călinescu ”face demonstraţia tendinţei permanente spre anonimat a poetului” (p. 154). Analiza contribuţiilor de poetică ale academicianului Solomon Marcus se fundamentează pe raportarea rezultatelor obţinute la ”proiectele” de pornire; la Ion Ianoşi se pune în prim plan un ”program trasat pe termen lung”; în construcţia de sine a lui Eugen Simion se decelează un ”proiect intelectual” iradiant; într-o carte a lui Laurenţiu Ulici se detectează un ”proiect personal”. În cărţile Ilinei Gregori se sesizează că ”privirea interpretei este mereu atentă, lucidă”. Excepţionalul Gheorghe Crăciun putea publica în 1990 teza sa de doctorat, dar amână ani la rând evenimentul (”Aisbergul poeziei moderne”, 2002) pentru a mai lucra la ”aprofundarea conceptelor, la sistematizarea demonstraţiei, la rafinarea argumentelor”; elaborează o carte care, în raport cu cartea ”Despre poezie” a lui Nicolae Manolescu, vădeşte ”un caracter mai demonstrativ, pe de-o parte, şi mai sistematic, pe de alta” (pp. 205-206). ”Scriitorul total”, Mircea Cărtărescu face din ”doctrină” ”un criteriu de unitate a demersului său investigativ” (p. 216). În critica literară a lui Cornel Ungureanu, dincolo de aspectele majoritar pozitive, se atrage atenţia asupra lipsei ”liantului demonstrativ” al discursului critic (p. 81). Nicolae Manolescu este ”Criticul «nepereche» al literaturii române postbelice”; a fost ”dispecerul 1 al reputaţiilor literare în contemporaneitate” şi ”este şi unul dintre exegeţii de frunte ai scriitorilor români din toate epocile” (pp. 55-56).

În raport cu cărţile anterioare ale profesorului Mircea Martin, în ”Radicalitate şi nuanţă” se păstrează, pe de o parte, argumentativitatea şi altitudinea intelectuală şi, pe de alta, se ridică la un nivel superior exigenţa conceptuală a cadrului teoretic. Per ansamblu, prin coerenţa discursului critic şi prin claritatea procesării conceptuale, ”Radicalitate şi nuanţă” este o carte-model a criticii literare româneşti actuale şi probabil cel mai valoros volum de critică literară al anului 2015.

Discursul critic al profesorului Mircea Martin este unul de tip argumentativ-demonstrativ, iar nu unul ce se pliază pe un mod ceremonial de a comunica ideile.

“Două scheme ale afirmării unui autor”

(urmare din p. 3)

■ „Deşi nu sînt singura persoană din Sussex care îl citeşte pe Milton, vreau să-mi notez impresiile despre **Paradisul pierdut,** acum că tot îl citesc. (...) El se ocupă de orori, nemărginire, mizerie şi sublim, dar nu tratează niciodată pasiunile sufletului omenesc. Există oare alt mare poem care să arunce atît de puţină lumină asupra propriilor bucurii şi dureri ale autorului? Nu mă ajută cu nimic să judec viaţa. Mi-e greu să cred că Milton a trăit sau a cunoscut bărbaţi şi femei în afara personajelor arţăgoase care vorbesc despre căsătorie şi îndatoririle femeii” (Virginia Woolf).

■ „Oricum, m-am bucurat foarte mult că am putut să continui lectura lui Byron. Cel puţin el are virtuţi masculine. În fond, mă amuză să constat cît de uşor îmi pot imagina atracţia lui asupra femeilor, mai cu seamă asupra celor proaste şi neinstruite, incapabile să-i reziste”. (...) „Sînt foarte neplăcut impresionată de extreme de proasta calitate a poeziei lui Byron, a acelor poeme pe care Moore le citează cu o admiraţie aproape mută. De ce erau considerate aceste versuri de album drept expresia harului celui mai pur al poeziei”. (...) „Era convins că *Childe Harold* este cel mai bun poem ce s-a scris vreodată. Însă niciodată, tînăr fiind, nu a crezut în poezia sa, ceea ce, la o persoană atît de încrezătoare şi de pedantă, este o dovadă că nu avea talent” (Virginia Woolf).

■ D-ale autorilor. Cutare e sentimental fără a fi poet. Cutare e poet fără a fi sentimental. Fiecare se străduieşte a-l mima pe celălalt.

■ Cunosc o doamnă care-şi încărunţeşte părul la coafor, se îmbracă sobru, îndeobşte în negru, pentru a se „îmbătrîni”, adică pentru a-şi scoate în evidenţă trăsăturile încă suficient de tinereşti. Nu e decît o cochetărie între altele. Similară cu cea a unui domn care ţine a se „îmbătrîni” la rîndu-i, plîngîndu-se constant de „slăbiciunile” celei de-a treia vîrste, cu un facies rubicond şi surîzător, avînd subînţelesul de „vezi cît de în putere sînt?”.

■ Te cuceresc mai curînd spaţiile mici, textele scurte decît cele ample, o singură imagine şi nu mai multe, întrucît acestea sînt depozitarele unor sugestii pe care le „storci” cu mai multă uşurinţă. Miniatura poate sugera întregurile mai curînd decît se pot comunica întregurile însele.

■ „Căutaţi pe cel care caută adevărul şi feriţi-vă de cei care l-au găsit” (Gide).

■ Faci ceea ce faci, învăţînd mai mult ori mai puţin din ceea ce n-ai putea face.

■ „La un turneu de tenis demonstrativ de la Delhi, cineva constata că publicul din tribune se asemăna cu publicul nostru. «Parcă turneul ăsta ar fi în România», spunea omul. Adică ai noştri seamănă cu indienii...” (**Dilema veche**, 2014).

■ Întîlnire cu moş Chefe. Îl văd molfăind bucăţi de slănină, sorbind dintr-o sticlă de bere. „Ce te uiţi la mine, moşule?, mi se adresează ca de obicei. Porcul ăsta n-a băut bere în viaţa lui. Îl îmbăt acum cînd e pe lumea cealaltă. Ha, ha, ha!”.

■ Pactul, frecvent în natura umană, dintre raţiune şi senzualitate. Explicaţia? Toleranţa reciprocă între cei doi vectori. Fiind incomod pentru ambii (mai cu seamă în tripticul său mistic: credinţa, speranţa, iubirea), sentimentul se vede expulzat.

■ Bucuria: o formă repetată a naşterii.

■ „Ca să mă pedepsească pentru dispreţul meu faţă de autoritate, Soarta a făcut din mine o autoritate” (Einstein).

■ Nu e oare uitarea un exerciţiu naiv al morţii? Nu e oare amintirea un exerciţiu naiv al eternizării vieţii?

Ion Pop sau o jumătate de secol de poezie*

Prin această antologie de autor - din colecția ECHINOX, îngrijită de Horia Bădescu și Eugen Uricaru – Ion Pop ne oferă șansa de a înțelege, de a nu uita că în univers există o stea care va rămâne... sus!

Mă gândesc, adeseori, că multe i-ar fi lipsit azi lumii dacă n-ar fi existat *Echinox* - cenaclul și revista cu acest nume, apoi, celebra revistă *Steaua*, mai cu seamă, de n-ar fi existat acel dumnezeiesc punct al universului: „Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca.

Lumea nu s-a schimbat după apariția în 1968 a revistei *Echinox*, nici chiar în cei 14 ani în care la conducerea revistei s-a aflat Ion Pop, nu avea cum, dar „regimentul" de scriitori ce a apărut și a gravitat în jurul imensei mișcări literare studențești clujene a adus și aduce mari contribuții la dezvoltarea și promovarea literaturii române în țară și străinătate. Așa că, într-un anume fel, lumea s-a schimbat.

Cadru universitar emerit, conducător de reviste literare și de cultură, inclusiv director al Centrului Cultural Român din Paris, poet, critic și istoric literar, publicist literar de forță, traducător al operelor unor mari personalități ale literaturii universale contemporane

Aș putea spune că îl știu bine pe poetul și publicistul literar Ion Pop pentru că de prin 1969 - 1970 l-am citit, săptămână de săptămână, lună de lună, în revistele literare și de cultură clujene și nu numai. Îi caut și citesc interviurile pe care le realizează, cele pe care le acordă, am în mica mea bibliotecă majoritatea cărților sale de poezie și critică literară, cum le am pe cele ale multor alți scriitori clujeni importanți.

Spun aceste gânduri după ce, zilele acestea, am putut citi cele 555 pagini de poezie de Ion Pop și notele critice despre poezia acestuia, socotindu-mă un om norocos... din moment ce în orașul meu, de-o vreme, nu mai există o librărie de unde să pot cumpăra o astfel de carte... Sunt 45 de ani de poezie (1966 – 2011) a unuia dintre importanții poeți români contemporani.

Da, poezia s-a desăvârșit, e un izvor, e o cascadă, un fluviu, din secolul ce a fost și din secolul acesta, e replica de argint a lumii.... ori adăpost al atâtor „flămânde metafore"...

Aflăm de aici cum se trag liniile prin lume, cum pianul ocrotește o grădină de flori pentru zei și pentru caii stelari, cum o cruce se vede crescând sub zborul păsării albe... să zicem prin subtila *MUZICĂ* (pag.28 – 29): „Oprește-te puțin. Ascultă / cum se trag liniile prin lume, / la margini de lucruri, încet, / pe câmpuri, de-a lungul șerpilor, lângă râuri, / pe frunze și ziduri și porți, / cum cad prin poduri de case / conturele vechi / și de pe fețe ovale / printre rădăcini, cu frunzele uscate, / cum crește / o cruce sub zborul păsărilor. / Cum se tot uită-n sus această grădină - / nu va urca niciodată spre cer / mai mult decât ierburile pe care le crește - / cum pare tot mai mult un ochi / căzut din noaptea unui zeu uitat. / Cum se-mplinește în jurul cumpenei de la fântână / dreptatea, / dreptatea, / dreptatea, / deasupra vieții noastre care / plutind se lovesc una de alta, / lacrimi mari / înnegurând universul." Subtil, apoi, trecem dincolo de lacrimă, chiar... „Drept ar fi să nu te-ntristezi niciodată, / Din țara ta ți-ai ales abia perceptibila linie / ce desparte uscatul de ape, / acolo stai, jumătate pământ, jumătate mare, / cu o ureche scoică și alta de carne, / Cu un ochi în azur, cu altu-n fântâni pământene. / Pentru cei ce vor trece și vor veni / prin partea ta dreaptă, mereu / focuri pe culmi va aprinde iarba, vestind / amenințările dragostei, / și nu rareori vei simți / suverane migrații – strămoșii / părăsindu-și pietrele pe câmpuri, călătorind / printre izvoare și rădăcini, / să-și lipească urechea de mare. / Până la jumătate vântul îți va fi vânt, / dincolo – dor, / ploile – ploi, dincolo lacrimă, / în dreapta așteptarea Penelopei, / Ulise-n stânga, rătăcind pe mări. / Tu vei avea o moarte de balanță" (*TIPARE*).

Parabola torturii, căci există și tortură, se arată în poem ca o constatare prealabilă paușală, ecoul neavând vreo importanță... că mai sunt ori nu câțiva metri de sânge: „Dacă tot e să mă strivești, / să fie măcar cu o roată nouă, / cu o șenilă mai aurită, / cu un ciocan de argint, / cu o cizmă lustruită bine, / ori cu cel mai curat dintre degete. // Să nu rămână și mai pătată pata de sânge, / să se înfiinţeze cât de cât demnă / la dreapta, de apoi judecată / a apelor" (*ULTIMĂ RUGĂ*).

Poetul ne apare de obicei într-o postură meditativă, amestec de reverie cotidiană și aluzie livrescă: „Ți-a rămas și această pâine / și-acest pahar cu vin. / Să le iei. / Să mănânci. / Să bei. / Singur cu trupul / și sângele tău. // Și pretutindeni, / atâtea flămânde metafore. // Foarte concret murind, / să mai rămână din tine / doar Îngerul, vai, cel Abstract, / păzitorul / de litere" (*PÂINE ȘI VIN*).

Jocul de-a destinele, ca pe tabla de șah, duce poemul spre ora meditativă, nicidecum a privirii înapoi cu mânie: „Lângă o pată de întuneric / ținând toată viața / o floare aprinsă în mâini. // Fără să vezi cum în locul florii / apar altele, rând pe rând, / ca într-o ștafetă de candele. // Nebăgând nici măcar de seamă / când cineva, obosit, de moarte, / îți schimbă mâinile." (*INSCRIPȚIE*). Mai apoi poetul ne avertizează, prevenitor: „Nu vă speriați. Nu vă pândește / nici o primejdie. Puteți / să treceți liniștiți pe lângă mine. / Nu are nici un rost să vă vârâți / degetele-n urechi, / nici să vă ascundeți / după copac / ori pe după zid. Nu, nu vă fie teamă. Astăzi nu, / nu voi urla, / din când în când / mai trebuie să arătăm și puțin respect / pentru ordinea universală" (*ASTĂZI NU*).

„Da, iubită prietenă, s-ar putea / să murim și noi, definitiv"... vedem scris în poemul dedicat Ioanei, in memoriam. Îl contrazic pe poet pentru acel „s-ar putea". Sigur e că poezia este regina artelor. Atunci, poeții „s-ar putea"... „să moară definitiv"? Nu, poetul nu moare niciodată! Punct. Poetul e, uneori, doar, „ancorat" în durerea, în suferințele celorlalți. Dar, hai sa vedem mai departe: „...să citez din memorie / versurile celebre în care valurile / fac loc altor valuri, / iar soarele stins în cer /lasă să se nască alt soare. // La toate aceste sfaturi ale Înțelepciunii / nu pot răspunde decât, / foarte simplu, că e păcat. / Atâta tot, e păcat. / Am fost, totuși, sarea care-a văzut sarea, / apa care s-a oglindit în alte ape, / flacăra bucuroasă că luminează, / și adiere de vânt am fost, / și furtună știind că-i furtună..." (*DA*).

Un poem-maraton, datat 3 decembrie 1989, se ivește spre a dăinui în timp, așa: „Zăpadă, zăpadă, zăpadă - / dar nu mai cade din cer / ca odinioară, într-un poem, / moartea petelor. // Să nu fie, vai, niciodată, / să nu fie-n pericol cenușiul? / Din avioane / cad amețite manifestele inocenței, / din tunuri / explodează / manifestele inocenței, / din arterele și plămânii tăi / flutură o flacără roșie / ca o fiară înjunghiată / pe altarele inocenței, / viermele alb a ieșit el însuși din măr / ca un exemplu viu al inocenței, / actorii toți recită până ce răgușesc / „zăpezile de altădată", / mama-și ascunde cu teamă, de pe basmaua albă, / cele trei picături de sânge, / și nu vom ști, vai, care din purtătorii / de mănuși precum neaua, / și zăpada care-a venit, va veni, / va veni, / / Să nu fie-n pericol cenușiul? // Zăpadă, zăpadă, zăpadă, / miliarde de fulgi în asalt, / stare de urgență a albului, brave armate / ale marelui Țipăt mut! / Să nu fiți voi, toate, ah, toate, / decât niște gloanțe oarbe? / Să nu fie, vai, niciodată, / să nu fie-n pericol cenușiul?" (*CA ODINIOARĂ, ÎNTR-UN POEM*) .

Prin această antologie de autor - din colecția ECHINOX, îngrijită de Horia Bădescu și Eugen Uricaru – Ion Pop ne oferă șansa de a înțelege, de a nu uita că în univers există o stea care va rămâne... sus!

Volumele de poezie care au stat la baza alcătuirii acestei antologii sunt: *Propuneri pentru o fântână* (1966), *Biata mea cuminţenie (*1969), *Gramatică târzie* (1977), *Soarele și uitarea (*1985), *Amânarea generală* (1990), *Descoperirea ochiului* (2002), *Elegii în ofensivă* (2003), *Litere și albine* (2010), *În fața mării* (2011).

VASILE MIC

* ION POP, *POEME, 1966 – 2011* (Editura ȘCOALA ARDELEANĂ, Cluj-Napoca, 2015).

Un car cu pere, de Geo Constantinescu

Cartea de debut în proză a lui Geo Constantinescu, intitulată *Carul cu pere*, publicată la Editura „Ramuri", Craiova, 2015, poate constitui o surpriză pentru cei care nu au cunoscut înainte talentul de prozator al autorului, așa cum lasă să se înţeleagă și prefaţatorul Ion Munteanu.

Parcurgera cărţii de debut în proză a lui Geo Constantinescu a reprezentat pentru mine o deosebită satisfacţie pentru că am observat cel puţin două aspecte importante: a. faptul că studiile ştiinţifice pe care le-a realizat nu au dus la pierderea scriitorului, cum se întâmplă adeseori când criticul literar sufocă scriitorul din acelaşi ins; b. calitatea scrierii literare arată maturitatea unui scriitor care doar aparent a fost pe planul doi.

În încercarea unei analize a cărţii de faţă am să pornesc de la titlul acesteia. *Carul cu pere* pare un titlu banal, agăţat de nişte „amintiri din copilărie". În realitate, titlul acesta descrie începutul unei deveniri, când copilul Ilarie, personaj care-l întruchipează după toate probabilităţile pe scriitorul însuşi, ia contact cu lumea dinafara satului său de origine. De altfel, cartea este construită pe dezvrăjirea lumii satului. Un car cu pere poate fi interpretat ca un simbol al comerţului ţărănesc, tipic vâlcean. Ţăranii din judeţul Vâlcea plecau adeseori cu căruţele prin ţară pentru a vinde fructe, păcură, sare, vase de ceramică. Era un comerţ acceptat la limita legilor de atunci pentru că acest tip de activitate însemna supravieţuirea unor comunităţi sărace.

Cartea lui Geo Constantinescu este alcătuită din 25 de proze scurte, construite solid şi constituind imagini ale unei lumi duble: lumea dinăuntrul şi lume dinafară; lumea rădăcinilor şi lumea dezrădăcinării; lumea fiului risipitor şi lumea fratelui fiului risipitor. Indiferent de forma binomului acestor lumi, avem de a face cu experienţa unei vieţi care transformă faptele banale în literatură, care accede la forma artei cuvântului. Fiecare proză în parte îşi are rostul ei în povestea pe care este ţesută. *O zi din viaţa unui băiat cuminte* este una din experienţele fiului risipitor care pleacă în lume. Întrebarea este de ce acesta pleacă într-o lume dincolo de lumea sa. Această întrebare a făcut o îndelungată carieră literară şi filosofică în funcţie de răspunsurile care s-au dat în timp. Un astfel de răspuns îi dă Rainer Maria Rilke în *Însemnările lui Malte Laurids Brigge*: Fiul Risipitor pleacă în lume pentru a-şi găsi dascălul. Se dovedeşte că acest dascăl este în cele din urmă experienţa de viaţă, o singură autoritate capabilă să explice dorinţele împlinite şi mai ales pe cele neîmplinite. *O zi din viaţa unui băiat cuminte* reprezintă o astfel de experinţă dincolo de faptele banale din viaţa unui elev al şcolii profesionale.

Capacitatea de prozator a lui Geo Constantinescu este demonstrată tocmai de tranformarea unor fapte banale ale vieţii cotidiene în literatură. Fiecare dintre prozele din volumul în cauza reprezintă un tablou încheiat pentru că se poate vorbi de o capacitate picturală a scriitorului. Lumea personajelor este bine definită ca şi lumea satului care rămâne mereu fundalul scrierii. O lume într-o desfăşurare aproape →

cronici

NOTE DE LECTURĂ

Posibilităţile jurnalului ca gen literar

Dacă bune ne reamintim, după 1989, jurnalul literar a cunoscut o adevărată resurecţie, datorată, în mare măsură, şi faptului că, graţie democraţiei şi dispariţiei oricărui fel de cenzură, au putut fi publicate texte aparţinând acestui gen, scrise dar nepublicabile înainte de anul amintit.

S-au tipărit, astfel, cărţi memorabile şi remarcabile, mai ales pentru adevărurile puse sub obroc înainte.

Desigur, acele jurnale au fost şi sunt de un real folos, mai ales istoricilor şi istoricilor literari, întrucât aduceau/aduc mărturii importante şi necunoscute despre oameni şi fapte, despre anume realităţi din comunism. S-a creat atunci, prin anii 1990-1995, fără exagerare, un fel de „modă" a genului aflat în vogă şi cu mare priză la cititor.

Dar moda, ca orice modă, a trecut repede, cărţile respective au intrat în biblioteci şi în amintirea împătimiţilor de lectură, alte „teme" şi genuri luându-le locul, ştiut fiind că până şi lectorii de literatură simt nevoia de înnoire a repertoriului lor.

Aşadar, acum, în anul de graţie în care ne aflăm, 2016, se poate pune firesc întrebarea: În ce măsură jurnalul literar mai prezintă interes din partea cititorilor? Şi, legat de asta, apare o altă interogaţie: Prin ce se poate individualiza o astfel scriere, încât să reţină atenţia şi să comporte o serie de comentarii?

Toate aceste gânduri şi întrebări ne-au venit în minte de îndată ce am luat în mână volumul *Jurnalul de la Marcona* de Ion Mărculescu (Editura Trei, Bucureşti, 2015), nu prea mic ca dimensiuni (480 de pagini, format normal), încât, pe lângă întrebările amintite ne-a mai venit încă una în minte: Ce poate spune un autor într-o carte cu astfel de întindere?

D-l Ion Mărculescu, autor care nu este un debutant (a mai publicat câteva, între care un roman, *Al treilea picior* şi un volum de nuvele, *Cioara şchioapă*, la care se adaugă, dacă nu cumva ne înşeală memoria, una sau două plachete de versuri), aşadar având în spate o anume experienţă literară şi fiind, pe deasupra, şi un apreciat pictor şi fotograf-artist. Era, fără îndoială, îndreptăţit să publice şi un jurnal. O face acum şi, trebuie să recunoaştem, s-a orientat bine către acest gen literar permisiv. Spunem şi scriem permisiv fiindcă într-un jurnal literar, practic, nu există nici canoane şi nici restricţii, memoria şi condeiul autorului putând să se manifeste în voie, fără complexe ori inhibiţii. Căci, în ce alt gen literar îşi poate permite un autor să includă amintiri, scene de viaţă, momente din propria biografie, portrete de oameni pe care i-a întâlnit, dar şi unele ciudăţenii, istorii reale sau imaginare etc. etc.?

Jurnalul de la Marcona (Marcona fiind o localitate rurală în care autorul are o casă şi în care îşi petrece cea mai mare parte a timpului practicând o agricultură de amator, scriind, pictând sau, pur şi simplu, stând şi contemplând natura, cu toate ale ei şi meditând la mersul lumii, la condiţia proprie de creator), întins pe parcursul a cinci ani (2007-2012) este un fel de carte-autoportret, remarcabilă prin aceea că aduce în faţa cititorului un fel de panoramă a propriilor idei, strecurate, dacă putem zice aşa, în fel de fel de istorioare, de discuţii, de impresii personale despre oameni şi lucruri. Acestea par a fi inspirate, depănate, la întâmplare, după curgerea gândului în anume zile consemnate ca atare în calendar. Subiacent, autorul se dovedeşte a fi un maliţios, un ironic, în primul rând cu sine şi apoi cu ceilalţi. Aproape la tot pasul d-l Ion Mărculescu îmbracă haina „unuia care face pe prostul", pe „uitucul" sau, cum zice într-un loc, „pe diliul". Iată câteva mostre: „...am mai stat de vorbă, cu cine am mai stat de vorbă? Aha, am stat de vorbă cu mine, ba nu, nu cred că am stat de vorbă cu mine! Sau am stat? Da, am stat, dar nu-mi mai aduc aminte acum ce am discutat! Eu stau foarte des de vorbă cu mine, cam, toată ziua, dar e grav faptul că niciodată nu ţin minte ce-am vorbit cu mine!" (12 iulie 2007). Sau: „În curând, cât se poate de curând, urmează să scriu un roman foarte interesant, subliniez „foarte interesant", al cărui personaj să fie unul Gogu, pe care îl voi prezenta în fel şi chip, îl voi poci cum îmi dictează mie capriciile, îl voi face fraierul meu, şi-l voi băşcăliza după cum îmi e pofta. Îl voi toca fără milă! Voi pune toată pasiunea, priceperea şi forţa mea creativă pentru crearea unui personaj caraghios. Într-un fel voi fi un creator (cu literă mare!), un fel de Dumnezeu închipuit şi hidos! Bietul Gogu!", ori altă mostră conţinând o notă umoristică şi ironică: „De curând mi-am cumpărat un aparat de fotografiat marcă japoneză! Deştept al dracului! El, nu eu! Şi totuşi aparatul acesta de fotografiat are şi el un strop de tâmpenie: fără mine, cel care apăs pe butonul declanşator, n-ar fi în stare să facă nimic! Deci eu sunt şeful! Iar ca şef, nu trebuie să fii prea deştept!" (22 octombrie 2008).

Aducând vorba despre transplantul de organe, autorul notează: „Dacă eu aş fi murit în acel accident, probabil că şi organele mele ar fi mers spre alţi oameni care aveau nevoie de ele, rinichii, ficatul, inima, vreo bucată de maţ, una, alta. Odată cu transplantarea lor, acestea ar fi purtat în ele, în noul proprietar, şi amintirea năbădăilor din care am fost constituit cât am trăit. Cel mai rău ar fi fost pentru acela căruia i s-ar fi transplantat capul meu plin de gărgăuni, drăcovenii, suceli, ţicneli, ifose, gânduri negre, bizarerii şi încă o mie de apucături din astea. Ce să facă bietul om cu un asemenea cap? Ce ai face, de exemplu, dumneata cu capul meu? Sau invers: ce aş putea face eu cu capul dumitale? (8 iunie 2011)".

Nu lipsesc din volum nici consideraţiile referitoare la condiţia scriitorului, transpuse în aceeaşi notă uşor umoristică: „Părerea mea este că un scriitor aşterne pe hârtie idei, fapte, întâmplări, descrieri şi aşa mai departe. Înţelegi matale! Nu este neapărat nevoie ca între acestea să existe vreo legătură. Legătura o face cititorul! El citeşte romanul, îl înţelege în felul lui, îl interpretează în felul lui. Se întâmplă ca la aceeaşi pagină dintr-un roman, un cititor să plângă sfâşietor, iar altul cu o structură diferită, să râdă ţinându-se cu mâinile de burtă. Ca scriitor al romanului, îţi dai seama că el a înţeles altceva decât ai vrut tu să spui. Cu alte cuvinte, adevăratul autor al romanului este cititorul, cel care îl recreează şi îl recompune într-o lumină nouă şi personală. Scriitorul este doar un scriitor şi-atâta! Repet: adevăratul autor este cititorul! (3 aprilie 2010)".

...autorul se dovedeşte a fi un maliţios, un ironic, în primul rând cu sine şi apoi cu ceilalţi. Aproape la tot pasul d-l Ion Mărculescu îmbracă haina „unuia care face pe prostul", pe „uitucul" sau, cum zice într-un loc, „pe diliul".

Reluate şi puse într-un alt context şi cu o altă structură, multe din însemnările de aci pot constitui sâmburele sau punctul de plecare pentru scrierea unor nuvele sau chiar romane, autorul având în egală măsură vocaţia scrierilor realiste, inspirate din actualitate, cât şi pe aceea a construirii de naraţiuni fantastice – şi unele şi altele de un interes indubitabil.

În alt plan, paginile în care îl evocă pe cel mai mare scriitor dâmboviţean din ultimii patruzeci de ani, Mircea Horia Simionescu, sunt emoţionante şi e de prisos să mai spunem cât de utile pot fi pentru cercetătorii operei acestuia.

Naturaleţea, caracterul întrucâtva oral al însemnărilor, cursivitatea, umorul, ironia, subtilitatea şi un anume caracter autopersiflator sunt atribute care fac din jurnalul d-lui Ion Mărculescu o scriere ce se parcurge uşor, dar şi cu folos.

FLORENTIN POPESCU

⟶ dureroasă dacă nu ar fi presărată cu scene de umor negru, în care iubirea este mereu prezentată în apele ei tulburi, aşa cum o vedem în proza *Târgul de afară*. Aceasta este o proză despre ţăranii vâlceni care merg cu cereale la târg pentru a câştiga ceva bani. O dramă a ţăranului Gulică Şoşoi şi a soţiei sale Tudoriţa. Ei sunt călcaţi noaptea de hoţi, când Tudoriţa îl confundă pe bărbatul ei cu un hoţ căruia i se dă şi-i dă banii care-i avea asupră-i. Apoi, înţelepciunea ţărănească a împăcării cu situaţia. *Sfidarea* este povestea hilară a lui Gogu Pungaşu din timpul războiului ţesută pe o dramă – drama întovărăşirilor când se căuta pierderea identităţii ţăranilor. Povestea lui Gogu Pungaşu este o poveste ironică, sfidarea unui timp când WC-ul construit de soldaţii români este hiperbolizat într-un fapt de civilizaţie. *Întoacerea* este povestea aproape neverosimilă a lui Tilică Şoşoi, o dramă a ţăranului care speră să-şi schimbe condiţia socială, dar prin nesăbuiţă pierde banii câştigaţi cu atâta trudă. În loc de banii agonisiţi pentru cumpărarea pământului el se întoarce în sat cu o geantă de pere pădureţe. *Destrămarea* reprezintă o situaţie limită: tragedia prin care trece Anton, combatant pe front, care-şi pierde familia şi pământul, ceea ce-l determină să se sinucidă. *Străinul* este ca o cicatrice în lume şi aduce o vagă asemănare cu prozele lui Dino Buzzati.

Temele majore pe care sunt construite prozele lui Geo Constantinescu fac parte din inventarul sufletesc al acestuia. **Pământul** reprezintă bunul sacru al ţăranului de care mereu a dus lipsă. Fenomenul istoric al colectivizării reprezintă cauza dezrădăcinării şi al nesfârşitelor drame pentru cei care sunt nevoiţi să plece din satul lor în lume. Avem de a face cu un mit deformat al Fiului Risipitor, căruia nicio experienţa de viaţă nu-i este suficientă. Este şi cazul prezentat anterior, cel al lui Tilică Şoşoi. Dintr-un bun sacru, pământul devine o iluzie şi-i trimite pe dezrădăcinaţi între două lumi. **Terra Sacra** este pentru scriitor un loc bine localizat: satul Irimeşti din Vâlcea. Olteţul, care străbate această zonă, uneşte de fapt Gorjul cu Vâlcea. El aparţine acestui pământ ca formă de stabilitate şi conturează harta sufletească a scriitorului.

O altă temă este cea a **iubirii** prezentată în forme alambicate, trecută prin retorte şi supusă unor deformări voite. Toate iubirile de

tipul acesta lasă în urmă un fum dens al regretelor, o lume confuză a sentimentelor.

Proza lui Geo Constantinescu nu este supusă unor experimente literare nesigure, ci urmează aproape un traseu clasic. Cu toate acestea este dificil de a-l încadra într-o direcţie, de a-l înrola într-o grupare literară anume. Totuşi, scriitorul prin formaţia lui intelectuală aparţine Clujului anilor 1980, când în vogă era *Echinoxul* unde a fost colaborator. Pe de altă parte, acesta s-a construit pe sine în aşa fel încât cartea de debut în proză este scrisă cu o mână sigură şi cu un talent indubitabil.

ION HIRGHIDUŞ

cronici

Ştefan Ion Ghilimescu

La prima vedere, *Ceea ce suntem* este, mai întâi, un volum de “cântece” de adoraţie, altfel zis, de minunate imnuri, epitalamuri şi ode închinate dragostei, iubirii şi pasiunii, ca expresii ale bucuriei de a trăi (să nu uităm însă că sub chipul mirelui sau al miresei vechii evrei socoteau că se află divinitatea).

RADU ULMEANU, *Ceea ce suntem*, Ed. Pleiade, 2016

cronici

Cronica literară

Radu Ulmeanu şi secretele poeziei de dragoste

Deşi masiva antologie de poezie *Ospeţele iubirii*, Tipo Moldova, 2012, reface, potrivit unui *avertisment* al lui Radu Ulmeanu, structura reală a ciclurilor, cu anii în care au fost scrise poeziile pendinte de acestea şi titlurile propuse iniţial de către autor volumelor, dar modificate grosolan de cenzura comunistă, personal, cred că o *Notă asupra ediţiei* (conţinând precizări substanţiale privind proprietatea ciclurilor respective de a fi elemente constitutive doar al unor ansambluri textuale sau volume etc.) ar fi fost mai mult decât binevenită. Fără atari lămuriri absolut necesare, eu unul am numărat în antologie, de pildă, 13 titluri (de cicluri?, de volume?), prefaţatorul Barbu Cioculescu vorbeşte despre douăsprezece... volume (!!!), în timp ce, în binecunoscuta enciclopedie liberă *Wikipedia*, inventarul *cărţilor* originale de versuri ale lui Radu Ulmeanu abia ajunge – excluzând *Ceea ce suntem* (2016) - la 9 - (“*Ultima modificare a paginii efectuată la 27 octombrie 2015*”). Problema ridicată, departe de a fi un simplu moft, ţine de acurateţea obligatorie a unor instrumente de lucru pe care le reclamă nu numai acribia istoricului literar, dar şi profesionalismul criticului şi cronicarului care se văd oligaţi *volens nolens* să judece creaţia oricărui scriitor important (şi care, în plus, a tăiat de-a curmezişul comunismul) dintr-o perspectivă istorico-literară integratoare, perfect epurată de orice scorii dătătoare de confuzii.

Cu o activitate poetică de peste 40 de ani şi circa – să concedem - o duzină de volume de versuri publicate, plus un roman (*Chermeza sinucigaşilor*, 2009); abordat cu seriozitate, deşi nu cât ar fi meritat, de criticii cei mai prestigioşi; multiplu premiat de Uniunea Scriitorilor, Radu Ulmeanu are astăzi statutul şi prestanţa unui scriitor cu greutate, pe deplin consacrat, în ciuda faptului că a ales să trăiască oarecum izolat în Nord-Vestul extrem al ţării. Oglindă a unui traiect foarte personal (*Faber est suae quisque fortunae*), *Ospeţele iubirii* dau seamă nu numai despre tipul de poezie care îi este cel mai propriu lui Radu Ulmeanu (o convergenţă foarte a sa de multiple tradiţii şi influenţe perfect asimilate din marea poezie românească şi universală), dar şi despre averisunea şi idosincrasiile unei conştiinţe extrem de lucide, vizavi de “aromele bâlciurilor proaste” din postcomunismul “prezentului demonizat”. Un volum, în orice caz - cu toate carenţele de aparat filologic sau istorico-literar -, mai mult decât necesar pentru definirea singularităţii (dar şi *singurătăţii*) drumului celui care se naşte, se inventă şi îşi autodepăşeşte permanent condiţia prin actul sisific al scrisului. Publicată, altminteri, sub un titlu deloc indiferent, pentru oricine ar judeca-o, antologia reliefează din capul locului liantul cel mai preţios al întregii ei substanţe subtile: *Iubirea*. Un sentiment de adâncă trăire care ne predispune pe toţi la contemplare şi meditaţie, la visare şi cântec; la risipire şi regăsire... Ca un Orfeu disponibil, de-abia născut, “mereu însă fratern cu stelele mari ale nopţii/ cu tâmpla vuind, cu inimă bună, cu fruntea/ abia apăsată de litere, de ninse cuvinte”, în “casa netrăiţilor” care este, evident, lăcaşul poemului, covârşit de un *arrière goût* al originilor, poetului îi este dor şi este îndrăgostit hipnotic de făptura de vis pe cât de părelnică, tot pe atât de sensibilă, a femeii... “Mi-e dor de toate femeile lumii, scrie R.U. avântat,/mi-e dor de toţi copiii pe care nu i-am conceput/ (...)/ Setea mea de nori şi de raze de stele e proverbială/ comparabilă doar cu dragostea mea pentru păsări/ de care totuşi nu mă leagă nimic/decât, cel mult, o pană de înger”. Ce altceva poate fi această dorinţă voluptuoasă, această încântare ori dor fără margini faţă de obiecul pasiunii care este femeia (generică sau nu), ce altceva este acest imn care transcede atât de firesc realul decât expresia enorm-vitalistă a setei neostoite a sufletului de împlinire şi triumf asupra efemerului, prin îngemănare cu zeul...? “CITESC DIN GREU ÎN CĂRŢILE IUBIRII -/ nici una despre tine nu a scris./Abia acum ieşită eşti din vis/şi-ţi poleieşti cu lună trandafirii.//Piciorul tău ca un delfin prelung/înoată-n dorul meu de-a te cunoaşte./Sânii-ţi tresar ca înviate moaşte/pe care-abia să le sărut ajung.//Iar noaptea dinspre coapse nici nu ştiu/de fi-va străbătută-n vreme/de acest soare uriaş, târziu,//care se smulge-acum din anateme/atât de arzător şi-atât de viu, supus voinţei Domnului, supreme.” Privit rezumativ ca un repertoriu de motive şi teme, de imagini şi simboluri predilecte, de modalităţi formale şi tehnici de abordare, dacă vrem, volumul *Ospeţele iubirii* exhibă din plin posibilităţile unui poet autentic pentru care, în procesul creaţiei, orice imanenţă asociază o transcendenţă şi orice cuvânt, cum ar fi spus Bachelard, este o profeţie a puterii active a vieţii. Mă opresc aici...

Cercetat prin sita unui titlu incitator – un calc mişcat (la limita încălcării dogmei) al Numelui Domnului, la evrei, conform *Exodului*, a doua carte a lui Moise, capitolul III (ambiguitate denominativă ce conferă unităţilor subsumate nu numai o altă plajă de lectură şi alte semnificaţii, dar şi un vector submers, *a rebours*, ba chiar şi acrimonios, însă nu voi analiza această latură aici) -, *Ceea ce suntem* (Ed. Pleiade, *Colecţia Gheorghe Grigurcu vă recomandă*, 2016) are toate atributele unui volum de versuri din mai multe puncte de vedere exemplar şi aparte. La adăpostul exerciţiului de antrenare ideatică numit în titlu, pentru prima dată, Radu Ulmeanu lasă să transpară şi să se manifeste plenar în actul scrisului său mai multe elemente definitorii ale naturii tainice (chiar sacramentale) a imaginarului poetic (*o stare atât de adâncă de har*), dispoziţie unificatoare miraculoasă a existentului cu variile nuclee iradiante ale groundului cultural al umanităţii, ca expresie asimilată esenţializată; o vocaţie, mai mult decât un simplu proces trudnic de elaborare, considerată drept o manifestare a Zeului... Ingenioasă, directă sau tot prin atâtea strategii estompată ori ascunsă, Radu Ulmeanu îşi construieşte întrega poezie din *Ceea ce suntem* ca pe o artă poetică a iubirii şi fiinţării. Ca şi *Cel Ce Este,* poezia este Esenţă pentru Radu Ulmeanu – a spus-o şi Heidegger în *Fiinţă şi timp* - şi este Iubire. Prin urmare, se bucură de privilegiul de a fi veşnic existentă şi necontenit celebrată în sufletul poetului (*singurul viu cu adevărat,/ dovadă eternă/ a coborârii lui Dumnezeu pe pământ*), “urmaşul urmaşului zeului”. Asemeni lui Platon care, după spusa lui Zeller, ajunsese destul de departe cu poezia, R.U. consideră această bogată artă a cuvântului, dimpreună cu Sufletul, la fel de eterne ca şi Zeul care le-a creat...

La prima vedere, *Ceea ce suntem* este, mai întâi, un volum de “cântece” de adoraţie, altfel zis, de minunate imnuri, epitalamuri şi ode închinate dragostei, iubirii şi pasiunii, ca expresii ale bucuriei de a trăi (să nu uităm însă că sub chipul mirelui sau al miresei vechii evrei socoteau că se află divinitatea). Ele exprimă, precum în textele clasice ale genului, cu care poetul are indubitabil mai multe raporturi secrete decât ne imaginăm, elogiul, entuziasmul şi admiraţia faţă de unda de frumuseţe galvanică a femeii, automat asociată cu perfecţiunea naturii (şi, de de ce nu? cu misterul poeziei inseşi, *par excellence*). “În plină iarnă aud vocile primăverii/păsările înnebunite de lumină îşi încep concertul//În plină iarnă s-a arătat soarele/aruncându-şi razele ca o promisiune de fericire/zăpezile s-au topit, munţii de gheaţă din inimi/s-au transformat în dealuri cu flori//Geamurile îmi rămân însă acoperite/cu troiene de zăpadă/casa stă să se prăbuşească sub nămeţii care-o apasă (...)// O zână din nu ştiu ce vis mi-a deschis poarta inimii/s-a uitat înăuntru, m-a văzut zgribulit/şi, după ce mi-a zâmbit,/o dată pentru o viaţă întreagă,/a închis-o şi s-a dus unde se duc doar ninsorile/speriate de vântul de martie”. Versurile îmi amintesc în egală măsură atât ductul hieratic al *psalmilor lui David* din Vechiul Testament, cât şi delicateţea simţirii Mirelui din *Cântarea lui Solomon*, de unde citez, din memorie, la întâmplare: “Scoală, dragostea mea, şi vino!/Iarna a trecut, ploaia a încetat/Flori pe câmp s-au arătat şi a sosit vremea Cântării/ în ţarină glas de turturea se aude”. Într-un discurs de bogate efluvii lirice, cu o artă a versului îndelung exersată, Radu Ulmeanu cultivă o minunată poezie a aluziei şi sugestiei de genul celui al vechiului *homage* al poeziei curteneşti, dar şi al poeziei senzuale ulterioare, unde sensul iniţial unic de “tribut” al termenului s-a bifurcat dicotomic spre cel de serviciu sexual făcut unei femei... “Când te ţin în braţe nu există viitor şi trecut/doar graba de a recupera fericirea în rut/de a-ţi săruta trupul gol de la cap la picioare/murind şi-nviind în splendoare// Lumină eşti şi eşti carne şi-argilă/eşti argint de întemeiere, cruzime şi milă/înţelepciune şi nebunie, înfiorare, tăcere/muzică a sferelor, cântec de înviere”. Copil al secolului său, despovărat de înjositoarele convenienţele sociale, plecând de la Dante şi renascentistul Ronsard (primul între poeţii Pleiadei – nu întâmplător, mă gândesc, autorul nostru a ales pentru editura sa numele celebrei confrerii poetice din secolul XVI), cel pomenit la urmă un creator deopotrivă influenţat de Horaţiu (în *Ode*) şi Petrarca (în *Sonete*: *Iubirile*), continuând cu coetaneul lui, Shakespeare, şi până la Eminescu (“fratele meu iubit”) şi Blaga, Radu Ulmeanu scrie, pe de o parte, o nobilă şi genuină poezie de dragoste care rămâne la adoraţia ochilor, gurii, sânilor, părului, sau altor atribute ale frumuseţii iubitei, iar pe de alta, una de galvanică febricitate, trădând un erotism fulminant al simţurilor, care însă se păstrează în limitele unei expresii poetice de calitate, perfect expurgată de liceţiozităţi şi vulgarisme - chiar şi atunci când obiectul imflamării instinctului sexual este recrutat direct din stradă. “În întuneric văd licărind ochii tăi larg deschişi,/sub fusta de stofă ce, împotriva dorinţei mele,/te înfăşoară/pulpele ţi se întrezăresc mai zvelte decât pilonii/ce-au susţinut cândva frontonul/bibliotecii din Alexandria//Am un apetit grozav de citit, când frunzele cad/tot mai multe/în părul tău sau al meu,/am de asemenea o poftă grozavă/ să îţi muşc hulpav/sânii ca nişte rodii sub bluza umflată/Dacă ţi-e frig, vino-mi repede în inimă/şi dacă ţi-e sete bea-mi repede vinul buzelor,// soluţia optimă împotriva dispariţiei universale/e să ne hrănim unul cu altul,/să ne îmbătăm de iubire// Clinchetul braţelor tale ce trupul mi-l încleştează/e cea mai sigură garanţie că nopţile lungi şi reci/se vor pierde în lumina celui mai nou testament/pe care îl lăsăm îngerilor, să ne păstreze în veci/ amintirea”. Vie şi strălucitoare, calitativ sporită ori intensivă; deopotrivă, complicată, disperată ori surdinizată de trecerea timpului şi soarta schimbătoare (*fortuna labilis)*, iubirea este un alt nume al zeului şi singura soluţie împotriva uitării şi extincţiei. Iubirea este principiul activ al pariului vieţii împotriva singurătăţii spectrale şi morţii, unica certitudine a marii iluzii din care este plăsmuită eternitatea. Dar iată cât de bogat, sugestiv şi original dezvoltă Radu Ulmeanu această temă a temelor, abordată în toată marea poezie de dragoste a lumii: “când braţele ce se-ncleştează în jurul trupului celuilalt/împietresc pentru câteva clipe, minute sau ore//Iar buzele, forme de relief ale fericirii/se împăduresc, înfloresc, se umplu de păsări/şi ochii se umplu de stele şi luna bântuie câmpiile/şi câmpiile bântuie prin visele Everestului//De câte ori se îndrăgostesc două fiinţe una de alta/Dumnezeu

⟶

Debut

Eu sunt doar un observator al lumii

Eu sunt doar un observator al lumii,
ce priveşte din umbră
exact ca un narator ce se joacă cu personajele
ştiindu-le viaţa, sentimentele, emoţiile...
Oamenii-s ale mele personaje
dar cum eu nu pot gândurile a le citi
încerc să-nvăţ şi să deslușesc
misterul ascuns în ochii oricărui trecător;
umil m-aplec în faţa Personajului-Rege
căci el îmi pune mintea la-ncercare
şi-aştept
ca el, ca un simplu muritor, să-mi arate
gestul pe care să-l pot citi
ca pe-o spărtură în masca-i de-argint
şi poate-aşa voi reuşi
să descurc iţele-ncurcate ale comportamentului
şi-n peştera-i neştiută să pătrund.
Doresc să fiu un narator, dar nu unul demiurg
ce ştie toate ce-s pe-această lume,
ci prefer să rămân un observator tăcut
păstrându-mi lirismul pentru a mă regăsi!

Lebăda din vis

Încă puţin, dragul meu, şi-mi voi găsi curajul, poate,
de-a cânta, într-un final,
cântecul lebedei ce şi-a găsit cuib
adânc sălăşluit
în a mea îndoielnică si sfioasă inimă,
iar când ea va muri, iubite,
o alta va răsări;
depinde doar de tine şi de-al tău temut răspuns
de va trăi sau nu...
dar pân-atunci, copile, ea încă se teme
şi-şi apără puiul
asupra căruia doar tu ai drept de viaţă şi de moarte;
timpul se scurge rapid ca un râu mergând la vale
spre necunoscut final,
iar lebăda de pe-al său mal îşi va cânta pierirea
pe când alta se va naşte,
iar eu îmi voi găsi curaj
în mâini să-ţi pun lebăda din vis
şi tu, cu ochi calzi şi blânzi, poate ai s-o ucizi...

FLORENTINA-BIANCA CALANCEA

Colegiul Naţional „Ion C. Brătianu”Piteşti
Premiul Special al Revistei *Argeş* şi Centrului Cultural Piteşti la Concursul de creaţie literară NOI SUNTEM TRIMBULINZI

Timpul destrămat

Povestea acestei cărţi, **Ispita cuvintelor** este, până la un punct, simplă. Poetul Puiu Răducan s-a apucat serios de treabă, scrie, scrie, scrie şi scrie frumos. Scrie pentru aducere aminte în conştiinţa mediilor literare, că el, autor al unui număr impresionant de volume, insistă cu cerbicie să onoreze antumitatea auctorială. Între timp, poetul s-a convertit în scriitor documentarist, după o escală pitorească prin avatarurile de prozator. Cu scepticismul de rigoare, izvorât din preaplinul de lectură a poeţilor contemporani, am pogorât în universul poetic al Lui Puiu Răducan. Nu mă aflam pe tărâm necunoscut, parte din creaţia lui poetului mi-era oarecum familiară. Consimţeam şi nu prea la scriitură, dezavuam introspecţia romantică, cu atât mai mult cu cât voci autorizate semnalaseră oarece epigonism eminescian şi bacovian. Ba a fost identificată şi o infuzie sămănătoristă, prin evocarea idilică a vieţii de la ţară. La care se adaugă inevitabilul paseism utopic, caracteristic poeţilor români, în antiteză cu prezentul sufocant şi cu un viitor difuz şi incoerent. Care să fie diferenţa specifică a unui lirism personalizat, distinct? Acestor inevitabile interogaţii vin a se adăuga cronicile de întâmpinare favorabile, prietenoase, din partea unor literaţi experimentaţi şi extrem de avizaţi asupra demersului poetic românesc. Unii observă cu fineţe şi acele elemente ale scriiturii care trebuie supuse unui travaliu mai intens de stilizare, de cizelare. Opinia unanimă a susţinătorilor poetului Puiu Răducanu este legată de sinceritatea absolută a demersului liric. De aici şi criteriul de selecţie şi de evaluare sensibilă a poemelor în prezentul volum: francheţea, francheţea nedisimulată, prin care se construieşte discursul liric. Aşadar sinceritatea să fie oare etalon al evaluării unui discurs poetic? De ce nu, atunci când autorul are un program tematic pe care-l susţine într-un limbaj stilizat poetic? Puiu Răducan are un set de valori constante la care se raportează, indiferent de conjunctura biografică. Un om eminamente urban, frecventabil, cu un spirit colocvial cuceritor, a rămas, în fibra sa esenţială, copilul de la Ţepeşti, rătăcit şi stingher în avatarurile vieţii moderne, de la oraş. Motivul eternei întoarceri, în spaţiu şi timp, acasă, nu este nicidecum un artificiu de catalizare a demersului poetic. Şi nu este nici o infuzie sămănătoristă repetitivă. E starea de graţie a unui om ce simte în modernismul cotidian cum îşi pierde identitatea, de unde şi tenta paradisiacă a copilăriei evocate patetic. Acolo, la Ţepeşti, dăinuirea avea un singur nume şi o singură substanţă, căminul, căminul părintesc. Poetul a perceput, odată cu surparea căminului patriarhal, adăpost şi pavăză în faţa fricii de necunoscut, nelinişteа, inadaptarea . Înstrăinat printre oameni, a încercat în van să pună o nouă temelie vieţii sale, nu s-a putut înrădăcina niciunde şi nicicând, a petrecut un timp al irosirii. *Omul fără rădăcini* se agaţă de o unică şi statornică ispită, ispita cuvântului încă nerostit, care-şi aşteaptă răbdător ieşirea în lume. Seducţia cuvântului poetic îl ţine treaz, poetul exersează cu frenezie potenţialul de comunicare prin cuvânt. Asemeni plugarului ce se opinteşte cu îndărătnicia pământului, poetul nostru nu conteneşte să-şi modeleze o proprie identitate, prin cuvânt. Poetul nu are multe de spus lumii. E singur, îmbătrâneşte, îl macină dorul de casă, îşi simte nevolnicia de muritor de lut, se simte strivit de fantasmele nopţii şi de dangătul lugubru de clopot. Şi cam atât, în rest e accidentalul biografic, cu inerentele ratări. Un areal tematic statornicit cu intenţie şi cu program. Or, de aici începe aventura poetică a lui Puiu Răducan. Odată abandonate prejudecăţile livreşti, cititorul are a face o stranie şi inedită călătorie în cuvântul *rătăcirii*, cuvântul *labirint*. Nici poetul nu are fir călăuzitor, a avut tentaţia timpului călăuză, dar însuşi timpul e în suferinţă, va fi fiind el timp inexorabil, dar e un timp fără repere, este *timpul destrămat*. Tristeţii unei biografii înfrânte se adaugă şi disperarea unei altfel de irosiri existenţiale, irosirea prin cuvânt. Aşa vom înţelege alternanţa tonalităţii poetice, fie rafinat elegiacă, fie tânguire frustă. Cel ce nu-şi află locul în vidul şi nonsensul realităţii îşi caută o noimă a fiinţării în necuprinsul veşniciei. Durata irosirii vieţii pe pământ metamorfozată în clipă, în clipa nemuririi prin actul poetic creator. Poetul Puiu Răducan are conştiinţa trudei sisifice prin cuvânt, simte chemarea rostului poetic la modul absolut, dar mai presus de toate, are conştiinţa onestă a poemului de mii şi mii de ori început, reiterat. În ciuda voinţei de scrutător, poemul la care râvneşte, rămâne încă neterminat, îşi aşteaptă iar şi iar împlinirea ispitirii prin cuvânt.

VIRGINIA PARASCHIV

Opinia unanimă a susţinătorilor poetului Puiu Răducanu este legată de sinceritatea absolută a demersului liric. De aici şi criteriul de selecţie şi de evaluare sensibilă a poemelor în prezentul volum: francheţea, francheţea nedisimulată, prin care se construieşte discursul liric.

→ crează din nou lumea/şi-l face din nou pe Adam din lut/şi din coasta fragilă o ciopleşte pe ea,/sursa oricărei iluzii/din care se hrăneşte etenitatea”. Pentru un poet al sentimentului cardinal al existenţei şi duratei temporale, iubirea şi obiectul ei (*Iubita mea, tu, mamă a tuturor lucrurilor*) constituie principala raţiune a fiinţării şi singura revanşă împotriva caducităţii realităţii imediate (*îndreptăţirea mea la existenţă,/viaţă/ stăpânind peste moarte*).

Generos deschis spre lume, iubind cu un apetit neostoit (*Si vis amari, ama*!) precum creatorul ei, tiparul dumnezeisc al trupului femeii, plămada roditoare şi misterioasă ce ne animă tuturor visele şi curmă frica de moarte, poetul îşi manifestă cu o intensivitate expresionistă nestăvilită dragostea pentru întregul univers, un sentiment de jubilaţie şi entuziasm (etimologic: *trăire împreună cu zeu*l) faţă de miracolul renaşterii miezului perpetuu rotitor al lumii, ce trebuie urgent mărturisit . “Trebuie să dăm cărţile pe faţă, nu se poate trişa lumina./Mâinile ni se acordă în aer cu sunetul grav/ce acoperă lumea. E momentul să ne sărutăm/ pământul de sub tălpi, să ne scăldăm/ în mirosurile pământului, ochiul/în fâlfâirea razelor aburoase. Este momentul/să dăm mâna cu tulpinile plantelor ce urcă mereu, deschizând asupra noastră o umbră răcoritoare./Să întrebăm cocostârcii despre umbletul lor/prin cascadele norilor. Să ne întindem în apele râului/ce curg nicicând obosite,/asemeni lutului galben, asemeni ierbii uşoare,/împovărată de mersul greoi al elefantului./Trebuie să ne descoperim/ în faţa prăpastiilor lunecând peste munţi,/ducând undeva/spre un miez rotitor ca acela al lumii,/sâmburele cireşului ce coace/primele stele”. Flacăra poeziei însăşi, acea zână care deschide baierele inimii şi aduce soarele în plină iarnă nu e pentru Radu Ulmeanu, în esenţă, decât o stare adâncă de har: “o stare atât de adâncă de pierdere de sine,/de contopire cu toate posibilităţile,/ cu toate promisiunile (...)”. În sens major, poezia constituie pentru acest creator, deosebit de viguros şi delicat, dispoziţia energetică prin care “beznele pestilenţiale” şi “zâmbetele lor strâmbe” (*ale celor care ne-au urmărit o viaţă întreagă*; *lichele noi peste lichele vechi*) pot fi judecate, cu toată obiectivitatea şi maturitatea vârstei mature, drept latura sângeroasă a chipului istoriei contemporane… ”Am două feţe, îşi asumă, *hic et nunc*, această dramatică scindare istorică poetul – una râde/şi cealaltă plânge.//Obrazul meu stâng e plin de riduri/şi aminteşte de moarte,/ iar obrazul meu drept/este mereu neted, plin de tandreţe.// Am două feţe/sublime una prin cealaltă,/trăind una prin cealaltă.//Între ele stă Eros/cu arcul lui încordat/ şi ambiguu...”.

Cântecele de dragoste ale lui Radu Ulmeanu (cu tot *sângele negru al istoriei*, de care am constatat nu numai că nu se poate face abstracţie, dar constituie şi un punct atât de nevralgic al întregii lor naturi) nu se înrudesc, cum ar părea, numai cu imnul sau oda vestiţilor aezi, în frunte cu Orfeu (adesea invocat). Prin gustul pentru forma temeinică (sonetul mai înainte de toate; rima bogată şi subtilă, vezi sugestia corporalităţii în “îmbrăţişarea perechii” “b-c” de către “a-d”; explorarea asonanţelor vocalice moderne; cezura repetată – un adevărat legăn melodic -; iambul, când vechi, când nou; întinderea metrică variabilă, potrivită cu ritmul inimii şi elongaţia ideii etc., etc.), ele sunt conectate, premeditat sau nu, şi se hrănesc din abundenţă cu cele mai recente inovaţii ale tehnicilor la care recurge astăzi frazarea pentru muzica vocală. Din acest punct de vedere, poeziile lui Radu Ulmeanu sunt nu numai cantabile dar şi memorabile. Dense ca registru imagistic, pline de idei şi sentimente nobile, general umane, ingenioase, delectabile şi tonice, construite cu minuţie orfevră (adevărată obsesie la R.U.!), de-a dreptul strălucitoare şi frisonante, ca reflex retro al unor specii cu greutate ale genului liric, graţie, pe de altă parte, noutăţilor formale şi absenţei oricărei bruiări ori stridenţe a unui univers interior de mare combustie, care cântă în de el şi molipseşte totul cu o enormă bucurie de a trăi, poeziile lui Radu Ulmeanu conferă acestui autor un rang de poet major sub toate aspectele.

Mariana Şenilă-Vasiliu

Palmyra (II)

S-a încetăţenit printre istorici şi oamenii de cultură expresia după care Palmyra este cetatea reginei Zenobia, deşi tocmai ambiţia nemăsurată a acestei femei ieşite din comun a dus oraşul la pieire.

„Palmyra e astăzi somptuoasa imagine a orgoliului înfrânt”
G.M. Cantacuzino

Dacă prin monumentele sale, Petra pare să fie un oraş al morţilor - oricât de spectaculoase ar fi ele, în realitate sunt doar morminte -, la Palmyra totul vorbeşte despre viaţă. Termele, arcurile de triumf, agora, teatrul, bibliotecile, prăvăliile de sub porticuri, colonadele, templele şi casele decorate în interior, arată setea de viaţă şi frumos a locuitorilor săi de altădată. La Petra, viaţa se desfăşura dincolo de limita oraşului morţilor; invers, la Palmyra, necropola a fost scoasă dincolo de zidurile cetăţii. Celebrele morminte-turnuri se află la aproximativ 1,5 - 2 km depărtare de oraş.

Pe când părăseam situl arheologic pentru a ne duce să vedem mormintele-turnuri ale palmirienilor, cerul a prins la orizont o bizară culoare rozacee care în scurt timp şi-a schimbat tonul într-un ocru-cenuşiu. Furtuna de nisip, care se apropia vertiginos de noi se târa între pământ şi cer răscolind deşertul şi întunecând bolta cerească până atunci senină. Au mai dat şi câteva plesnete de ploaie ce au întărit ca un liant nisipul fin, preschimbându-l într-o crustă. Ferestrele autocarului care ne aştepta să plecăm la Valea Mormintelor, deveniseră opace din cauza nisipului extrem de fin care se lipise de geamurile umezite de ploaie. N-a fost una din acele furtuni puternice de nisip care mătură totul în cale şi care, în timp, au răzuit şi îngropat atâtea cetăţi din deşert, drept care nici turiştii nu fuseseră avertizaţi prin radio, aşa cum se procedează de obicei. Mai degrabă a fost un spectacol al naturii menit să-i uimească cu înfricoşată plăcere pe vizitatorii de ocazie. După trecerea furtunii de nisip, cerul s-a înseninat, calmul a revenit şi doar noi, luaţi prin surprindere şi neobişnuiţi cu aşa ceva, ne chinuiam să scăpăm de nisipul care ne intrase până şi pe sub haine.

Dacă în relatările mele despre călătoria în Orientul Apropiat informaţiile istorice şi arheologice prevalează adesea asupra anecdoticului, există două motive: în primul rând, istoria acestor locuri fiind prea puţin cunoscută, doresc să fiu cât mai explicită spre folosul cititorului; în al doilea rând e vorba despre pasiunea pentru istorie şi, mai ales, arheologie - de pe când eram adolescentă viasam să fac arheologie, dar n-a fost să fie. Pasiunea mea şi-a găsit o altă rezolvare-substitut: călătoresc prin lume în căutarea siturilor arheologice în care mi-ar fi plăcut să lucrez.

S-a încetăţenit printre istorici şi oamenii de cultură expresia după care Palmyra este cetatea reginei Zenobia, deşi tocmai ambiţia nemăsurată a acestei femei ieşite din comun a dus oraşul la pieire. Singurul aport concret al Zenobiei la dezvoltarea cetăţii a fost ridicarea în pripă a unor ziduri de apărare. Când a preluat tronul regatului, Palmyra era deja la apogeu, atât în bogăţie, cât şi în splendoare arhitecturală. Citită sub aspect patetic, povestea reginei palmiriene abundă în calificative care au transformat-o într-o figură legendară. Realitatea a fost însă mai prozaică. Mânată de ambiţie, regina, care avea trei copii dintr-o căsătorie anterioară, şi-a ucis soţul şi pe fiul acestuia, Herodianus, pentru a pune mâna pe putere şi a-şi instala propriul fiu pe tron. Cazul nu e unic, doar că e ceva mai spectaculos. Arogantă, înnebunită de setea de putere, regina a scăpat frâiele raţiunii şi purtată de orgoliu a sfidat cel mai mare imperiu al lumii antice, Roma, extinzându-şi teritoriul în dauna acestuia. Rănit în orgoliul propriu, împăratul a pornit război contra Palmyrei, în special împotriva reginei, a înfrânt-o şi, umilită, a târâit-o în alaiul său triumfal.

La faima Zenobiei a contribuit însuşi împăratul Aurelian (214-275) atunci când, luat în derâdere în senat pentru victoria asupra unei femei, le-a replicat celor care îl ironizau: *„Ah, de aţi ştii cu ce femeie m-am luptat! Şi ce-ar spune istoria dacă aş fi fost înfrânt de Zenobia!”* Lăudând-o pe regina palmiriană, Aurelian mărea dimensiunile propriei victorii. Abila întorsătură retorică a frazei latine, ca şi lauda la adresa adversarei sale, a sfârşit într-o dublă consfinţire a meritelor, atât ale învingătorului, cât şi a învinsei. Din acel moment numele lor au fost asociate pentru eternitate.

Ideea că purtăm în numele noastre semnele caracterului şi ale destinului, mi s-a părut întotdeauna fantezistă şi stupidă. Cu toate acestea, în două cazuri, a trebuit să admit că lucrul este uneori posibil. Este vorba despre acel monument de vicii şi perfidie care a fost Taleyrand, al cărui vechi nume de familie, Tallerian, conform dicţionarului *Robert Encyclopedique* ar fi însemnat „distructiv” sau „distrugător”, şi de cel al reginei palmiriene, care în conformitate cu acelaşi dicţionar ar fi format din două cuvinte, *Zen*, variantă a numelui lui Zeus, şi *bia* care în limba greacă ar însemna violenţă. Cu adevărat, Zenobia s-a comportat cum îi era numele, înălţându-se prin curaj, ambiţie şi violenţă, la cel mai înalt rang din societatea antică, cel de regină.

Despre ea nu se cunosc prea multe lucruri, mai ales anii naşterii şi morţii rămân necunoscuţi. Ca şi soarta sa după capturare şi aducerea la Roma. Nici măcar anul exact al predării Palmyrei, capitala regatului său, nu este pe deplin elucidat. Sigure nu sunt decât informaţiile privind viaţa şi faptele sale între anii 267 şi 272, anii săi de domnie. Ce se ştie în mod cert, pe bază de descrieri, este că era cea mai frumoasă femeie din Orientul Apropiat. În *Historia Augusta,* text datând din secolul al IV-lea, este descrisă ca fiind de o frumuseţe ieşită din comun, cu nişte ochi mari şi negri incredibil de frumoşi şi expresivi, că avea tenul mat, de culoare brună, dinţii albi precum perlele şi o voce sonoră. Era o neobosită călăreaţă şi mergând în faţa trupelor de cavalerie le aducea până la epuizare, ea nedând niciun semn de oboseală; că „însufleţea mulţimea asemeni împăraţilor, cu casca pe cap şi îmbrăcată în purpură”. Curajoasă peste poate, Zenobia înfrunta la vânătoare panterele de una singură având drept armă doar suliţa. De o cultură ieşită din comun la vremea ei, vorbea trei limbi, greaca, egipteana şi aramaica, dar prefera să vorbească mai mult limba greacă. La curtea sa, i-a primit cu multă cinstire pe Longinus, filosoful grec cel mai renumit în timpul respectiv, şi pe Paul din Samosata, episcopul Antiochiei. După capturarea reginei, Longinus, care era sfetnicul Zenobiei, a plătit cu viaţa pentru fidelitatea lui, fiind executat din ordinul personal al lui Aurelian. Un singur şi fatal cusur a avut Zenobia: ambiţia nemăsurată.

Se asemuia Cleopatrei, a cărei descendentă îndepărtată susţinea că este, după cucerirea Egiptului însuşindu-şi chiar numele ei, autointitulându-se *Cleopatrorum Ptolemaeorunque gente.* Prin tot ce făcea, prin felul de a se îmbrăca şi purta, prin tot ce o înconjura, prin ritualurile în manieră egipteană, ţinea să amintească de presupusa ei străbună. A mers până acolo încât le-a cerut oamenilor de la curtea sa să caute orice informaţie, orice document referitor la Cleopatra pentru a-i urma întocmai exemplul. Un lucru esenţial o deosebea însă de regina egipteană: în timp ce aceea dusese o diplomaţie de alcov, Zenobia, în imensa şi nesăbuita ei ambiţie a preferat să sfideze şi să intre în conflict armat direct cu imperiul roman. Aurelian, care tocmai fusese declarat împărat în 270, nu s-a lăsat intimidat însă de impetuozitatea, forţa şi violenţa aprigei regine care tocmai cucerise întreaga Sirie până la Mediterana, Asia Mică şi Egiptul, creând un imperiu care se voia o alternativă la puterea Romei. Şi nici de faima arcaşilor palmirieni conduşi de generalul Zabdas. Prima confruntare dintre armata romană şi cea palmiriană a avut loc în primăvara anului 272 la Antiochia, pe atunci capitala provinciei Coele-Siria. Cu toată strategia generalului Zabdas, care profitând de starea de confuzie declanşată de atac, a minţit, susţinând că l-ar fi capturat pe Aurelian, cu toată vitejia arcaşilor palmirieni, vestiţi în epocă pentru precizia loviturilor date, în ziua următoare trupele romane au cucerit cetatea Antiochiei. Retrasă la Emesa/Homs, Zenobia a căutat o formulă de compromis cu împăratul, însă Aurelian a refuzat-o categoric. Logic, era de aşteptat ca în faţa forţei trupelor romane, Zenobia să se predea, însă ea a reacţionat taman pe dos decât i-ar fi dictat minima prudenţă: l-a declarat pe fiul ei cel mare, Walballathus, *Augustus*, calitate în care revendica, nici mai mult, nici mai puţin, decât stăpânirea întregului imperiu roman. Ba, spre uimirea generală, i-a transferat fiului său titlurile deţinute de Odeinath, la care a adăugat numele de Iulius, Aurelius, Septimius, Walballatus, Imperator, Caesar, Persicus, Arabicus, Pius, Felix, Invictus. Mania grandorii atinsese apogeul şi ce era inevitabil s-a produs - prăbuşirea! Cum era să accepte uriaşul imperiu roman să devină parte din regatul palmirian? Dar Aurelian să fie dat deoparte de imberbul fiu al *Augustei*, cum se declarase în calitate de mamă a împăratului Zenobia?

Cu toate acestea, s-a tergiversat încă patru luni. Între timp, după ce se confruntase cu trupele de arcaşi ale reginei la Emesa, Aurelian a reuşit să cucerească oraşul în care domniseră vremelnic Zenobia şi fiul ei. Singura soluţie pentru regină era replierea în cea mai mare grabă la Palmyra, lucru pe care l-a şi făcut. Atâta doar că în retragere, atacaţi de cavaleria romană uşoară, o mare parte din arcaşii ei au fost masacraţi. Cu toate hărţuielile beduinilor şi căldura îngrozitoare de care avuseseră parte la traversarea deşertului, o săptămână mai târziu, soldaţii conduşi de Aurelian se postaseră sub zidurile Palmyrei. Mai preocupată de cuceririle teritoriale decât de fortificarea cetăţii, Zenobia neglijase până în acel moment crearea unui sistem defensiv eficace. În mare pripă, a dat dispoziţie să fie plasate pe zidurile oraşului şi în vârful mormintelor-turnuri din preajma Palmyrei maşinării de război, dar totul nu era decât o încropeală. Printr-o scrisoare, Aurelian i-a cerut din nou să se predea, însă nici înconjurată de vrăjmaşi, în mândria ei patologică, Zenobia nu a catadicsit să răspundă. Abia când foametea a început să-şi arate colţii, a încercat să ia legătura cu Sapor I, regele perşilor, căruia să i se preda, sperând ca prin această diversiune să-şi salveze capitala şi pe ea însăşi. A încercat să se strecoare din Palmyra, căutând scăpare în palatul ei întărit de la Halabie, aflat la mică distanţă de Eufrat, de unde ar fi putut să se îmbarce pe un vas comercial. Din păcate, romanii au prins de veste, au urmărit-o cu o trupă de cavalerie uşoară şi rapidă, mai iute oricum decât dromaderele pe care fugeau regina şi mica ei escortă. În luna august a anului 272, Aurelian a pătruns în Palmyra, şi-a însuşit tezaurul Zenobiei, iar pe Zenobia şi pe fiul ei Walballatus i-a luat cu el la Roma. În 274,

hoinar

Aurelian i-a târât, într-un car, în alaiul său triumfal. Împodobită din cap până la picioare cu bijuterii din aur, regina se clătina sub greutatea lor. Despre sfârșitul ambițioasei regine, informațiile sunt contradictorii, unii susținând că s-a lăsat să moară de foame în timp ce era dusă la Roma sau chiar că ar fi fost decapitată, dar atunci cum rămâne cu prezența ei în alaiul triumfal? Alții spun că Aurelian ar fi dat dispoziție să fie „cazată" în vila lui Hadrian de la Tivoli, unde ar fi murit la scurt timp după aceea. Mai sunt și cei care afirmă, pe ce bază? că s-ar fi căsătorit cu un senator roman...

În ce privește falnica Palmyra, după cucerirea ei, Aurelian care în acel moment, avea bătaie de cap cu carpii la Dunăre, a lăsat-o în paza a 600 de arcași. Molipsiți de orgoliul Zenobiei, locuitorii cetății s-au răsculat, au masacrat garnizoana, iar în locul Zenobiei, l-ar fi proclamat împărat pe Antiochos, tatăl ei. Aflând de cele petrecute, furios, Aurelian s-a înapoiat în oraș unde a pătruns fără cea mai mică rezistență, lăsând de astă dată cetatea, drept pedeapsă, pradă jafului și distrugerii. Cu toate acestea, din aurul jefuit de la palmirieni, a restaurat templul Soarelui, Sol Invictus, despre care credea că îl purtase la victorie atunci când cucerise Antiochia. Aceluiași zeu, i-a închinat la înapoiere la Roma, un templu. Și cu aceasta, perioada de faimă și apogeu al Palmyrei s-a încheiat. Între 272, când cetatea din deșert s-a predat și sfârșitul secolului XIX, când din faimoasa cetate din oază nu mai rămăsese decât un sat amărât și uitat închis între zidurile vechi ale cetății, istoria și-a făcut de cap, ba dându-i speranțe, ba năruindu-le, trecând-o dintr-o stăpânire în alta, ba călcând-o în picioare, ba săltând-o pentru scurt timp din starea ei mizeră. Din 274, Palmyra și-a reluat vechea denumire, Tadmor, cu care a traversat următoarele șaisprezece secole. Restaurată masiv în ultimii cincizeci de ani ai sec. XX, Palmyra-Tadmor părea să revină la vechiul său statut cel puțin în plan turistic. Asta până când în vara anului 2015 a căzut în mâinile ISIS. Mi-e greu să-mi imaginez cum arată situl arheologic a cărui frumusețe m-a fascinat, după ce au fost distruse o mare parte din vechile sale monumente. Oameni și opere de artă au avut de suferit la Palmyra în mod egal, fără a putea fi apărate de nebunia oarbă a hoardelor ISIS. Pentru mine, Palmyra va rămâne așa cum am văzut-o în 2005, cu coloanele repuse la locul lor, cu lumina celestă care scotea în evidență câte ceva din frumoasele ei monumente de odinioară, cu imaginea pașnică a băiețandrilor purtând mieii în brațe, cu prea împodobitele cămile mânate la trap printre temple și de-a lungul Marii Colonade, cu toate minunile ei.

Zenobia... Dar la urma-urmei, cum arăta această femeie despre care Adnan Bounni sau Khaled Asaad spunea că *„era cea mai nobilă și cea mai frumoasă din întregul Orient?"* După știința mea, exceptând puținele monede emise la Emesa în scurta domnie a reginei și a fiului său, Walhallathus, nu s-a păstrat vreun portret al acestei frumuseți fără egal. Câte ceva despre fizicul și firea ei s-a scris în *Historia Augusta*, dar cuvintele sunt neputincioase când e vorba să surprindă și descrie trăsăturile cuiva, lăsând la latitudinea și puterea de a-și imagina a celui care citește respectivele texte. În mod paradoxal îți poți face însă o idee despre cum arăta Zenobia din sculpturile aflate în mormintele-turnuri sau din cele din cele hipogee/subterane din Valea Mormintelor. De asemeni, din portretele sculptate aflate în Muzeul de Arheologie local sau la Luvru. Primul meu contact cu sculptura palmiriană a avut loc la Luvru. Intrasem în muzeu la deschidere și după amiaza târziu eram tot acolo. În disperata mea situație, când nu speram că voi mai putea vizita muzeul vreodată - eram în 1988! -, devenisem lacomă, voiam să văd cât mai mult, însă prea-plinul îmi depășea puterile. Ajunsesem în situația când mă mișcam ca un automat, atunci când doar constați, dar nu mai digeri mare lucru din ce vezi. Asta până am ajuns în sala dedicată artei palmiriene, unde splendoarea acelor chipuri de femei sculptate m-a țintuit locului. Erau de o frumusețe ieșită din comun, încărcate de mister, pline de senzualitatea aceea orientală despre care G.M. Cantacuzino a lăsat un text memorabil. Ca în cazul tehnicii sculpturale grecești numită a *„hainei ude"*, țesăturile fine lipite de corp dezvăluiau o anatomie fără cusur, plină de căldură și mai cu seamă senzuală. Cu chipurile lor fine, bogat împodobite cu bijuterii, fiecare din ele lăsa impresia unei regine. Erau de o frumusețe uluitoare! Desăvârșită! Dacă aceste nobile palmiriene de odinioară erau atât de frumoase, cum trebuie să fi arătat Zenobia, unanim considerată drept cea mai frumoasă femeie din întregul Orient? Chipul de pe monedele emise în scurta ei domnie, cât a condus regatul de la Emesa, nu spune mare lucru, el având un aer comun cu alte efigii de regine care au bătut monedă. Și apoi, imaginea în metal este rece și impersonală, se pierd tocmai căldura, finețea și moliciunea carnației, calități care au făcut celebră frumusețea acestei femei fără pereche în nuri. În afara efigiei de pe monedele bătute la Emesa, n-am cunoștință să se fi păstrat vreun bust sculptat al reginei din Palmyra. Nu rămâne decât ca, citind textul din *Historia Augusta*, combinându-l cu imaginile frumoaselor palmiriene și punându-ne fantezia la lucru să-i cioplim un chip cât mai desăvârșit.

Necropola cetății se află în afara sitului, în Valea mormintelor. Risipite pe colină, distanțate unele de altele, răsar din pământul sterp straniile morminte-turnuri. Pe dinafară, mai mult sau mai puțin degradate de trecerea vremii, ele nu promit mare lucru. O inscripție deasupra intrării spune căror familii le-au aparținut. Pentru că mormintele-turnuri sunt morminte colective și prea puține individuale. Unele s-au ruinat de tot, altele, care se mai țin în picioare, își arată rănile făcute de trecerea timpului și de furtunile de nisip care au ros și surpat mai toate cetățile din deșert. Atunci când nu le îngroapă cu totul, cum a fost cazul cu Baalbek și cum e cazul Palmyrei care a fost și ea înghițită de nisip. Dacă pe dinafară nu-i mare lucru de văzut, interioarele bizarelor turnuri sunt uluitoare prin decorația opulentă, cu plafoane pictate, cu scară interioară, cu abundența de statui-bust ale defuncților aflate la fiecare etaj. Între nișele funerare, *loculi*, spațiul este decorat cu desene geometrice, dar uneori chiar și cu elemente florale. Dacă în materie de arhitectură asemănarea cu modelele mediteraneene, grec și roman, sare în ochi, în materie de artă statuară, de sculptură în general, originalitatea este cea care o diferențiază total de aceleași modele. Amestecul dintre modelul tradițional sirian, cel mesopotamian și cel oriental în general a dat în sculptură cele mai spectactuloase rezultate, cu deosebire în portretistică și basorelief. Cum sculptura, cea de pe consolele coloanelor, din temple, din agora au dispărut de mult timp, singurele dovezi ale calităților sculptorilor antici palmirieni au rămas zecile sau poate sutele de portrete funerare, bust sau întreg, și frizele din unele temple, care departe de a avea caracter exclusiv religios, înfățișează și scene din vața de toate zilele, cu caravane de negustori cu cămile transportând mărfuri și personaje care le urmează. Vederea unei astfel de frize din apropierea templului lui Bel mi-a tăiat respirația prin frumusețea, dar mai cu seamă prin ineditul reprezentării în cea mai pură manieră brâncușiană a unui grup de trei femei. Esențializate, chipurile femeilor erau înlocuite de forme ovale uimitor de asemănătoare cu ovalul Domnișoarei Pogany, iar vălurile care le acopereau capul și bustul erau aproape identice cu coafura în trepte ale aceluiași model sculptural brâncușian. Modul de reprezentare era de o modernitate care te lăsa cu gura căscată, fapt ce confirma spusa brâncușiană conform căreia arta n-are vârstă și este universală. Abia ovele care tiveau marginea frizei și decorația cu ciorchini de struguri mai aminteau de influența romană în sculptura decorativă palmiriană. Un alt lucru care m-a pus pe gânduri în timp ce treceam dintr-un mormânt-turn în altul a fost maniera de reprezentare a figurilor întregi, culcate într-o rână, exact ca în sculpturile funerare din mormintele etrusce. Defunctul e arareori reprezentat singur, cel mai adesea fiind alături de soția lui cel puțin, dar mai ales de întreaga familie. Poziția aceea relaxată a corpului pe jumătate culcat, cu o cupă ținută într-o mână - bea, oare, din vinul vieții sau din apa morții? - este de o uluitoare simetrie cu sculpturile de pe sarcofagele etrusce, mai vechi cu cel puțin șase sau șapte secole față de arta palmiriană. E derutant acest model de redare, mai ales că la data la care au fost construite celebrele morminte-turnuri (sec. I-III) populația etruscă dispăruse de mult absorbită de cea romană. Ultimul descendent supraviețuitor de origine etruscă a fost cardinalul Cecina, înghițit și el de hăul veșniciei în secolul al XVII-lea. Cum pot exista, la mari distanțe de timp și spațiu, două moduri de reprezentare sculpturală identice nu știu, nu pot să-mi explic. Așezate într-o rână reprezintă „senin și enigmatic", statuile refuză orice dialog cu vizitatorul, pur și simplu există...

Aveau palmirienii pictură în sensul autentic al cuvântului? Dacă vizitezi Palmyra ai impresia că ea se reducea doar la decorațiuni interioare, însă siluetele zeilor palmirieni pictate în frescă de la Dura Europos lasă să se înțeleagă că artiștii au atacat în registru major, cu remarcabile rezultate și arta monumentală. Până la această dată, cazul pare singular. Și mai ciudat e faptul că monumentul de la Dura Europos nu era un templu palmirian, ci o sinagogă, unica pictată figurativ care s-a conservat. Motivul care a determinat reprezentarea zeilor și preoților palmirieni într-o sinagogă rămâne un mister.

Muzeul de Arheologie de la Palmyra abundă în sculptură și artefacte descoperite în sit cu ocazia săpăturilor făcute în ultimii mai bine de cincizeci de ani de echipe siriene și străine. Ca un paznic al comorilor aflate în muzeu, chiar la intrarea în grădină străjuiește, colosal și înfricoșător, Leul zeiței Allath, asimilabilă cu zeița Athena, dar și cu zeița siriană Atargatis, protectoare a fecundității. Între uriașele labe din față ține prinsă o gazelă, poate un orix, care încearcă să scape din cumplita îmbrățișare. Gura căscată a leului dezvăluie într-un rânjet sinistru caninii; gazela n-are nicio scăpare, va fi sfâșiată de el. Când privesc astăzi fotografia Leului, am senzația că citesc în rânjetul cumplitei feline semnul rău prevestitor a ceea ce avea să se întâmple peste o mie șapte sute de ani cu Palmyra, încăpută fără putință de salvare în ghearele ISIS. După ce abia reînviase din ruine, cu monumentele aruncate în aer, cu operele de artă din muzeu sparte cu barosul sau jefuite, cu locuitorii nevinovați uciși în mod bestial, minunata cetate din oaza de palmieri, e din nou la pământ. Dacă și cui îi va fi dat să o resusciteze?

Cu această imagine rău prevestitoare, al cărei sens atunci nu l-am înțeles, am părăsit Palmyra și implicit Siria. În vara lui 2015, chipul Leului zeiței Allath, cu gazela prinsă în gheare, a căpătat sinistrul sens pe care îl dau azi, însă pentru mine, capitala din deșert va rămâne pentru totdeauna luminoasă și spectaculoasă, așa cum am văzut-o în luna mai a anului 2005.

Iar călătoria în Orientul Apropiat, o binecuvântată ocazie a unei incursiuni prin istoria și civilizația unei lumi fascinante și complet necunoscute, care m-a îmbogățit sufletește și artistic în același timp. O astfel de șansă există doar o dată în viață. Eu am avut-o și-i mulțumesc Cerului pentru ea.

Amestecul dintre modelul tradițional sirian, cel mesopotamian și cel oriental în general a dat în sculptură cele mai spectactuloase rezultate, cu deosebire în portretistică și basorelief.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu", a organizat simpozionul cu tema „Două doamne, ctitore în Pitești - Doamna Elina și Doamna Bălașa", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Biografii de excepție cu Octavian Dârmănescu". Manifestarea, susținută de muzeograful Octavian Dârmănescu a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și pasionați de istorie. Evenimentul a stat sub semnul împlinirii a 360 de ani de la ctitorirea Bisericii Domnești Sfântul Gheorghe din municipiul Pitești.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova expoziția de artă plastică sub genericul „Constantin Samoilă – 78". Manifestarea, dedicată artistului plastic Constantin Samoilă, care împlinește în curând 78 de primăveri, a reunit un public numeros, format din prieteni, admiratori, elevi și cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și de la Colegiul Național I.C.Brătianu. Evenimentul aniversar a cuprins recitaluri de melodii de suflet, interpretate de Grupul Vocal Armonia, Ansamblul Folcloric Doruri Argeșene, din care face parte și sărbătoritul, precum și vernisajul expoziției de icoane pictate pe sticlă, metaloplastie și artă decorativă, realizate de maestrul Constantin Samoilă. Îndrăgitul om de cultură a fost felicitat de mai mulți invitați, printre care s-a aflat și primarul municipiului Pitești, Tudor Pendiuc. În semn de prețuire pentru contribuția municipalității la cultură, Constantin Samoilă a donat administrației publice locale o icoană pe sticlă, în care i-a zugrăvit pe Sfinții Împărați Constantin și Elena, patronii spirituali ai Piteștiului.

Lansarea volumului „Măști venețiene", de Liviu Capșa

■ Centrul Cultural Pitești a organizat ediția din luna martie a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu". Evenimentul, coordonat de profesoarele Mona Vâlceanu și Gabriela Georgescu a debutat cu evocarea operei și personalității poetului Nichita Stănescu, moment susținut de elevi de la Colegiul Național I.C.Brătianu, care au citit o serie de poeme și au cântat melodii, pe versurile marelui dispărut. În continuare, a avut loc un medalion literar, dedicat invitatei speciale, profesoara-scriitoare Iudita Dodu Ieremia, de la aceeași unitate de învățământ. Elevi talentați de la Brătianu și profesoara lor au cucerit auditoriul cu o emoționantă lectură din poemele și prozele scurte, semnate de Iudita Dodu Ieremia.

■ Centrul Cultural Pitești și Uniunea Scriitorilor din România Filiala Pitești au organizat în Sala Ars Nova, lansarea volumului de versuri cu titlul „Măști venețiene", de Liviu Capșa. Originar din județul Călărași, autorul este de profesie avocat, dar pasiunea pentru arta condeiului l-a determinat să debuteze editorial cu un volum de parodie și unul de versuri, la editura Calende din Pitești, aflându-se în prezent la a cincea carte. Despre noua apariție editorială, „Măști venețiene" au vorbit președintele Uniunii Scriitorilor din România Filiala Pitești, criticul literar Nicolae Oprea, redactorul șef adjunct al revistei „Viața Românească", Marian Drăghici, redactorul-șef al revistei „Argeș", scriitorul Dumitru Augustin Doman, poetul Mircea Bârsilă și evident, autorul, Liviu Capșa.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu", a organizat simpozionul cu tema „Chișinăul între iarna rusească și primăvara occidentală". Manifestarea s-a înscris în proiectul cultural-educativ „Lumea Azi" și a reunit istorici și pasionați de istorie, care și-au prezentat opiniile în legătură cu situația din Basarabia. Preț de mai bine de un ceas, istoricul Marius Chiva, maiorul Cătălin Bunescu de la Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre „Basarab I", medicii - poeți Adrian Mitroi, Constantin Teodor Craifaleanu, col. (rtr.) Teodor Ghițescu, Gheorghe Petrineanu, reprezentant al Asociației „Pro Basarabia și Bucovina", scriitorul Mihail Ghițescu, poetul Florian Stanciu, col. (rtr.) Ion Stan au analizat perspectivele unirii Basarabiei cu România și au dat o serie de răspunsuri la întrebarea: „Dorește Moldova unificarea cu patria mamă sau vrea să intre în Uniunea Europeană ca stat independent?!"

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova un spectacol muzical, oferit de Grupul Folk „P620". Evenimentul, prilejuit de împlinirea a opt ani de la înființarea Grupului Folk „P620", sub îndrumarea cantautorului Tiberiu Hărăguș a cuprins recitaluri susținute de membri ai grupului și copii care urmează cursul de chitară, în cadrul instituției. Talentații artiști au primit aplauze la scenă deschisă de la admiratorii lor, printre care s-a aflat și primarul municipiului Pitești, Tudor Pendiuc. Edilul-șef le-a adresat un mesaj de suflet la ceas aniversar, în semn de prețuire pentru prestația lor, la numeroasele manifestări, organizate de administrația publică locală.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat ediția din luna februarie a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Povești de viață - povești de suflet cu Denisa Popescu". Amfitrioana manifestării, poeta Denisa Popescu, a invitat-o pe poeta Cristina Onofre, spre a-i fi subiectul poveștii, pe care avea s-o prezinte în fața publicului, format din elevi și cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu. Originară din comuna Mihăești, județul Argeș, Cristina Onofre este absolventă a Facultății de Tehnologie Chimică București și cochetează cu poezia încă din copilărie. A debutat în revista „Luceafărul" și a publicat până acum șapte volume de versuri. Este membră a Uniunii Scriitorilor din România Filiala Pitești și se bucură de dublă cetățenie, română și franceză, fiind apreciată și în țara lui Voltaire, pentru creația sa literară.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova lansarea cărții de critică literară, cu titlul „Poezia postmodernă. Anchetă", coordonată de poetul Virgil Diaconu. Lucrarea, care poate constitui un interesant manual de studiu pentru studenții la Filologie, cuprinde o definiție a literaturii postmoderne, bazată pe opiniile mai multor teoreticieni români și străini. Volumul are și o analiză a poeziei postmoderne românești, realizată în perioada iulie 2012 - august 2015, la care răspund 66 de scriitori și critici literari români, care evaluează poezia postmodernă românească, o poezie asumată îndeosebi de generația poetică 1980. Despre noua apariție editorială au vorbit criticul literar Marian Barbu, scriitorii Aurel Sibiceanu, Lucian Costache, poetul Florian Stanciu și, evident, autorul, poetul Virgil Diaconu, directorul revistei „Cafeneaua literară", publicație lunară editată de Centrul Cultural Pitești.

■ Centrul Cultural Pitești și Colegiul Național I.C.Brătianu au organizat colocviul cu tema „Noi suntem Trimbulinzi. Memento Nichita Stănescu". Evenimentul, prilejuit de împlinirea a 33 de ani de la moartea marelui poet și gânditor Nichita Stănescu, a cuprins un concurs de creație și interpretare, susținut de elevi de la Brătianu. Manifestarea, coordonată și moderată de profesoara-scriitoare Iudita Dodu Ieremia de la aceeași unitate de învățământ, s-a încheiat cu acordarea premiilor pentru cei mai merituoși artiști.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, a organizat tradiționalul spectacol, sub genericul „De Dragobete Iubește Românește!" Manifestarea, desfășurată în Piața Primăriei Municipiului Pitești și dedicată sărbătorii iubirii la români a fost susținută de Grupul Folk „P620", sub îndrumarea cantautorului Tiberiu Hărăguș și de elevi de la Școala Populară de Arte și Meserii din Pitești, coordonați de managerul Gabriela Pendiuc. Publicul iubitor de frumos s-a delectat, preț de mai bine de un ceas, cu melodii folk și piese de muzică tânără, interpretate cu pasiune de talentații artiști.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, a organizat la Casa Cărții o nouă ediție a Conferințelor Municipiului Pitești, dezbatere publică lunară, pe teme de cultură generală, inițiată de primarul Tudor Pendiuc. Invitat special la eveniment, scriitorul și criticul literar Alex Ștefănescu a susținut, în fața unui public numeros și avizat, prelegerea cu titlul „Noi și Eminescu". Eruditul om de cultură a captivat auditoriul cu o serie de istorii fascinante despre profesia sa de critic literar și despre pasiunea pentru creația eminesciană. Născut în județul Timiș, orașul Lugoj, din părinți bucovineni și membru al Uniunii Scriitorilor din România, Alex Ștefănescu a publicat până acum 25 de cărți de critică literară. Printre volumele sale se numără „Istoria Literaturii Române Contemporane", o lucrare care a aprins spiritele multor oameni de cultură din România.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu", a organizat colocviul cu tema „Călătorie de la frică la nevoi: O istorie a singurătății", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma". Dezbaterea, susținută de istoricul Marin Toma, secretarul de redacție al revistei-document "Restituiri", a captivat publicul format din elevi și cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu. În cadrul reuniunii au fost abordate o serie de teorii privind singurătatea: Singurătatea oglindită în operele literare, creațiile de artă plastică, fotografie, din diversele etape ale istoriei, singurătatea omului în fața morții, singurătatea care devine auto-cunoaștere, singurătatea celui care abandonează și a celui abandonat, singurătatea măreață - adică a omului care învinge natura, singurătatea liderului, singurătatea fizică și emoțională, singurătatea trăită în lux, în sărăcie, în libertate, singurătatea colectivă, adică a grupurilor ostracizate, singurătatea exilului, singurătatea ca unicat, monahismul, care nu produce suferință, ci detașare.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova spectacolul muzical sub genericul "Mărțișoare, mărțișoare", susținut de copiii care urmează cursul „Prietenul meu Pianul", desfășurat în cadrul instituției de profesoara Clementina Dionisie. Manifestarea, dedicată Zilei Internaționale a Femeii a cuprins recitaluri de piese interpretate la pian, poezii, melodii corale, specifice primăverii și piese interpretate la chitară de micii artiști. Pentru prestația lor, copiii au fost răsplătiți cu aplauze din partea publicului format din părinți și bunici. Iar doamna profesoară a ținut să-i felicite pentru modul în care învață la orele de pian, dar și pentru chemarea către alte ⟶

instrumente muzicale, pictură şi dansuri.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat spectacolul muzical-literar-artistic sub genericul „Tu eşti primăvara mea", desfăşurat în Piaţa Primăriei Municipiului Piteşti. Evenimentul, dedicat Zilei Internaţionale a Femeii a fost susţinut de Grupul Folk „P620", coordonat de cantautorul Tiberiu Hărăguş şi de Trupa de teatru „Robertto", sub îndrumarea artistului Robert Chelmuş. Manifestarea a cuprins recitaluri de muzică folk, uşoară şi populară, de poezii şi scenete, interpretate cu măiestrie de talentaţii artişti, care au delectat preţ de mai bine de două ceasuri, publicul amator de distracţie în aer liber.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat simpozionul cu tema „Să ne cunoaştem pe noi înşine", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Ştiinţa în slujba cetăţeanului, cu Teodor Ghiţescu". Manifestarea, susţinută de col. (rtr.) ing. Teodor Ghiţescu a reunit un public format din elevi şi cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu. Conceptul de energie intelectuală ca proprietate a omului educat de a produce transformări premeditate asupra sistemelor pe care le cunoaşte datorită educaţiei constituie elementul de bază în dezbaterile pe tema autocunoaşterii.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova lansarea volumului de proze scurte şi poezie cu titlul „Clepsidra cu iubire", de Ramona Voiculescu. Originară din Piteşti, autoarea este de profesie jurnalist, iar talentul său în arta condeiului a fost remarcat de regretatul jurnalist şi lider de opinie Mircea Mărgărit, care a impulsionat-o să-şi publice scrierile. La debutul editorial au participat colegi de breaslă, prieteni, membri ai Ligii Scriitorilor din România şi de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeş, elevi şi cadre didactice de la Colegiul Tehnic Dimitrie Dima. Despre Ramona Voiculescu şi cartea sa au vorbit poeţii Denisa Popescu, Adrian Mitroi, Constantin Teodor Craifaleanu, scriitorii Ion Lică Vulpeşti, Ionel Dincă, istoricul Marius Chiva, artistul plastic Constantin Samoilă. Iar autoarea şi-a delectat auditoriul cu o lectură din volumul "Clepsidra cu Iubire", fiind acompaniată la chitară de soţul ei, Giulio Sanna din Italia. "Aşa cum spune şi titlul cărţii, viaţa este o Clepsidră cu Iubire. Fiecare clipă este unică, nu poate fi retrăită, iar din iubire se nasc toate celelalte sentimente. Noi alegem dacă trăim pentru a fi mai buni sau dacă facem un scop în existenţa noastră din a avea şi a uita să dăruim. Iubiţi zâmbind, pentru că fericirea se află în voi şi nu în ceea ce puteţi atinge!" este mesajul Ramonei Voiculescu pentru cititori.

CARMEN ELENA SALUB

Conferinţele Municipiului Piteşti - Alex Ştefănescu

Pe urmele lui Camil...

(urmare din p. 32)

Alegători din Cercul Oraviţa,/
Dacă vă plac candidaţii care făgăduiesc de toate/
Dacă vă plac candidaţii care se sprijină mai mult pe glasul altora decât pe al lor/
Dacă vă plac candidaţii care se înjugă la carul intereselor străine neamului nostru,/
Dacă nu vă lipseşte nimic,/
Dacă trăiţi în dulce prietenie cu Societatea/
Nu votaţi/
cu candidatul nostru domnul/
CAMIL PETRESCU,/
Directorul ziarului *Ţara*/
El nu are nevoie de votul celor slabi de îngeri,/
El nu are nevoie de votul celor care se lasă atraşi de vorbe/
El nu are nevoie de votul care nu ştiu ce vor;/
Candidatul nostru/
CAMIL PETRESCU/
Are nevoie de voturile celor buni, cinstiţi şi inimoşi!"

Un om care intră în politică din partea Întunericului şi vrea să mai şi câştige ar fi trebui să lupte, la figurat, „cu otravă, cu pumnalul şi chiar cu parul". Dramaturgii de succes nu erau oameni proşti şi ştiau ce vor de la viaţă, de la scenă şi de la femei...

"Oraviţa, rămâi de rahat!"

(Formularea de mai sus ne-a fost inspirată de poetul Adrian Păunescu care a zis acelaşi lucru despre Petrila cu ocazia unui spectacol susţinut de Cenaclul Flacăra a tineretului revoluţionar. A fost ziua în care localnicii nu au aplaudat-o suficient de puternic şi de sacadat pe d-ra Carmen Antal, viitoarea soţie a Bardului...)

Oraviţa se află într-un capăt de ţară, prin apropierea paralelei 45. Oraşul este înconjurat de dealuri scunde precum Tâlvele (cea mare şi cea mică), Colilia, Prisaca, Dealul Mare, Lup, Rol, Marila, ce pun în evidenţă, prin semeţia lor pitică, înălţimea relativă a Munţilor Aninei. Oraviţa se bucură de influenţa climei mediteraneene dar, ştim cum am învăţat la şcoală, că vântul „Coşava" nu se joacă şi când bate, bate chiar cu 140 km/h. În acest compromis climatic, continental-acvatic, se descurcă onorabil, printre plantele locului şi pomii tradiţionali, atât arborele pagodelor, castanul comestibil, stejarul şi pinul, flora sălbatică din preeria americană, smochinul, magnolia, arborele-mamut originar din California, abanosul, tisa şi tuia, dar şi alunul turcesc... La Oraviţa, dacă n-aţi ştiut, fiinţează cel mai vechi teatru din ţară. Clădirea a fost construită, în stil baroc vienez , tocmai în anul 1817. Pentru că Mihai Eminescu a jucat (sau a suflat) pe scena acestuia, oraviţenii au pus, în mod inspirit, numele poetului pe firma teatrului. Ce oraş frumos! Ce climă minunată! Ce vegetaţie abundentă! Ce peisaje magnifice! Dar şi ce oameni, domnule dragă... Gazeta concurentă, "Banatul românesc", (vezi nr. 70 din 9 aprilie1921) îi recomandă lui Camil Petrescu "întoarcerea la o serioasă muncă cultural" şi îl acuză că tulbură ţăranii "cu fel de fel de bazaconii". "Banatul..." îşi exprimă speranţa că alegătorii oraviţeni vor alege, în ziua de 24 aprilie 1921, pe postul vacant de deputat din Oraviţa, "Lumina" şi nu "Întunericul". Adică pe candidatul Costache Nedelcu din partea Partidului Poporului al generalului Averescu şi nu pe Camil Petrescu, onorabilul candidat al Opoziţiei naţionale, susţinut de deputaţi, intelectuali, artişti, ziarişti, preoţi şi învăţători. Cetăţenii din Cioclova Română, Cioclova Montană, Greovăţ, Jurova, Secaş, Vărădia, Torotic, Comorişte, Ticvanul Mic şi Ticvanul Mare nu s-au lăsat păcăliţi de "tenebrosul" Camil Petrescu şi au ales "Lumina". Bravos naţiune, halal să-ţi fie! "Luminosul" Costache Nedelcu l-a învins, ca în toate filmele pozitive cu happy end garantat, pe reprezentantul "Întunericului", dl. Camil Petrescu. Acesta s-a întors, spăşit, la o serioasă muncă culturală. „După cum ştiţi, nu am nici un fel de avere, nici măcar o garsonieră, aşa încât, din când în când, se impune problema chiriei. E neplăcut dar aşa e", i s-a confesat fostul candidat reporterului Vasile Netea.

După 20 de ani, Camil, în ciuda lui Neagu Rădulescu, intră în Istorie

Divinul Critic a reuşit să dreagă busuiocul orăviţan doar din punct de vedere literar & artistic. După două decenii de la "Înfrângerea de la Oraviţa", G. Călinescu îi scrie lui Camil o scrisoare prin care îl anunţă de intrarea lui oficială în lumină: „Ţi-am făcut în carte (e vorba de *Istoria literaturii române de la origini şi până în prezent*) un capitol magnific, pe care ca scriitor îl meriţi, dar ca amic nu prea. Dar, în fine... Numai să scape de cenzură şi celelalte." (G. Călinescu către Camil Petrescu, la 30 noiembrie 1940) Textul călinescian a scăpat de cenzură dar contemporanii nu l-au perceput pe Camil ca-n *Istoria* „amicului" său: „Cred că sunt tăgăduit cu o sinceritate fără margini şi încearcă să-i spui d-lui Neagu Rădulescu, scriitor mi se pare şi d-sa, de pildă sau altuia ca el, că eu sunt scriitor, să vezi ce se întâmplă. Nu-şi mai poate ţine omul râsul. Nu-i vine să creadă şi pace!..." Despre legislatura lui Costache Nedelcu şi faptele lui parlamentare n-a rămas nimic. Am căutat, pentru finalul acestui reportaj, o cât de mică ştire despre „Omul luminii" care l-a răpus pe Camil. Am găsit, după asidue cercetări pe reţelele de socializare, un anume Costache Nedelcu. Omul e din Bacău, nu are nici o legătură nici cu Oraviţa, nici cu Averescu, nici cu parlamentul, nici cu Camil. Dar, cu toate astea, are în dotare un telefon fix. Nu multă lume, în secolul XXI, se mai poate lăuda cu aşa ceva.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu sculptură găsită în mormintele-turnuri de la Palmyra.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteţi abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068.
e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură ***Argeş*** poate fi procurată în Bucureşti de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEŞ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU**
(s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti; **http:** www.centrul-cultural-pitesti.ro; **e-mail:** revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

litere

Mihai Barbu

Pe urmele lui Camil. La munte, la mare, pe mare și în Circumscripția Oravița

*„Într-o adunare generală a Societății autorilor dramatici români un confrate, cu o energie vibrantă și un patetism sfâșietor, a declarat, în legătură cu nu știu ce chestiune, că atunci când e vorba de interesul său el luptă cu orice: cu otravă, cu pumnalul și chiar cu parul. Nu m-a suprins ceea ce spune el, căci știam că așa face, dar am rămas uimit când am văzut surâsul de colegială aprobare, al celorlalți confrați din adunare. Toți găseau lucrul acesta așa de firesc, încât mi-am zis că eu nu mai am ce căuta acolo. Căci eu nu pot recurge nici la otravă, nici la pumnal, nici la par." Ăsta era crezul lui Camil Petrescu pe care i l-a destăinuit, într-un interviu literar, lui Vasile Netea. Camil vrea să se impună în lumea literară contemporană (ba chiar și în cea politică) cu metode mult mai delicate. Le vom analiza metodic și le vom lua pe rând. Al. Rosetti a povestit într-un articol intitulat **Camil Petrescu în plin soare** unde, cum și cât scria acest scriitor solar. Seamănă și nu seamănă cu Eminescu...*

La mare, romancierul nu-și simțea vârsta și se considera un tânăr alături de alți tineri: "În vara anului 1955, ca și în anii precedenți, Camil Petrescu putea fi văzut pornind în larg cu barca, încărcată de tineri sportivi, aruncându-se cu ei în mare și întorcându-se înot de la distanțe lungi." Era o perioadă când se gîndea intens la Bălcescu.

Emin vs. Camil sau Cafea vs. ceai, mere și nuci vs. dulceață

"Sunt unele case, la munte, vârâte sub deal și împresurate de umbra neagră și umedă a brazilor, în care stăruie un puternic miros de mucegai și e frig în toiul verii. Camil Petrescu ocolea aceste locuințe și prefera casa așezată în mijlocul poenii de munte, în bătaia soarelui, împărtășită de efluviile arzătoare ale nămiezii și de răcoarea nopților de vară. Absorbind esențele tari ale pădurilor de brazi și ozonul înserării, scriitorul se găsea în cele mai bune condiții de creație. Camera lui de lucru era însă închisă ermetic. Scria cu perdelele trase și ușile ferecate, învelit în haine de lână, cu un fular călduros în jurul gâtului și în cap cu o șapcă." Ca și Eminescu, Camil punea puțin preț pe aspectul interior al locuinței. Când scria, poetul era îmbrăcat lejer, prozatorul era înfofolit cum scrie la carte. Ligia Macovei înfățișează poetul într-o cămașă largă, descheiată la gât și cu mânecile suflecate. Marcel Iancu îl desenează pe Camil, pe marginea patului, în pijama. (Truman Capote a scris toată viața tolănit în pat...) Eminescu consuma cafea în exces iar Camil prefera ceaiul. Lui Eminescu îi plăceau nucile și merele, Camil prefera dulceața. "Era atrăgătoare acea dezordine, în care obiectele cele mai disperate își căutau o individualitate de o clipă: ceainicul așezat în mijlocul patului, borcanul cu dulceață stăpânind fotoliul". Dezordinea (creatoare) era la ea acasă și la poet și la prozator: "un pantof stingher pe masa de noapte..." Și unul și altul, atunci când se apucau să scrie, scriau în mod febril: "Scriitorul acoperea foile albe cu scrisul său caracteristic, nervos, grăbit, veșnic depășit de idée".

De la munte la mare. Forever young...

Camil iubea marea și apa. Ne bazăm, și acum, tot pe mărturiile lui Al. Rosetti: "Acest drum cu priveliștea neîntreruptă a mării, scăldat în lumina nămiezii și răcorit de brizele maritime, Camil Petrescu le-a parcurs de nenumărate ori, stăpânit de o reală euforie. Totul i se părea mai simplu aici, redus la proporții normale: problema de cugetări, scenarii dramatice, schițe sau planuri ale cărților în devenire se rezolvau acum de la sine. Atmosfera iodată a mării, lumina razelor solare, răsfrânte de ecranul nisipului îl întăreau, îi procurau moment de beatitudine". La mare, romancierul nu-și simțea vârsta și se considera un tânăr alături de alți tineri: "În vara anului 1955, ca și în anii precedenți, Camil Petrescu putea fi văzut pornind în larg cu barca, încărcată de tineri sportivi, aruncându-se cu ei în mare și întorcându-se înot de la distanțe lungi." Era o perioadă când se gîndea intens la Bălcescu.

Două teorii despre scriitură. Una înainte de 23 august 1944 și alta - după

Teoria lui Camil era că scrisul trebuie să redea exact, fără literaturizare, fapte de viață. („Nu pot" - protesta aceasta - "cum o să scriu?... N-am talent." Răspunsul lui Camil era paradoxal și lăsa interlocutorul fără replică: "Dacă aș vrea să fac o glumă ieftină aș răspunde: *tocmai de aceea*...Dar îți spun serios: Nici unul dintre marii scriitori n-a avut talent. Povestește net, la întâmplare, totul ca într-un proces-verbal.")

Cella Serghi a aflat de la doi mari scriitori, Camil Petrescu și Liviu Rebreanu, că „scrisul e ocnă". Camil chiar o averizează: "Bagă de seamă, dacă începi să scrii, înseamnă că ai să sapi la sare!" Ceea ce nu a înțeles niciodată Cella Serghi la Camil e tocmai esența sfatului literar pe care i l-a dat Doamnei T. „De ce o sfătuiește el pe doamna T. să scrie cum îi vine, cu sinceritate, și prolix, sau cât mai prolix , nu știu. Camil avea totdeauna un carnețel în buzunar și îl scotea și scria mereu, te și întrebai de multe ori ce i-a venit atunci să scrie", s-a destăinuit publicului, la anii deplinei maturități, d-na Cella Serghi, în Rotonda 13 de la Muzeul al literaturii române. Teoria asta, dezvoltată spre uzul Doamnei T., s-a dovedit valabilă doar înainte de venirea comuniștilor la putere. Nici sfatul oferit Cellei Serghi nu mai era în totalitate valabil. Comuniștii susțineau, și se bazau pe fapte și nu pe vorbe, că "Cine limbă lungă are va săpa 5 ani la sare!" Literatura de tip oral se făcea, atunci, în România cu mari pierderi colaterale. Mai putea scriitorul să mai scrie despre vremurile noi ca într-un onest proces verbal? (E, desigur, o întrebare retorică...) Ca să se scoată, cumva, din această situație ingrată, Camil se scufundă în istorie și își alege un erou care să-i semene, cât de cât, din punct de vedere ideatic. L-a ales pe Bălcescu...

Who is this fucking Balcescu?, ask the Criticist

Camil se apucă de scris, pentru a fi pe linia trasată de partidul unic, *Un om între oameni*. E un roman fluviu ce se întinde pe 700 de pagini. Când a pornit la drum, scriitorul nu avea la dispoziție decât informații sumare despre eroul său. Din acest motiv, Șerban (cel Rău) Cioculescu a stat de vorbă cu scriitorul și l-a întrebat în mod tranșant: "Cine e Bălcescu?" (Dacă scena s-ar fi petrecut într-un film american de acțiune și suspence întrebarea ar fi sunat așa cum am reprodus-o în subtitlul de mai sus!) Criticul avea o amintire précisă, despre răspunsul pe care i l-a dat Camil când i-a obiectat că figura lui Bălcescu semăna prea mult, "prin febra interioară și ardere continuă", cu autorul său. "Forțând puțin nota, am încheiat peremptoriu: *Nu este Bălcescu, ești dumneata Camil!"* Cioculescu s-a așteptat să-l vadă pe Camil reacționând energic și apărându-și eroul. "Spre surprinderea mea", relatează criticul, "Camil a ridicat din umeri, a deschis brațele și a răspuns dezarmant: *Ce puteam face?"* Într-adevăr, ce putea face bietul om aflat sub vremuri? Într-un interviu din *Contemporanul*, datând din anul 1956, Camil dă cărțile pe față: "Toate amănuntele știute - despre Nicolae Bălcescu - la un loc, nu dau mai mult de șapte pagini". Din 7 pagini a scos 700. E un randament demn de orice stahanovist al literaturii noi.

Impresiile de călătorie se transferă. De la Scriitor la Erou

Știm din relatările lui despre un voiaj întreprins la Țarigrad, cât de greu s-a lăsat convins să plece într-o călătorie pe mare. În cele din urmă a făcut-o, de la Constanța la Constantinopol, iar folosul i-a venit peste o sumă de ani. Ce să scoată din cele șapte pagini de documente? Bălcescu a călătorit mult și voiajul marin al lui Camil i-a pus pe tavă amănunte semnificative ale călătoriei revoluționarului pașoptist spre Stanbul: „Bălcescu sta ore întregi nemișcat într-un scaun lung cu o pernă la căpătâi... Chiar huruiala vasului îl calma. Niciodată nu s-a odihnit atât de bine... Seara, împreună cu alți călători, îndeosebi o femeie tânără, într-o rochie largă, verzuie, încheiată sub sân, cu capelină, în jurul căreia sunt în fiecare clipă doi-trei călători romantici, așteaptă răsăritul lunii, care se vestește la orizont, într-o ceață viorie, din ce în ce mai împurpurată și apoi dintr-o dată apare ca împins scurt de jos, locul uriaș, ca sticlă moale, roșie. Își tremură puțin conturul, acum parcă de rubin lichid, dar în scurtă vreme capătă tărie și o strălucire galbenă, obișnuită... Dâra de lumină de pe valuri, de lângă piroscaf, la orizont e sticloasă și întreruptă, ca o potecă pe valuri. Orizontul devine, în jurul celor de la proră, un cerc negru, noaptea e tot întunecată, deși luna e plină, iar cerul e umed și spuzit de stele care ard vii, ca de argint. E august, luna Persidelor și necontenit câte o stea, câte două... lasă dâră în văzduh, ca să cadă întins în gol, ca niște păsări rănite."

Numai un mare artist al cuvântului putea zugrăvi un asemenea tablou, trăit de autor în propria-i călătorie spre Constantinopol, făcută cu un sfert de veac în urmă. Romanicierul este, acum, dublat de un pictor. Vremea când îi recomanda Doamnei T. scrisul direct, spontan & neșlefuit a trecut de mult.

Costache Nedelcu vs. Camil Petrescu sau Intuneric vs. Lumină

Camil Petrescu a fost prozator, dramaturg, poet, filosof dar, din păcate pentru el, a vrut să facă și politică. Candidatul nu a folosit, așa cum s-ar fi cuvenit într-o aprigă luptă electorală, "otrava, pumnalul & parul" ci a recurs la o metodă patentată de Tudor Mușatescu în "Titanic Vals". În piesa respectivă d. Spirache Necșulescu le spune alegătorilor să nu-l aleagă și ei, de-ai dracului, au făcut exact pe dos. (Spirache , biet funcționar la prefectură, era, potrivit lui Mușatescu, "un personaj compus din familie, slujbă și cumsecădenie". De 50 de ani și mai bine...)

La candidatul Camil, stratagema respectivă nu a funcționat. El a făcut același lucru, prin intermediul ziarului "Țara", și a fost învins. Ceea ce e de râs, din perspectiva timpului, e că în presa potrivnică scriitorului, Camil era asimilat Întunericului iar contracandidatul său, dl. Costache Nedelcu, era reprezentantul pământean al Luminii. Dl. Întuneric vs. Dl. Lumină, o înfruntare demnă de Războiul stelelor. Iată apelul către cetățeni formulat de redactori în numele lui Camil:

(continuare în p. 31)

reportaj